

Siposné Herédi Erika

**A HATÁROKON ÁTLÉPŐ FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁS
MEGINDÍTÁSA AZ EURÓPAI UNIÓBAN**

I. Bevezető gondolatok

A magyar jogtörténeti fejlődés híven tükrözi azt a hipotézist, hogy a fizetési képtelenségi helyzetek kezelésének jogszabályi keretek között kialakított eljárási rendje a rugalmasság, egyszerűség, gyorsaság és takarékoság követelményeit szem előtt tartva csak akkor lesz hatékony, ha a különböző érdekek még a jog kényszer útján való érvényesítése során is képesek a kiegyezésre. A határokon átnyúló fizetési képtelenségek kezelése szükségszerűen megköveteli a nemzeti jogok közelítését és a gátló tényezők fokozatos lebontását. A közösségi jogforrásban életre keltett fizetési képtelenségi eljárás megalkotása egyfelől kifejezésre jutatta, hogy a kölcsönös bizalomból táplálkozó megegyezés, az érdekek összehangolása ma már inkább *szükségszerű követelmény* és nem lehetőség. Másfelől, hogy a határokon átlépő fizetési képtelenségi eljárások hatékonyságának és eredményességének záloga az eljárás megindítási szakaszához kapcsolódó egyes lényeges eljárási szabályok egységesítése. Ezzel összhangban a közösségi fizetési képtelenségi eljárásjogi rendelkezések valódi kompromisszumon érelt normák, amelyek védőbástyaként magasodnak, tudomásul véve a nemzeti érdekek sokféleségéből eredő szabályozási autonómiához való ragaszkodást.

Az európai szabályozás¹ nyomán azonban számos olyan új eljárásjogi kérdés merült fel, amelyek új alapokra helyezik és kikényszerítik a meglévő eljárási szabályok újragondolását. Ennélfogva a nemzeti szabályozásnak napjainkban *nem csak a nemzethatárokon belüli érdekek összeegyeztetésére hivatott egységes eljárási rendet* kellene kialakítania, hanem a magyar érdekek képviselésében, élve a közösségi rendeletből fakadó lehetőségekkel biztosítania kell a határokon átlépő fizetési képtelenségek hatékony kezelését is. Ezzel összhangban a tanulmány megállapításokat tesz, és következtetéseket von le arra vonatkozóan, hogy a közösségi rendelet elvárásainak miként és mennyiben felel meg a nemzeti fizetési képtelenségi jogforrásunk.

Az eljárásjogi szempontú vizsgálat során a tanulmány a közösségi jogforrás alkalmazásával összefüggésben felmerült, az eljárás megindításának szakaszában releváns eljárásjogi kérdéseket és mechanizmusokat elemzi.

¹ A tanulmány a Tanács fizetési képtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK rendeletét (2000. május 29.) vizsgálja annak rövidítésére az EuFKR. megjelölést alkalmazza.

Igyekeztem feltárni a nemzeti szabályozásban tetten érhető disszonanciákat és fékeket, másfelől rámutattam a nemzeti érdekek érvényesítésére nyitva álló lehetőségekre és eljárási technikákra. A vizsgálódás során az eljárási problémák kiemelésén túlmenően, azok megoldásait az egyes normák rendszertani összefüggéseire összpontosítva is igyekeztem feltárni. Olyan megoldásokra kívántam rámutatni, amelyek mind a tagállamok közötti kölcsönös bizalom, mind a nemzeti érdekek érvényesülését szem előtt tartják, és mintaként állhatnak a közösségi lét kezdeti szakaszában tapasztalatokat gyűjtő Magyarország jogalkotása és jogalkalmazása előtt. A hatályos nemzeti szabályozás ismertetése során nem csak a közösségi szabályozáshoz való illeszkedés vizsgálata volt a cél, hanem alkotó jellegű kritikai észrevételek, az eredményesség és hatékonyság érdekében preventív célzattal de lege ferenda-javaslatok megfogalmazása is.

A közösségi jogi aktus alkalmazásával felmerült eljárásjogi kérdésekre adott német nemzeti megoldásokat kutattam. Ennek legfőbb indoka az volt, hogy a kontinentális jogrendszerben a csődjog fejlődésének irányát a német jogtudomány vitathatatlanul meghatározó módon formálta. A magyar csődjogi szabályozás fejlődési irányaira is mértékadó hatást gyakorolt, hiszen már Pauler Tivadar igazságügyi miniszter által az 1881. évi XVII. törvénycikk előkészítésével megbízott Dr. Apáthy István egyetemi tanár is az 1873-ban megjelent német birodalmi csődtörvényjavaslatot fogadta el javaslatának alapjául. Ennek fényében utaltam a magyar csődjogi szabályozás fejlődésére a jogtörténeti gyökerektől kezdődően termékenyen ható és példaértékű német jogirodalom elméleteire és a vonatkozó hatályos szabályozás megoldásaira. A német fizetéseképtelenségi jogi szabályozás eredményeinek kiválasztásában nemcsak a múltidézés játszott szerepet. Döntő érvként szólt emellett, hogy a közösségi jogforrás megalkotására vezető történelmi folyamatban a német törekvések mindvégig kiemelkedő szerepet játszottak. A közösségi jogi aktus tervezetének egyik előterjesztőjeként méltán nevezhető Németország az európai fizetéseképtelenségi jog bölcsőjének is.² A jelen tanulmány a doktori értekezés

² A Fizetéseképtelenségi eljárásról szóló tanácsi rendelet javaslatát Németország és Finnország 1999. május 26-án terjesztette elő. Németország kezdeményezésének motivációiról ld. SMID, S.: *Deutsches und Europäisches Internationales Insolvenzrecht, Kommentar*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2004, 7. o. Ez a javaslat szinte szó szerint átveszi és az EK-Szerződés 65. cikkére, valamint 67. cikk (1) bekezdésére alapítva rendeleti formába önti az 1995-ös egyezményt. Csupán a rendeleti formában történő szabályozás által megkívánt feltételek miatti módosításokat irányzott elő. Így példának okáért ld. az Európai Bíróság értelmezési jogkörére vonatkozó rendelkezések vö. 1995-ös egyezmény 43-46. cikk. Az 1999. december 2-i ülést követően a Tanács rendelkezésére állt az EU Parlament, valamint a Gazdasági- és Szociális Bizottság állásfoglalása is. Így végül a 2000. május 29-i ülésen fogadta el a Tanács az EK-Szerződés 61. cikk c) pontjára, a 65. cikkére és a 67. cikk (1) bekezdésére alapítottan a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló rendeletet. In: HERCHEN, A.:

két olyan részterületére fókuszál, amelyek a jogalkalmazók körében szakmai vitát váltottak ki és továbbgondolásra ösztönözték legfőképp a bírói kar e jogterülettel foglalkozó képviselőit.

Az államok kölcsönös bizalmán létjogosultságot nyert és ezért valódi kompromisszumon érlelt absztrakt, generálklauzula jellegű normák a közösségi rendeletek általános jellemzőjeként az Európai Unió Tanácsának fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK rendeletében is tetten érhetőek. A közösségi jogi aktus *területi hatályára* vonatkozóan egzaktságot, pontosan és egyértelműen fogalmazó szabályokat nem tartalmaz. A jelen tanulmány célja tehát egyfelől azoknak a körülményeknek és összefüggéseknek a bemutatása, amelyek értékelése és megfontolása útján kijelölhető a közösségi jogforrás térbeli hatótávolsága. Másfelől a Fizetésképtelenségi rendelet területi hatályának vizsgálata során kitér néhány olyan eljárásjogi problémára is, amelyek a közösségi jogi eszköznek az Európai Unió keretében nemzethatárokat átlépő, illetve nemzethatárokon belüli területi alkalmazhatóságával összefüggésben merülnek fel.³

Az európai fizetésképtelenségi *biztosítási intézkedés* elemzése során a tanulmány az intézmény komplex bemutatását igyekezett véghezvinni. Itt az ideiglenes felszámoló kezdeményezési jogának jelentőségét kívántam kidomborítani az európai fizetésképtelenségi eljárás(-ok) sajátos köztes létszakában. Építő és kritikai szemléletű elemzés alá vontam a nemzeti szabályozást, megállapítva, hogy a közösségi rendelet megteremtette a kereteket, azonban a magyar jogalkotó számos kérdést válasz nélkül hagyott. A német megoldás nyomán, az Európai Bíróság értelmezése tükrében

Das Übereinkommen über Insolvenzverfahren der Mitgliedstaaten der Europäische Union vom 23. 11. 1995. – Eine Analyse zentraler Fragen des Internationalen Insolvenzrechts unter besonderer Berücksichtigung dinglicher Sicherungsrechte, Würzburger Rechtswissenschaftliche Schriften, Band 19, Ergon Verlag, Würzburg, 2000, 25. o., DUURSMAN-KEEPLINGER, H. C. – DUURSMAN, D – CHALUPSKY, E.: Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar, Springer-Verlag, Wien, 2002 (továbbiakban: EuFkR.-Komm), Grundsatzfragen, 10.

³ A tanulmány e közösségi jogi aktus alkalmazhatóságát a joghatósági, valamint az illetékességi szabályok tükrében vizsgálja figyelemmel arra, hogy mindkét jogintézmény az adott tagállam, illetve azon belül az eljáró bíróság területével ún. kapcsolóelvek alapján áll összefüggésben. In: BRÁVÁCS O.- SZÖCS T.: *Jogviták határok nélkül. Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása polgári ügyekben*, HVG-ORAC Kft., Bp, 2003, 45. A Fizetésképtelenségi rendelet területi alkalmazhatóságához megjegyzésként rögzíteni szükséges, hogy e közösségi jogforrás Dániára nem alkalmazható, illetve nem kötelező [EuFkR. preambulum (33) pont]. Dánia különállásával kapcsolatban megjegyzendő, hogy az EK-Szerződés 293. cikke alapján a jövőben a határokon átlépő fizetésképtelenségi eljárások vonatkozásában is felmerülhet a nemzetközi egyezménykötés lehetősége. Az Európai Közösség és a Dán Királyság között, a 44/2001/EK tanácsi rendelet, illetve a 1348/2000/EK tanácsi rendelet tárgyában már napvilágot látott és 2007. július 1. napján hatályba is lépett ilyen nemzetközi egyezmény.

rámutattam arra az összefüggésre, hogy az ideiglenes főfelszámoló kérelmezési jogosultságának gyakorlása folytán már a főeljárás függő létszakában beállhat az egyéni jogérvényesítési tilalom, ezért megfontolásra javasoltam az egyedi végrehajtást érintő további biztosítási intézkedési típus bevezetését.

II. A fizetésektelenségi rendelet területi alkalmazhatósága Magyarországon vonatkozásában

1 Egység és univerzalitás alapelvei a Fizetésektelenségi rendelet szabályozási modelljében

A közösségi jogforrás az Európai Unió valamennyi⁴ tagállamában teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó. Ennek megfelelően nincs szükség átültetési aktusra⁵ annak érdekében, hogy e közösségi jogforrás a nemzeti jogrendszer elsőbbséget élvező⁶ és elválaszthatatlan alkotórésze legyen.⁷ A Fizetésektelenségi rendelet a vele nem harmonizáló, illetve

⁴ Az Egyesült Királyság és Írország nem fogadta el az EK-Szerződés IV. címe alapján javasolt intézkedéseket, de fenntartotta magának azt a jogot, hogy részt vegyen egyes rendelkezések meghozatalában és alkalmazásában. Az Amszterdami Szerződéshez csatolt 4. sz. jegyzőkönyv 1. és 2. cikke értelmében e két állam az EK-Szerződés IV. címében foglaltak alapján hozott rendelet hatálya alól mentesülhet. A hivatkozott jegyzőkönyv 3. cikke (ún. "opt-in-klauzula") alapján az Egyesült Királyság és Írország az EK-Szerződés IV. címére alapított valamely javaslatnak vagy intézkedésnek a Tanácshoz történt benyújtását követő három hónapon belül írásban bejelentheti a Tanács elnökének, hogy részt kíván venni a javasolt intézkedés meghozatalában és alkalmazásában, erre az értesítés folytán jogosulttá is válik [ld. EuFkR. preambulum (32) pont]. Dániára az Amszterdami Szerződéshez csatolt 5. számú jegyzőkönyv 2. cikke értelmében az EK-Szerződés IV. címe alapján elfogadott intézkedések, beleértve a közösség által kötött nemzetközi megállapodások rendelkezéseit, valamint az Európai Bíróság értelmező határozatait, nem kötelezőek, illetve nem alkalmazhatóak [ld. EuFkR. preambulum (33) pont, valamint a tanulmány 3-as lj.].

⁵ Francesco Bussone kontra Ministro dell Agricoltura C-31/78. sz. ügyben 1978. november 30-án hozott ítélet (ECR 1978, 02429.) Nr. 30-32. Azonban végrehajtási típusú részletszabályok, kiegészítő szabályok megalkotására sor kerülhet. A német jogalkotó az EGInsO 102. cikkében a Fizetésektelenségi rendelet Németország-i végrehajtása érdekében kiegészítő rendelkezéseket bocsátott ki, amelyek azonban a közösségi rendelet közvetlen alkalmazandóságán semmit sem változtatnak. Ld. HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.) 1433. old., 1 pont vö. KENGYEL M. – HARSÁGI V.: *Európai polgári eljárásjog*, OSIRIS, Bp, 2006, 39. o., 18., VÁRNAY E. – PAPP M.: *Az Európai unió joga*, KJK-KERSZÖV, Bp, 2005, 204.

⁶ Flaminco Costa kontra ENEL 6/64. sz. ügyben 1964. július 15-én hozott ítélet (ECR 1964, 00585). Amministrazione della Finanze dello Stato kontra Simmenthal SpA. C-106/77. sz. ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet (ECR 1978, 00278.) Nr. 17.

⁷ Orsolina Leonesio kontra Ministro dell Agricoltura C-93/71. sz. ügyben 1972. május 17-én hozott ítélet (ECR 1972, 00287.) Európai Bíróság Rs 39/72, Kommission/Italien, Slg 1973, 101 Rz 17, Európai Bíróság Rs 94/77, Zerbone, Slg 1978, 99 Rz 22/27.

ellentmondásban álló nemzeti joggal szemben érvényesíti elnyomó hatását, de ez csakis a közösségi jogforrás alkalmazási területéig érvényesül. Az alkalmazási rangsor értelmében azonban a közösségi jogi aktus nem helyezi hatályon kívül a vele összhangban nem álló nemzeti rendelkezéseket. Ennek megfelelően az ún. harmadik államok viszonyában felmerülő fizetésképtelenségi kérdéseket a legtöbb esetben nem a közösségi jogforrás, hanem az önálló nemzeti jog szabályozza. A közösségi jogforrás elnyomó hatása tehát *nem általánosan* érvényesül. Előfordulhat a nemzeti jog részét alkotó nemzetközi fizetésképtelenségi jogi szabályok alkalmazása a tagállamok viszonyában is akkor, amikor az adott kérdésre a közösségi jogforrás nem terjed ki. Ennek megfelelően a Fizetésképtelenségi rendeletnek az önálló nemzetközi fizetésképtelenségi joghoz való viszonyát nem általában, hanem a közösségi jogi aktus egyes rendelkezéseinek értelmezésével összefüggésben kell vizsgálni.⁸

Egység és univerzalitás a modern fizetésképtelenségi jog alapelvei⁹, amelyek tükrében a határokon átlépő fizetésképtelenségek szabályozásának fejlődéstörténete is nyomon követhető.¹⁰ A területiség elvének meghatározó szerepe a fizetésképtelenségi jog természetéből fakadt, mert a fizetésképtelen adós vagyonának lefoglalása és a felszámoló kijelölése a magánautonómiába való beavatkozásként az állam szuverén aktusán alapult. Ez adta a legfőbb indokot arra, hogy a fizetésképtelenségi eljárás joghatásait az adós eljárás megindításának államában elhelyezett vagyonára korlátozták. A kiteljesedő világkereskedelem és az egyre inkább elterjedő nemzetközi vállalkozások összefonódása azonban szétfeszítette a területiség szabta korlátokat, ennek folytán a fizetésképtelenség hatásai sem rekedtek meg már a nemzethatároknál.

Az adós teljes vagyonára fizetésképtelenségi eljárások sokasága indult, amelyekben az eljáró bíróságok a saját nemzeti fizetésképtelenségi jogi szabályait alkalmazták. Minden egyes eljárásnak megvolt a saját felszámolója, aki csakis a rábízott csódtömegért felelt, az egészért azonban senki. A sokszínűség és annak legalább egységes elveket szem előtt tartó szabályozásának hiánya megoldhatatlan helyzet elé állította a nemzetközi vállalkozások fizetésképtelenségének hatékony kezelését. Mindemellett a partikularitás ösztönző előnyöket érlelt az agyafűrt adós számára, aki a

⁸ HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.): *Zivilrecht unter europäischem Einfluß*, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart etc., 2005, 1433. o., IV., 3. bek. vö. DUURSMA – KEEPLINGER: *EuFkR.-Komm, Europarechtliche Aspekte*, 3. rész, III./C. 10.

⁹ SMID, S.: i. m. 1. o., 2. vö. LÜKE, W.: *Das europäische internationale Insolvenzrecht* ZZP 111 Band Heft 3, 1998, 279. o., 1.

¹⁰ SMID, S.: i. m. 2. o., 4., CARTENS, N.: *Die internationale Zuständigkeit im europäischen Insolvenzrecht*, Konkurs-, Treuhand- und Schiedsgerichtswesen (továbbiakban: KTS), Schriften zum Insolvenzrecht, Band 21, Carl Heymanns Verlag, Köln etc., 2005, 8. o.

krízisben vagyonskimetés céljából vagyontárgyait biztonssággal külföldre vihette. A hitelezők hiába követték volna külföldre adósukat, mert az egyszerűen továbbállhatott, illetve menekülhetett és menekíthetett egy következő államba.

A Tanács Fizetéseképtelenségi rendelete olyan *semleges mechanizmus*¹¹ megalkotására törekedett, amely a felek tagállami hovatartozására tekintet nélkül megfelel a fizetéseképtelenségi ügyekben való nemzetközi együttműködés körében támasztott alapvető elvárásoknak. A közösségi jogforrás olyan modellt vezet be, amely a nemzetközi fizetéseképtelenségek szabályozása során kiforrott joghatások egyetemlegességének, illetve területiségének, valamint az eljárás egységének, illetve többségének az alapelveit egymással kombinálja, vegyíti.¹² E sajátos *vegyes rendszer* létjogosultságát az adta, hogy az egyes tagállamok nemzeti fizetéseképtelenségi joga olyan nagy mértékű eltéréseket mutat, amely miatt – egyelőre – nem valósulhatott meg az egyedüli, egységes, a Közösség teljes területére egyetemleges hatállyal bíró fizetéseképtelenségi eljárás.¹³

Az eljárás egységességének és egyetemlegességének alapelvei nem azonos jelentéstartalommal bírnak.¹⁴ Az *egységesség* elve azt fejezi ki, hogy ugyanazon adós Közösségen belüli teljes vagyónára csak is *egyetlen egy főeljárás* indul, amelyben egy felszámoló, egy és ugyanazon anyagi jog alapján értékesíti és osztja fel a teljes egészet alkotó csódtömeget valamennyi hitelező között, úgy mintha nem is volnának államhatárok.¹⁵

Az *egyetemlegesség* elve alapján a főeljárás az adós *Közösségen belüli teljes vagyónára* kiterjed, függetlenül attól, hogy az eljárás megindításának

¹¹ VIRGÓS, M. – SCHMIT, E.: *Erläuternder Bericht vom 3.5.1996 (zum Entwurf eines Europäischen Insolvenzübereinkommens)*, In: STOLL, HANS (Hrsg.), *Vorschläge und Gutachten zur Umsetzung des EU-Übereinkommens über Insolvenzverfahren im deutschen Recht*, Mohr Siebeck, Tübingen, 1997. (továbbiakban: Jelentés) 12.

¹² LEIBLE, S. – STAUDINGER, A. *Die europäische Verordnung über Insolvenzverfahren*, KTS 2000, 537. o., EIDENMÜLLER, H.: *Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren und zukünftiges deutsches internationales Insolvenzrecht*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (továbbiakban: IPRax), 2001, 2. o., BALZ, M. *Das neue Europäische Insolvenzübereinkommen*, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, (továbbiakban: ZIP), 1996, 948. o., KEMPER, J.: *Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren – Ein Aschritt zu einem europäischen Insolvenzrecht*, ZIP 2001, 1609. o., ún. kontrolált egyetemlegesség ld. DUURSMA – KEEPLINGER: *EuFkR.-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO*, VII. B. 43.

¹³ DUURSMA – KEEPLINGER: *EuFkR.-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO*, VII. B. 43, C. 53.

¹⁴ A fizetéseképtelenségi jogirodalomban az egység-többség, illetve az egyetemlegesség-területiség elvei szerkezeti elemként jelennek meg. CARTENS, N.: i. m. 10. old., KOLMANN, S.: *Kooperatoinmodelle im Internationalen Insolvenzrecht-Empfiehl sich für das deutsche internationale Insolvenzrecht eine Neuorientierung?*, Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2001, 13. o., SMID, S.: i. m. 1. o., 2.

¹⁵ CARTENS, N.: i. m. 10. o., KOLMANN, S.: i. m. 11. o., DUURSMA-KEEPLINGER: *EuFkR.-Komm*. VII., 49.

időpontjában a vagyon az eljárás megindításának helye szerinti államban van, vagy annak területén kívül. A főeljárás joghatásai közvetlenül az adós Közösségen belül található teljes vagyonára vonatkoznak [EuFkR. 3. cikk (1) bek., 16. és 17. cikk]. A közösségi jogforrás az eljárás gördülékeny és egyszerű lefolytatása érdekében a főeljárás felszámolója részére további jogköröket [EuFkR. II. és III. fejezet] biztosít, valamint e célból a főfelszámoló más tagállamokba való beavatkozási lehetőségeit is deklarálja [EuFkR. 18. cikk, 29. cikktől]. Ugyanakkor a felszámolónak a 18. cikk (3) bekezdése alapján figyelembe kell vennie jogai gyakorlása során annak a tagállamnak a jogát, amelynek a területén el akar járni.¹⁶ A főeljárás univerzalitása kifejezi továbbá azt is, hogy az adós vagyona valamennyi hitelező kielégítésére szolgál, amelyet a többi tagállam elismer és a fizetéseképtelenség joghatásai a *lex fori concursus* alapján érvényesülnek [EuFkR. 3. cikk (1) bek., 4. cikk, 16. és 17. cikk].¹⁷ Az univerzalitás lényege a külföldi fizetéseképtelenségi eljárások joghatásainak belföldön való elismerése, amelynek nem szükségszerű feltétele az eljárás egységessége.¹⁸ A Fizetéseképtelenségi rendelet ennek megfelelően *elsősorban* az egységesség és az univerzalitás elvét követi.¹⁹

1.1 A Fizetéseképtelenségi rendelet vegyes rendszere

A főeljárás egységének és univerzalitásának elve nem követel feltétlen érvényesülést magának [EuFkR. preambulum (11) pont]²⁰. Különösen a hitelezők egyenlő elbánása elvének és a forgalom biztonságának védelme, az egységes eljárás gyakorlati végrehajthatósága és az egyes tagállamok fizetéseképtelenségi anyagi és eljárásjogi rendelkezéseinek nagymértékű eltérései miatt a közösségi jogforrás korlátozásokat irányoz elő.

¹⁶ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO, VII, B. 45.

¹⁷ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO, VII., B. 49., HUBER, P.: Internationales Insolvenzrecht in Europa- Das internationale Privat- und Verfahrensrecht der Europäischen Insolvenzordnung, ZJP 114, 2001, 134. o., LEIBL, S. – STAUDINGER, A.: KTS 2000, 561. o.

¹⁸ LÜKE, W.: i. m. 279. o., CARTENS, N.: i. m. 10. old., KOLMANN, S.: i. m. 13. o.

¹⁹ WIMMER, K.: Die Besonderheiten von Sekundärinsolvenzverfahren unter besonderer Berücksichtigung des Europäischen Insolvenzübereinkommen, ZIP 1998, 985. o., HUBER, P.: i. m. 134. o., FRITZ, D. – BÄHR, R. M.: Die Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren – Herausforderung an Gerichte und Insolvenzverwalter, Deutsche Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (továbbiakban: DZWIR), 2001, 224. o.

²⁰ Jelentés 5.

1.1.1 A területi eljárások

A főeljárás univerzalitása az azzal párhuzamosan – az adós telephelye szerinti tagállamban, az ott található vagyona ex nunc hatállyal kiterjedő – indítható területileg korlátozott eljárások révén módosul [EuFkR. 2. cikk h) pont, 3. cikk (2)-(4) bek., III. fejezet].²¹ Ezzel összhangban a főeljárás megindításának helye szerinti tagállam nemzeti joga alapján kiváltott joghatásokat a közösségi jogforrás a másodlagos eljárás helye szerinti tagállam *lex fori concursus*a érvényesülése érdekében, az ebben az államban található vagyona korlátozva²² felfüggeszti [EuFkR. 17. cikk]. A Fizetésképtelenségi rendelet e jogtechnikai megoldása nem csupán a forgalom biztonsága és a hitelezővédelem érdekeit tartja szem előtt, hanem ezáltal lehetővé válik olyan komplex csődtömeghez tartozó, harmadik személy dologi jogaival terhelt vagyontárgyak eljárás hatálya alá vonása is, amelyek a főeljárás, illetve a főfelszámoló számára értékesítés végett elérhetetlenek lennének [EuFkR. 5. cikk vö. 35. cikk].²³

Az egymással párhuzamosan folyó eljárások összeegyeztetése a *par condicio creditorum* elvének tiszteletben tartása érdekében alapvetően szükséges. Ezzel összhangban különösen a fizetésképtelenségi felszámolók együttműködésre vonatkozó kötelezettségek [EuFkR. 31., 32. cikk], és a másodlagos eljárásban esetleg fennmaradt csődtömeg-felesleg főfelszámoló részére való kiadásának szabályai [EuFkR. 35. cikk vö. 20. cikk] bírnak jelentőséggel. A főeljárással párhuzamosan zajló másodlagos eljárások nagy száma egyúttal az aktív csődtömeg további megosztására vezet [vö. EuFkR. 27. cikk]. A közösségi jogforrás a hitelezői jogok gyakorlása és követelések bejelentésére vonatkozó szabályai útján ugyan deklarálja a passzív csődtömeg egységét is [EuFkR. 32. és 39. cikk], azonban a kielégítési kvóták mértéke tekintetében a hitelezők közösségszerte érvényesülést kívánó egyenlő elbánása a 20. cikk (2) bekezdésének beszámítási szabálya alapján csak akkor érhető el teljes mértékben, ha minden hitelező ténylegesen részt is vesz valamennyi eljárásban.²⁴

²¹ HUBER, P.: i. m. 134. o., CARTENS, N.: i. m. 11. o.

²² A területi eljárások csakis az eljárás megindításának államában lévő vagyont ölelik fel, mert ha univerzális hatályt igényelnének, semmi egyéb nem maradna az egyetemlegesség elvének. In: CARTENS, N.: i. m. 11, 12. o. vö. LÜKE, W.: i. m. 281. o.

²³ Ezáltal megvalósulhat a csődtömeg egységes kezelése is, ezért a főeljárás univerzalitásának korlátjai egyúttal az egységesség támogatói. In: CARTENS, N.: i. m. 11. o.

²⁴ WIMMER, K.: ZIP 1998, 987. o., CARTENS, N.: i. m. 12. o., DUURSMAN-KEEPLINGER: EuFkR-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO, VII., B. 51, HERCHEN, A.: i. m. 53. o.

1.1.2 Az alkalmazandó jog

A közösségi jogforrás a fentiekhez hasonló szemlélet követ az eljárásra irányadó alkalmazandó jog kijelölésekor is. Főszabályként a fizetéseképtelenségi eljárásra és annak joghatásaira egységesen *az eljárás megindítása államának joga* alkalmazandó [EuFkR. 4. cikk]. A tagállamok jogrendszereiben kimutatható nagy különbségek miatt – mindenekelőtt a hitelezői védelem és a dologi biztosítékok területén – illúzió maradt az európai egységcsöd gondolata, ezért a főeljárás széles hatósugarú anyagi jogi joghatás kiterjesztését módosítani kellett [EuFkR. preambulum (11) pont]. Ennek folytán kivételes esetekben, az érintett tagállamhoz való külön kötődés folytán, egyes jelentősebb jogviszonyokra nézve megtörik a *lex fori concursus* univerzalitása is [EuFkR. 5-15. cikk].²⁵

1.1.3 A főeljárás elsőbbsége

A vegyes modell alkalmazása mellett a Fizetéseképtelenségi rendelet – miként a hatályba sosem lépett jogtörténeti elődjei – az *egységesség* és az *egyetemlegesség* alapelveit helyezi *előtérbe*.²⁶ Ennek megfelelően lehetőség szerint az adós teljes vagyonát egyetlen egy fizetéseképtelenségi eljárásban értékesítik és osztják fel a hitelezők egyenlő kielégítése érdekében. Ezt a célt a közösségi jogalkotó az egyedüli, az adós fő érdekeltsegeinek középpontja helyén indítható főeljárással kívánja megvalósítani. Az egységesség érvényesülésére a közösségi jogi aktus a főeljárásra alkalmazandó jogot is kijelöli, amely általában a főeljárás megindítása államának fizetéseképtelenségi joga [EuFkR. 4. cikk]. Ezzel összhangban szabályozza a II. fejezetben a fizetéseképtelenségi eljárás elismerését és annak joghatásait [16. cikktől] és e körben a csődtömeg hatékony kezelése és értékesítése végett további jogköröket nevesít a főfelszámoló részére a főeljárás területén kívüli eljárásra [EuFkR. 18. cikk].

A közösségi jogalkotó okulva a Fizetéseképtelenségi rendelet elfogadását megelőző jogalkotási törekvések kudarcából belátta, hogy az egység modell kizárólagossága nem bír létjogosultsággal. Emiatt az érdekek sokféleségét tiszteletben tartva egyfelől a *lex fori concursus* elvének általánosságát [EuFkR. 5-15. cikk], másfelől a főeljárás univerzalitását töri át a területileg korlátozott eljárások megindításának lehetősége révén. A kivételek a főeljárás mindenhatóságának korlátjaiként jelennek meg, emellett azonban a jogalkotó biztosítani akarta a főeljárás dominanciáját.

²⁵ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung zur EuInsVO, VII. D. 56-64, HUBER, P.: i. m. 134. o., EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 6. o.

²⁶ vö. a tanulmány 19-es lj.

A főeljárás elsőbbségére utal a közösségi jogforrás, amikor a főeljárás megindítása előtt csak nagyon szűk körben, pontosan megfogalmazott feltételek megvalósulása esetén engedi meg a független partikuláris eljárás megindítását [EuFkR. 3. cikk (4) bek.]. A másodlagos eljárás főeljárástól való függőségét és a főeljárás elsőbbségét fejezi ki a 35. cikk rendelkezése is, amely értelmében a másodlagos eljárás felszámolója a másodlagos eljárás által nyilvántartott hitelezők kielégítését követően fennmaradt vagyontárgyakat haladéktalanul átadja a főfelszámolónak. A másodlagos eljárás és a főeljárás alá- fölérendeltségi viszonyára utal a közösségi jogforrás 29. cikke és a 31-38. cikkei. A másodlagos eljárás függőségét és egyben alárendeltségét szemlélteti különösen a főeljárás felszámolója a másodlagos eljárásban történő vagyoneértékesítés felfüggesztését [33. cikk], a partikuláris eljárás másodlagos eljárássá történő átalakítását kérheti, ha ez a főeljárás hitelezőinek érdekében áll [EuFkR. 37. cikk], a felszámolók közötti együttműködési és tájékoztatási kötelezettség szabályozása [EuFkR. 31. cikk], a hitelezői jogok gyakorlására [EuFkR. 32. cikk], a másodlagos eljárást befejező intézkedésekre vonatkozó rendelkezések [EuFkR. 34. cikk].

1.2 *Az Európai Unióban határokon átlépő fizetésképtelenségi eljárás típusai*

A közösségi jogforrás a határokon átlépő fizetésképtelenségi eljárás két fő típusát hívta életre: a főeljárást [EuFkR. 3. cikk (1) bek.] és a területi eljárásokat. A területi eljárásokat további két típusra tagolja, így megkülönbözteti a másodlagos eljárást [EuFkR. 3. cikk (2) és (3) bek.] és a partikuláris eljárást [EuFkR. 3. cikk (2) és (4) bek.].

A *főeljárás* az adós Európai Unió területén lévő teljes vagyonára kiterjedő egyetemes hatállyal felruházott fizetésképtelenségi eljárás [EuFkR. preambulum (12) pont], amelynek megindítására azon tagállam nemzeti jogszabályai értelmében²⁷ hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságai nyernek joghatóságot, ahol az adósnak a fő érdekeltségeinek középpontja van [EuFkR. preambulum (13) pont]. A Fizetésképtelenségi rendelet alkalmazásában a főeljárás exkluzivitása érvényesül, mert egy és ugyanazon adós ellen a Közösség területén csakis egyetlen egy főeljárás indítható meg.²⁸

²⁷ EuFkR. preambulum (15) pont, HUBER, P.: 140. o., DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk II. 6.

²⁸ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung, VII., 35, 3. cikk II. 6, BALZ, M.: ZIP 1996, 949. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: KTS 2000, 545. o., VOGLER, D.: Die internationale Zuständigkeit für Insolvenzverfahren, Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz (továbbiakban: ZIK), 2001, 189. o., HUBER, P.: i. m. 143. o.

A területi eljárások gyűjtőfogalma valamennyi, a joghatásaiban területileg korlátozott fizetéseképtelenségi eljárást felöleli [EuFkR. 3. cikk (2) bek.]. Ennek megfelelően területi eljárás alatt értendő mind a közösségi jogi aktus 3. cikk (3) bekezdése szerinti függő területi eljárás (másodlagos eljárás), mind a 3. cikk (4) bekezdésében szabályozott független területi eljárás (partikuláris eljárás).²⁹ A *másodlagos eljárás* megindítására az adós telephelye [EuFkR. 2. cikk h) pont] szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal feltéve, hogy a fő érdekeltségek középpontja a Közösség területén található [EuFkR. preambulum (14) pont].³⁰ Ennek megfelelően másodlagos eljárás mindazon területi eljárás, amelyet a főeljárás megindítását követően kezdeményeznek.³¹ Ez a típusú eljárás a megindítása szerinti tagállam területén lévő vagyponra korlátozódik [EuFkR. 3. cikk (2) és (3) bek.] és a főeljárás joghatásainak felfüggesztésére vezet [EuFkR. 17. cikk (1) bek., 18. cikk (2) bek.].

A 3. cikk (2) és (4) bekezdései alapján szabályozott független³² területi eljárás, a *partikuláris eljárás* joghatásaiban ugyan megegyezik a másodlagos eljárással, azonban az alapvető különbség e két eljárástípus között az, hogy míg a másodlagos eljárást a főeljárást követően, addig a partikuláris eljárást a főeljárás előtt, vagy anélkül indítják meg.³³ A Fizetéseképtelenségi rendelet a partikuláris eljárások számát a lehető legkisebb mértékre kívánja szorítani [EuFkR. preambulum (17) pont] és a főeljárás megindítását követően előíranyozza ennek az eljárástípusnak a másodlagos eljárássá történő átalakítását [EuFkR. 36. és 37. cikk].

A közösségi jogforrás magyar fordítása a dolgozat által partikuláris jelzővel illetett területi eljárást pusztán a 3. cikk (2) bekezdésében foglaltakra hivatkozással területi eljárásként jelöli meg, míg a magyar bírói gyakorlat³⁴ ezt az eljárástípust “elsődleges területi eljárás”-nak nevezi. Véleményem szerint árnyaltabb, és egyúttal egyértelműbben utal a dolgozatban alkalmazott “partikuláris” jelző használata a Fizetéseképtelenségi rendeletben szabályozott eljárások közötti különbségtétel szükségességére. Az “elsődleges” jelző

²⁹ Gazdasági- és Szociális Bizottság állásfoglalása, ABIEG Nr. C 75/1., DUURSMÁ-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung, VII., 36, 3. cikk II., 7, HUBER, P.: i. m. 141, 142. o.

³⁰ DUURSMÁ-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk II. 7.

³¹ A partikuláris eljárás tágabb, illetve szűkebb értelmezésére tekintettel ez az eljárási típus másodlagos partikuláris eljárásként is jelölhető. In: DUURSMÁ-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, Vorbemerkung VII. 37, 3. cikk II. 8.

³² Ezt a jelzőt használja Balz, amikor a közösségi jogforrás 3. cikk (4) bekezdésében szabályozott területi eljárást izolált területi eljárásnak nevezi vö. BALZ, M.: ZIP 1996, 949. o., valamint HUBER, P.: i. m. 142. o.

³³ HUBER, P.: i. m. 142. o., DUURSMÁ-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk II. 9, BALZ, M.: ZIP 1996, 949. o.

³⁴ Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-04-002909/18. sz. végzés, 9.Fpk. 01-07-000715/8. sz. végzés.

félrevezető, különös figyelemmel arra, hogy a közösségi jogforrás szabályozási koncepciójában az elsődlegesség a főeljárás által kisajátított jelző, másfelől a partikuláris eljárás nem a másodlagos eljáráshoz, hanem a főeljáráshoz mérten nyer csupán inkább időbeli elsőbbséget, mint elsődlegességet. A “partikuláris” szó latin eredetű, amely az egyetemessel ellentétben, részleges, szűkkörű, helyi érdeket vagy szempontot juttat kifejezésre³⁵, így egyértelműen kifejezi a független területi eljárás sajátosságait, és ismérveit. E megfontolások miatt alkalmazza a tanulmány a független területi eljárás megnevezésére a “partikuláris eljárás” kifejezést.

2 A közösségi jogforrás alkalmazási területe és a joghatósági szabályok

A közösségi jogi aktus alkalmazását és területi hatályát megnyitó feltételek számbavételéhez egyfelől kiindulási pontként szolgálnak a joghatósági szabályok. A Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazásának alapvető feltétele az, hogy az adós *fő érdekeltségeinek központja*³⁶ az Európai Unió *valamely tagállamában* van [EuFkR. preambulum (14) pont]. Ez a kritérium összhangban áll a fő- és a területi fizetéseképtelenségi eljárások megindítására vonatkozó joghatósági szabályokkal. *Főeljárás* esetén az irányadó joghatósági ok a Közösség azon tagállama bíróságainak eljárási kompetenciáját jelöli ki, amely tagállamban az adós fő érdekeltségeinek központja van. A területi eljárások gyűjtőfogalmába tartozó mindkét típusú eljárás – a másodlagos eljárás [EuFkR. 3. cikk (2) és (3) bek.] és a partikuláris eljárás [EuFkR. 3. cikk (2) és (4) bek.] megindításának feltételei is igazodnak a közösségi jogforrás alkalmazhatóságának alapvető követelményéhez az alábbiak szerint.

³⁵ JUHÁSZ, SZŐKE, O. NAGY, KOVALOVSKY (szerk.): *Magyar Értelmező Kéziszótár*, 1992, 1089. old, ZIGÁNY (főmunkatárs): *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára*, 1994, 580. o.

³⁶ A fő érdekeltségek központjának fogalmát a közösségi jogforrás 3. cikk (1) bekezdése nem határozza meg, hanem a preambulum (13) pontja utal néhány kulcsfontosságú ismérvre, ezért némi értelmezési játékeret enged, az eljáró bíróság mérlegelésére bízva e fogalma releváns összetevői fennállásának, illetve fenn nem állásának a megállapítását. Ennek megfelelően az a hely irányadó a főeljárás megindítását megalapozó joghatósági ok megállapítására, ahol az *adós érdekeltségeinek kezelését rendszeresen és ennek megfelelően harmadik személyek részéről megállapíthatóan végzi*. Fizetéseképtelenség esetén ugyanis meghatározott veszély forog fenn, emiatt lényeges, hogy a joghatóság olyan helyhez kötődjön, amelyet az adós potenciális hitelezői ismernek, és ennek folytán a jogi kockázatukat mérlegelhetik. Társaság és jogi személy esetében a közösségi jogforrás ezen túlmenően a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában megdönthető vélelmet állít fel, amely értelmében a fő érdekeltségek középpontja a létesítő okirat szerinti székhely. A jogirodalomban uralkodó vélemény szerint csak egy fő érdekeltségi középponttal rendelkezhet az adós in: vö. Jelentés 15, 73, 75, DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 14-15, KOLMANN, S.: i. m. 283, 284. o., BALZ, M.: ZIP 1996, 949. o.

Az univerzális hatályú főeljárás megindítását követően, azzal párhuzamosan, további területileg korlátozott, *másodlagos eljárás* indítható abban a tagállamban, ahol az adós telephellyel³⁷ rendelkezik [EuFkR. 3. cikk (2) bek. első mondat]. A Fizetéseképtelenségi rendelet az érdekek sokféleségének védelme érdekében nem korlátozza a főeljárástól függő másodlagos eljárás megindítását [EuFkR. preambulum (12) pont 3. mondat, (18) pont].

A főeljárás helye szerinti tagállamától eltérő, az adós telephelye szerinti tagállamban a főeljárás megindítása előtt ún. *partikuláris eljárás* indítható [EuFkR. preambulum (17) pont első mondat, 3. cikk (4) bek.]. A partikuláris eljárás megindításának az adós telephelyének fennállásán túl további vagylagos feltételei vannak: vagy nem indítható meg a főeljárás az adós fő érdekeltiségeinek központja szerinti tagállamban az érintett tagállam nemzeti joga értelmében,³⁸ vagy belföldi hitelező illetve a belföldi telephely hitelezője

³⁷ A telephely joghatósági okként való kijelölése mögött az a megfontolása húzódik, hogy azokra a külföldi gazdasági szereplőkre, akik belföldi telephellyel rendelkeznek, ugyanazon fizetéseképtelenségi törvényeknek kell vonatkozni, mint a belföldi piaci szereplőkre, amíg az érintettek ugyanazon a piacon fejtik ki a tevékenységüket. Másfelől a külföldi vállalkozás belföldi telephelyével szerződést kötő belföldi hitelezők bízhatnak a belföldi fizetéseképtelenségi jog alkalmazásában. Számukra – fizetéseképtelenségi jogi szempontból – lényegtelen, hogy külföldi vagy belföldi társasággal kötnek jogügyletet, mivel az információhoz való igényük és a jogi rizikójuk a fizetéseképtelenség esetében megegyezik vö. Jelentés 71. pont. A telephely kapcsolódóként való kijelölésével összefüggő kritikai álláspontokat ld. LÜKE: i. m. 299. old. és köv. old., KOLMANN, S.: i. m. 329. o. és köv. o. A telephely fogalmát a közösségi jogi aktus – az adós fő érdekeltiségeinek központjától eltérően – önállóan és egyértelműen definiálja [EuFkR. 2. cikk h) pont]. Ennek megfelelően a telephely bármely olyan működési hely, ahol az adós nem átmeneti jellegű gazdasági tevékenységet folytat emberi erőforrással és termékekkel.

³⁸ A főeljárás lehetetlensége miatt a partikuláris eljárás megindítását az alábbi példa szemlélteti. Az adós fő érdekeltiségeinek középpontja egy olyan tagállamban van, ahol a nemzeti fizetéseképtelenségi jog csak a kereskedők fizetéseképtelenséget ismeri. Az adós egy másik tagállamban telephellyel, míg egy harmadik tagállamban egyéb vagyonnal is rendelkezik. Mind a telephely szerinti tagállamban, mind a vagyon szerinti tagállamban rendelkezik az adós ott letelepedett és vele szemben ki nem elégitett követeléseket támasztó hitelezőkkel. Mind a telephely szerinti, mind a vagyon szerinti állam nemzeti joga értelmében lefolytatható az eljárás a nem-kereskedőkkel szemben is. A telephely és a vagyon fekvése szerinti tagállam hitelezői a 3. cikk (2) és (4) bekezdés szerinti partikuláris eljárást egyaránt el akarják érni. A 3. cikk (4) bekezdés a) pontja által megkövetelt feltétel, amely szerint eleve lehetetlen az adós fő érdekeltiségei központja szerinti tagállamban a főeljárás – mert vagy az adós egy, az ottani *lex fori concursus* által körülírt minőséget nem mutatja fel vagy más okokból nem csödképes –, mindkét tagállamban fennáll. A partikuláris eljárás csak a telephely szerinti tagállamban indítható meg, mert a független területi eljárásra vonatkozó joghatósági szabályok egyik szelete a telephely fennforgása. Másfelől a Fizetéseképtelenségi rendelet nem ismeri (-el) a pusztán vagyon fekvése szerinti bíróságot. Az eljárás megindításának további feltétele a telephely megléte, illetve az adós fizetéseképtelensége in: DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 88 pont. A főeljárás jogi lehetetlenségét hiteles szakértői vélemény alapján kell megállapítani. A külföldi bíróság fizetéseképtelenségi

kérelmezi a partikuláris eljárás megindítását [EuFkR. 3. cikk (4) bek. a), b) pont]. Míg a főeljárástól függő másodlagos eljárások számát a Fizetéseképtelenségi rendelet nem korlátozza, addig a főeljárástól független partikuláris eljárások számát a lehető legszűkebbre szándékozik csökkenteni [EuFkR. preambulum (17) pont második és harmadik mondat].

A másodlagos eljárás megindítására vonatkozó joghatósági szabályok szerint szükséges két együttes feltétel között és a partikuláris eljárás megindítására irányuló joghatósági ok fennállásához előírt kritériumok közül az egyik feltétel ugyancsak az, hogy a területi eljárás megindításának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban van az adós fő érdekeltsegeinek központja.³⁹

A Fizetéseképtelenségi rendelet szó szerinti értelmezése és a joghatóságra vonatkozó szabályok külön áttekintése nyomán levonható az a következtetés, hogy a közösségi jogi aktus alkalmazásának *szükségszerű feltétele*, hogy az adós fő érdekeltsegeinek középpontja valamely tagállamban legyen.⁴⁰

3 Az adós határokon átlépő kötődései

A közösségi jogi aktus megalkotásával elérni kívánt célkitűzéseket vizsgálva⁴¹ a területi hatályra vonatkozóan további következtetések vonhatók le. A Fizetéseképtelenségi rendelet létjogosultságát abból az alapvető összefüggésből merítette, hogy a vállalkozások határokon átlépő működése során előálló fizetéseképtelenség a belső piacok mechanizmusaival kölcsönhatásban áll, ezért a megfelelő működése biztosítására közösségi jogi szinten szükséges a fizetéseképtelenségi eljárások összehangolása és az olyan

kérelmet elutasító határozata önmagában nem elegendő a lehetetlenség bizonyítására, hanem annak a tartalma a döntő: amennyiben a kérelmet alaki hiányosságok miatt utasították el, akkor az még elviekben nem lehetetleníti el a fizetéseképtelenségi eljárást.

³⁹ Mindemellett a közösségi jogforrás fizetéseképtelenségi eljárás elismerésére vonatkozó rendelkezései is az adós fő érdekeltsegei központjának valamely tagállamban való fennállására fókuszálnak. A tagállamoktól a Fizetéseképtelenségi rendeletben kifejezetten elvárt automatikus elismerési követelmény a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállami bíróság eljárást megindító határozatához kötődik [EuFkR. 16. cikk].

⁴⁰ Jelentés 11, 44, BALZ, M.: *ZIP* 1996, 948. o., HAUBOLD, J.: *Mitgliedstaatenbezug, Zuständigkeitserschleichung und Vermögensgerichtsstand im Internationalen Insolvenzrecht IPRax* 2003, 35. o., HUBER, P.: i. m. 133, 138. o., DUURSMA - KEEPLINGER: *EuFkR.-Komm*, 1. cikk 51, LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 538. o., KOLMANN, S.: i. m. 273. o.

⁴¹ A közösségi rendeletek szó szerinti értelmezésének sikere a soknyelvűség és a Tanácsban a megfelelő többség eléréséhez szükséges kompromisszum folytán születő keretjellelű szabályozás miatt korlátok közé szorul. In: KECSKÉS L.: *EU-JOG és jogharmonizáció*, HVG-ORAC Kft., Bp, 2003, 269. o. A Fizetéseképtelenségi rendelet történeti értelmezése is nehezen járható út, mert a megállapodások tervezeteivel összefüggő tanácskozási és előkészítő munkálatok dokumentumait egyfelől hiányosan és korlátozott mértékben tették közzé, másfelől pedig általában nem részletesek, illetve nem foglalkoznak (más) alapvető kérdésekkel in: CARTENS, N.: i. m. 29. o., 30. o. vö. KECSKÉS, L.: i. m. 270. o.

körülmények megakadályozása, amelyek révén a fizetéseképtelenség által érintett alanyi kör a kedvezőbb jogi értékítélet érdekében az eljárást, illetve a vagyont a visszaélés pusztá eszközeiként használja (ún. forum shopping).

A forum shopping⁴² legalább két lehetséges külföldi elemet feltételez. Ebből következően a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazásának *szükségszerű, azonban nem elégséges* feltétele, ha az adós fő érdekeltsegeinek központja egy tagállamban van.⁴³ Ennek megfelelően a közösségi jogi eszköz normarendszere abban az esetben kerül alkalmazásra, ha az adós határokon átlépő, nemzeteken átívelő gazdasági mechanizmusokat is működtet, azaz összességében valamely *külföldi kötődést mutat fel* [EuFkR. preambulum (2), (3), (4) pont].⁴⁴

Ennek megfelelően, véleményem szerint, ha az adós határokon átlépő vonatkozásokat *nem* épített ki, úgy az ellene kezdeményezett fizetéseképtelenségi eljárás *tisztán belső pici tényálláson* alapul, amelynek joghatásai kizárólag az érintett tagállam területére korlátozódnak. Az ilyenfajta eljárás nem esik a közösségi jogi aktus hatálya alá, hanem arra az érintett tagállam nemzeti fizetéseképtelenségi jogának előírásai az irányadóak.⁴⁵

A Fizetéseképtelenségi rendelet hallgat arról, hogy az alkalmazásához az adósnak milyen irányú külföldi vonatkozásokkal kell rendelkeznie. Közelebről, a “betűje szerint” nem szabja meg alkalmazási feltételeként se azt, hogy az adós a Közösség egyes tagállamai, se azt, hogy a Közösségen kívül álló ún. harmadik állam irányában mutasson fel határokon átlépő

⁴² A Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazásában az ún. forum shopping [EuFkR. preambulum (4) pont] pejoratív jelentéstartalommal bír. vö. KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 186. o., 242.

⁴³ EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 2, 5. o., HUBER, P.: i. m. 133, 137, 138. o., HAUBOLD, J.: *IPRax* 2003, 34, 35. o., BALZ, M.: i. m. 948. o., CARTENS, N.: i. m. 29. o.

⁴⁴ HERCHEN, A.: i. m. 35. o., HUBER, P.: i. m. 133., 138. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 533, 538. o., CARTENS, N.: i. m. 28. o. Az adós külföldi kötődésének a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazása szempontjából szükségeszerű követelménye már az adott jogterület rendszertani elhelyezésével is megállapítható. A Fizetéseképtelenségi rendelet az EK-Szerződés 65. cikke értelmében vett polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés hatálya alá tartozik [EuFkR. preambulum (2) pont]. Miként a nemzeti fizetéseképtelenségi eljárás polgári nemperes eljárásként a polgári eljárásjog része, úgy az európai fizetéseképtelenségi eljárás normaanyaga is az európai polgári eljárásjog egyik szelete. “Az európai polgári eljárásjog az Európai Unió tagállamaiban egységesen vagy harmonizáltan alkalmazott nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok összessége.” In: KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 30. o., 6. A nemzetközi polgári eljárásjog a nemzeti polgári eljárásjog része. “A “nemzetközi” jelzővel azokra a normákra utalunk, amelyeket egy adott ország polgári eljárásjoga alkalmazni rendel a *külföldi vonatkozású jogvitákra*.” In: KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 29. o., 2.

⁴⁵ EuFkR. preambulum (2), (3) pont, HERCHEN, A.: i. m. 35. o., HUBER, P.: i. m. 133, 136. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 533, 538. o., CARTENS, N.: i. m. 28. o.

vonatkozást. A tisztánlátás azonban azért is szükséges, mert a közösségi jogi aktus térbeli hatótávolsága kijelöli, illetve behatárolja a tagállamok számára a nemzetközi fizetéseképtelenségi jog területén még megmaradt nemzeti szabályozási kompetenciát.⁴⁶ A jogalkalmazás folyamatában felmerül a kérdés, hogy a valamely tagállamban fő érdekeltiségi központtal és kizárólag harmadik államokhoz kötődő határokon átlépő vonatkozással rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárás megindításánál az eljáró bíróság joghatóságát a közösségi jogforrásba foglalt európai vagy az önálló nemzeti jogforrásba foglalt nemzetközi fizetéseképtelenségi jog szabályai alapozzák-e meg. Az értelmezés számára tág kereteket engedő közösségi szabályozás nyomán a jogirodalom is keresi a választ. Egymásnak feszülő ellentétes vélemények forrottak ki azzal kapcsolatban, hogy az adós külföldi kötődésének iránya a Fizetéseképtelenségi rendelet területi hatótávolságát korlátozza vagy sem.

Az európai fizetéseképtelenségi jog irodalmában többször hivatkoznak arra, hogy a Tanács polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK (2000. december 22.) rendelet [továbbiakban: Brüsszel-I. rendelet] és annak elődje, az 1968-as Brüsszeli Egyezmény alkalmazhatóságával összefüggésben is a tagállami vonatkozás általános követelményével szemben hasonló vita alakult ki.⁴⁷ A tagállami vonatkozás szükségessége körüli vita hosszú idő óta még mindig nem zárult le, az Európai Bíróság végső bizonyosságként még nem foglalt állást, azonban ítélezési gyakorlatára tekintettel az újabb jogirodalom elutasítja azt a felfogást, amely a közösségi jogforrások alkalmazhatóságát több tagállamot érintő ügyekre akarja korlátozni.⁴⁸

3.1 A minősített külföldi kötődés

A minősített külföldi kötődés elmélete a közösségi jogi aktus alkalmazásának területén megköveteli, hogy az adós gazdasági kapcsolatrendszere két vagy több tagállamhoz kötődő külföldi vonatkozást mutasson fel. Ennek az elméletnek az a kiindulópontja, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet közösségi jogforrás, ezért annak kötőereje az Európai Unió tagállamaira,

⁴⁶ A Fizetéseképtelenségi rendelet másodlagos közösségi jogforrás, amely jogi természetét tekintve “ ... nemcsak a korábban hozott eljárásjogi normákat teszi alkalmazhatatlanná, hanem az újabb szabályokat is, amennyiben azok beleütköznek a közösségi jogba” In: Amministrazione della Finanze dello Stato kontra Simmenthal SpA. C-106/77. sz. ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet (ECR 1978, 00278.) Nr. 17., CARTENS: i. m. 27. o., EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 2, 5, 10. o.

⁴⁷ LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 538. o., HAUBOLD, J.: *IPRax* 2003, 35. o.

⁴⁸ Európai Bíróság C-412/98, Group Josi Reinsurance Company SA kontra Universal General Insurance Company (UGIC), Slg. (ECR 2000, I-5925) In: *IPRax* 2000, 520. o.

illetve tagállamai között érvényesül. Az Európai Unión belül kívánja elérni a *célzott (jog –) hatásokat*⁴⁹, ennek megfelelően nem szabályozza a harmadik államokkal szembeni eljárás hatásait.⁵⁰ A közösségi jogforrás határokon átlépő fizetésképtelenségek kezelésére alkotott kollíziós jogi szabályai is a tagállamok egymás közötti, nem pedig a harmadik államokhoz fűződő viszonyában felmerülő problémák megoldását célozzák.⁵¹

A minősített tagállami kötődés helytállósága mellett szóló érvek körében az elmélet képviselői a közösségi jogforrás *harmadik államok viszonyában érvényesülő rendelkezéseit* is értékelik. A közösségi jogforrás maga rendezi a tagállamok által harmadik államokkal kötött egyezményekhez való viszonyát [EuFkR. 44. cikk (3) bek.]. E körben valamennyi érintett tagállamra nézve kifejezésre jut, hogy a közösségi jogi aktus a tagállamokban annyiban nem érvényesül, amennyiben összeegyeztethetetlen az adott tagállam által e rendelet hatálybalépését megelőzően egy vagy több harmadik állammal kötött egyezményből eredő csóddal kapcsolatos valamely kötelezettséggel. A minősített külföldi kötődés elmélete szerint az idézett kivételes rendelkezések miatt úgy tűnhet, hogy a Fizetésképtelenségi rendelet a harmadik államokhoz fűződő viszonyokat is szabályozza, illetve szabályozni akarja. Azonban a harmadik államokkal kötött megállapodások körében lehetséges olyan, amelyben legalább két tagállam szerződő félként szerepel. Ennélfogva a többoldalú egyezmény részben deklarálnak az adott tagállam más tagállamhoz fűződő viszonyában irányadó kötelezettségeket is. Ez az összefüggés pedig arra mutat rá, hogy a közösségi jogforrás egyes megállapodásokhoz való viszonyát rendezni kívánó szabályai akkor is irányadóak lehetnek, ha az nem szabályozza a harmadik államokhoz fűződő viszonyokat.⁵²

A minősített külföldi kötődés tana a *főeljárás univerzalitásának* nézőpontjából kiindulva is igazolva látja a megállapításait. A főeljárás egyetemes hatálya felöleli az adós teljes vagyont. A főeljárás extraterritorialitása azt jelenti, hogy joghatásai az eljárás megindításának helye szerinti állama határain túl nyúlnak és azoknak más tagállamokban is érvényesülniük kell. Ezzel összhangban biztosítja a Fizetésképtelenségi rendelet a Közösségen belül a főeljárás automatikus elismerését [EuFkR. 16. és 17. cikk]. Az egyetemes hatályú főeljárás hatásainak egyike, hogy az

⁴⁹ EuFkR. preambulum (1)- (5) pont, DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk, 53.

⁵⁰ Jelentés 11, 44, DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk, 53, BALZ, M.: i. m. 948, 950. o., GOTTWALD, P.: *Grenzüberschreitende Insolvenzen – Europäische und weltweite Tendenzen und Lösungen*, C.H.Beck, München, 1997, 18. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 551. o.

⁵¹ DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk 8, 54, LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 551. o.

⁵² EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 5. o., DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk 53.

eljárás megindítása helye szerinti államon kívül fekvő vagyon is a fizetéseképtelenségi eljárás tárgya és az eljárás megindításától az egész foglalat alá esik.⁵³ Ennek megfelelően a főeljárás messzehatóan kiterjed az adós teljes vagyonára és valamennyi hitelezőjére, függetlenül attól, hogy azok hol telepedtek le.⁵⁴ A főeljárás univerzális érvényesülési igénye nem azonosítható a közösségi jogforrás “extraközösségi érvényesülési követelményével”. Ha a főeljárás extraterritoriális, Közösség határain átlépő érvényesülést követel, azt csak a Fizetéseképtelenségi rendelet biztosítja, illetve biztosíthatja. Ha ezzel összhangban az adós vagyonának nem pusztán közösség-, hanem világszerte történő lefoglalását akarja elérni, akkor e cél megvalósulása az érintett harmadik állam elismerési hajlandóságától függ. Ha harmadik állammal kötött megfelelő megállapodás biztosítja a fizetéseképtelenségből eredő hatások elismerését, akkor a harmadik államhoz való viszonyban nem a Fizetéseképtelenségi rendelet, hanem csak az egyes államok nemzetközi magánjogi rendelkezései az irányadóak. Ennélfogva a Fizetéseképtelenségi rendelet az ún. harmadik államokbeli tényállásokat nem szabályozza, azokra nem alkalmazható, ezért nem támaszt “extraközösségi” érvényesülési igényt.⁵⁵

A minősített külföldi kötődés tanának képviselői a Fizetéseképtelenségi rendelet egyes eljárásokra vonatkozó joghatósági szabályai köréből érvként hivatkoznak a *másodlagos eljárásra irányadó szabályokra* is. E rendelkezések értelmében másodlagos eljárás csak akkor indítható meg, ha az adós fő érdekeltségeinek középpontja és a telephelye(-i) is – különböző – tagállamban helyezkednek el [EuFkR. 3. cikk (2) bekezdés első mondat.] Így harmadik államban másodlagos eljárás megindítására nincs is lehetőség.

Ez az elmélete határozottan vallja, hogy a közösségi jogforrás célját akkor éri el, ha az adós valamilyen módon kötődik a többi tagállamhoz. Ebből következően a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatósága attól függ, hogy az adós *Közösségen belüli* nemzeteken átívelő vonatkozással rendelkezik-e vagy sem. A Közösségen belül több nemzetet összekapcsoló kötődés tartalmi minőségét tekintve a két vagy több tagállam között felmerült minden egyes nemzeteken átívelő külföldi vonatkozást a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazásának elégséges feltételeként értékelnek,⁵⁶ mert ezt teszi lehetővé e jogforrás *Közösségen belüli* lehető legszélesebb körű alkalmazását. A határokon átlépő kötődési pontként értékelhető körülmények önmagukban nem, csak akkor vezetnek a közösségi jogi aktus alkalmazására,

⁵³ Jelentés 19, 73.

⁵⁴ DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk, 64.

⁵⁵ DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk 65, 66.

⁵⁶ DUURSMA- KEPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk 3, 5, 8, 51, HERCHEN, A.: i. m.: 35. o., BALZ, M.: i. m. 949. o., HUBER, P.: i. m. 136. o.

ha azok az adós valamely tagállamban lévő fő érdekeltségei középpontjához kapcsolódnak, azzal együttesen fennállnak.⁵⁷

3.2 Egyszerű külföldi kötődés

Az egyszerű külföldi kötődés elméletének képviselői elégségesnek tartják a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazását megnyitó feltételként, ha az adós harmadik államokhoz fűződő vonatkozásokkal bír. Az elmélet képviselői a minősített külföldi kötődés tanával egybecsengően megállapítják, hogy a közösségi jogi aktus csak akkor alkalmazandó, ha az adós fő érdekeltségeinek középpontja a Közösségben található, mert ezáltal válik lehetővé a főeljárás megindítása.⁵⁸ Ugyanakkor kihangsúlyozzák, hogy az idézett szabályok körében a Fizetéseképtelenségi rendelet a Közösségben fő érdekeltségi középponttal rendelkező, de “csak” harmadik államhoz kötődő adós tekintetében *sem korlátozó, sem kizáró szabályokat nem* deklarálnak.⁵⁹ Ezen túlmenően további területi feltételeket, különösen más tagállamokhoz való kötődési pontokat sem nevesít.⁶⁰ Ezzel szemben egyes rendelkezéseknél alkalmazhatóságának korlátozásaként, az alkalmazandó jog kijelölésekor kifejezetten utal (más) tagállam jogára.⁶¹ Ez az elmélet nem vitatja, hogy ezek a szabályok kollíziós normák, amelyek a Közösség területén belül irányadóak és ennél fogva nem alkalmazhatóak a harmadik államokhoz fűződő viszonyokban.⁶² Ezt a gondolatmenetet a logika játékaival visszafelé követve azonban arra mutat rá, hogy a fentit rendelkezések körén kívül a többi – mindenekelőtt a 3. cikk (1) bekezdés – rendelkezésnek további tagállami vonatkozás hiányában a harmadik államokhoz fűződő viszonyban is érvényesülnie kell.⁶³

⁵⁷ DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk 9, 606. o.

⁵⁸ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 34, 35. o., HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1141. o., 30, HUBER, P.: i.m. 133, 138. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i.m. 533, 538. o., BALZ, M.: i.m. 948. o., EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 2, 5. o., DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR. -Komm, 1. cikk, 51.

⁵⁹ EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 5. o., HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o., HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1442. o., 30.

⁶⁰ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o., HUBER, P.: i. m. 138. o.

⁶¹ A Fizetéseképtelenségi rendelet 5., 7 – 11., 13. és 15. cikkei In: HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o. A közösségi jogforrás 5., 7., 8 – 11, 13. cikke In HUBER, P.: i. m. 138., 139. o. Huber a pontosság jegyében megjegyzi, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet 6. és 14. cikkeiből hiányzik a más tagállamokra vonatkozó kifejezett korlátozás, azonban a cél szerinti értelmezés eredményeként megállapítható, hogy ezekben az esetekben is valamely tagállam jogára utal a közösségi jogi aktus. In: HUBER, P.: i. m. 161., 164. o. vö. BALZ, M.: i. m. 948., 950. o., HERCHEN, A.: i.m. 35. o.

⁶² HUBER, P.: i. m. 139. o., HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o.

⁶³ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o., HUBER, P.: i. m. 133., 138., 139. o., SABEL, O. – SCHLEGEL, U.: Kurzkomentar, High Court of Justice Chancery Division Companies Court

A *másodlagos eljárás joghatósági szabályai* körében a Fizetéseképtelenségi rendelet ugyancsak egyértelműen és világosan meghatározza, hogy az eljárás megindítására csak akkor van lehetőség, ha az adós fő érdekeltségeinek középpontja és telephelye(-i) eltérő tagállamban vannak. A másodlagos, illetve a főeljárás megindítására vonatkozó joghatósági szabályok egybevetéséből azt a következtetést vonják le, hogy a másodlagos eljárás kifejezetten a Közösség területére irányuló korlátozást kifejező feltételeivel szemben a főeljárás joghatósági szabálya az adós fő érdekeltségei középpontjának tagállamhoz kapcsolásán túl, *további tagállami kötődést nem* nevesít. Ennek megfelelően a 3. cikk (1) bekezdésében foglaltak alkalmazása nem korlátozható a Közösség területére, hanem érvényesülést igényel a harmadik államokhoz fűződő viszonyban is.⁶⁴

Az egyszerű külföldi kötődés elméletének képviselői nem vitatják, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet a Közösségen belül, nem pedig a harmadik államokkal szemben kívánja elérni a *célzott (jog-) hatásokat*. Emellett azonban azt hangsúlyozzák, hogy közösségi jogintézményként nem is fogalmazhat meg ilyenfajta rendelkezéseket a harmadik államok viszonylatában.⁶⁵

A Jelentés a közösségi jogforrás területi hatályra vonatkozóan megállapítja, hogy “ ... csak azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben az adós fő érdekeltségeinek központja egy szerződő államban van. Amennyiben az adós fő érdekeltségeinek középpontja szerződő állam területén kívül található, úgy a megállapodás nem alkalmazható. Ebben az esetben az egyes tagállamok nemzetközi magánjoga határozza meg, hogy az adóssal szemben megindítható-e a fizetéseképtelenségi eljárás, valamint ez állapítja meg az alkalmazandó szabályokat.”⁶⁶ Ez a kommentár megvilágítja, hogy a nemzeti jogforrások abban az esetben alkalmazandóak, ha az adós fő érdekeltségeinek központja a Közösség területén kívül található. Ha viszont ez a kapcsolóelv valamely tagállamban található, akkor a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazandó függetlenül attól, hogy az adós külföldi kötődése a Közösséghez vagy harmadik államokhoz való viszonyban nyilvánul meg.⁶⁷

Az egyszerű külföldi kötődés tana álláspontjának megerősítésére gyakorlati érveket is talált. Ha a minősített külföldi kötődés fennállásához kötnénk a közösségi jogforrás alkalmazását, akkor a bíróság megoldhatatlannak tűnő helyzetbe kerülhetne. Már az eljárás megindításának szakaszában alaposan fel kellene térképeznie az adós külföldi kapcsolatrendszerét, mert a

(England), Urt. V. 7.2.2003-0042/2003, In re BRAC Rent-A-Car International INC (2003) EWHC (Ch) 128, Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht (Kurzkomentar), továbbiakban: EWIR, 2003, 368. o., EIDENMÜLLER, H.: *IPRax* 2001, 5. o.

⁶⁴ HUBER, P.: i. m. 133., 139. o. vö. CARTENS, N.: i. m. 32. o.

⁶⁵ HUBER, P.: i. m. 139. o., BALZ, M.: i. m. 948. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 539. o.

⁶⁷ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o.

nemzetközi vonatkozások körében külön is meg kellene állapítania azt, hogy az adós fizetéseképtelenségének kötődési pontjai konkrétan mely tagállamra, illetve tagállamokra utalnak. A veszély azonban inkább abban rejlik, hogy az eljáró bíróság figyelme átsiklik az adós határokon átlépő kötődései felett.⁶⁸

3.3 A bírói gyakorlat

A jogalkalmazás során is felmerült az adós külföldi kötődésének problematikája. A High Court of Justice Chancery Division Companies Court (England) a BRAC Rent-A-Car International Inc. (2003) EWHC (Ch) 128 ügyben hozott 0042/2003. számú ítélete részletes indokolást tartalmaz a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságára vonatkozóan. A társaságot Delaware-ben alapították és az USA-ban jegyezték be, azonban ott sosem folytatott üzleti tevékenységet, hanem szinte teljes mértékben az Egyesült Királyságban működött. A társaság a Budget csoport tagja volt, annak korábbi európai, közel-keleti és afrikai üzletvitelét folytatta. Kereskedelmi tevékenységét több nyugat-európai országban lévő leányvállalatai és a franchise-cégekkel kötött szerződések útján fejtette ki. Az ítélet azért is figyelemre méltó, mert a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságát állapította meg egy harmadik államban letelepedett adóssal szemben. Az angol bíróság a közösségi jogforrás alkalmazására elegendőnek tartotta, hogy az USA-ban bejegyzett székhelyű adós tagállamban rendelkezik a fő érdekeltségi középponttal. Egyéb Közösségen belüli külföldi vonatkozást nem követelt meg. Az angol bíróság a joghatóságának fennállását tehát nem az adós valamely tagállami kötődését kifejező tényre alapozta pl. az adósnak olasz hitelezői, illetve több tagállamban leányvállalatai voltak. Rámutatott továbbá a bíróság arra is, hogy a minősített külföldi kötődés feltételének elfogadása a Fizetéseképtelenségi rendelet kijátszására ösztönözne. Ez az elmélet a közösségi jogforrás alkalmazhatóságának korlátozó értelmezése révén az Európai Unió határain túl táptalajt adna a közösségi rendelet által éppenséggel megakadályozni szándékozott forum shoppingnak megfelelő, valóságos gazdasági cél nélküli, mesterséges társaságalapításoknak. Ezáltal éppen annak a célnak az elérése hiúsul meg, amely megvalósítására a Fizetéseképtelenségi rendeletet megalkották.⁶⁹

⁶⁸ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 34, 35. o., HUBER, P.: i. m. 133, 136. o. vö. CARTENS, N.: i. m. 33. o.

⁶⁹ High Court of Justice Chancery Division Companies Court England 2003.2.7-i, 0042/2003. In: *ZIP* 2003, 813. o. és köv. o. vö. High Court of Justice Leeds In: *ZIP* 2004, 1769. o. és köv. o.

4 A Fizetéseképtelenségi rendelet területi hatályának vizsgálata a magyar joghatósági szabályok alapján

A közösségi jogforrás az Európai unióban megindított határokon átvéelő fizetéseképtelenségi eljárások joghatósági rendszerét öleli fel.⁷⁰ Ezek a joghatósági szabályok alkalmazásuk során elsődlegességet élveznek a nemzeti joggal szemben. Ennek megfelelően a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazási területén a joghatóságra vonatkozó rendelkezések felülírják a nemzetközi magánjogról szóló 1979: 13. tvr. [továbbiakban: Nmjt.] szabályait.

A nemzeti jogforrás a fizetéseképtelenségi eljárásra vonatkozó joghatósági szabályokat a kizárólagos és a kizárt joghatóság szabályai között helyezte el [Nmjt. 62/A§ g) pont és 62/C§ g) pont] és kapcsolóelvként az adós székhelyét jelölte ki. Kizárólagos joghatóság alá tartoznak a belföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, míg – ennek tükörképeként – kizárt joghatóság alá a külföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság fizetéseképtelenségével kapcsolatos eljárások.

A joghatóságra vonatkozó rendelkezések kizorítják a tagállamok önálló nemzeti szabályait, ezért a jogalkalmazónak mindig a rendeletből kell kiindulnia.⁷¹ A eljárás megindítására irányuló kérelem esetén a bíróságnak elsőként és szükségszerűen azt kell vizsgálnia, hogy az adós fizetéseképtelensége egyáltalán külföldi vonatkozásokkal, határokon átlépő kötıdésekkel rendelkezik-e. Ha a fizetéseképtelenségi ügy *külföldi vonatkozást nem mutat fel*, akkor tisztán belső piaci tényállásról van szó és fel sem merül a nemzetközi hatáskör kérdése. Ennélfogva se a közösségi jogforrás⁷², se pedig az Nmjt. nem alkalmazható.

Az adós külföldi kapcsolatrendszerének feltérképezése során a bíróság hivatalból eszközöndő vizsgálatának ki kell terjednie annak megállapítására, hol található az adós fő érdekeltségeinek központja. Amennyiben az eljáró bíróság az adós határokon átlépő kapcsolatrendszerét feltárja, akkor az adós *fő érdekeltségei központjának helyétől függ*, hogy a joghatóságát a közösségi vagy pedig a nemzeti kollíziós szabályozásból meríti. Ha az adós ún. harmadik államban rendelkezik a fő érdekeltségeinek központjával, akkor a

⁷⁰ A Brüsszel-I. rendelet 1. cikk (2) bek. b) pontja értelmében a rendelet nem vonatkozik a csődeljárásra, kényszeregyezésre és hasonló eljárásokra. A Fizetéseképtelenségi rendelet a több államra kiterjedő fizetéseképtelenségi eljárások hatékony és eredményes kezelésére erre a területre saját, önálló joghatósági rendszert alkotott, amely a tagállamokban kötelező és közvetlenül alkalmazandó [EuFkR. preambulum (8) pont].

⁷¹ KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 262 pont.

⁷² A Fizetéseképtelenségi rendelet értelmében az adott tagállamon belüli illetékességet a tagállam nemzeti joga határozza meg [EuFkR. preambulum (15) pont].

közösségi jogforrás nem alkalmazható, hanem az Nmjt. kizárólagos, illetve kizárt joghatósági szabályai érvényesülnek.⁷³

Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy az adós fizetéseképtelensége külföldi tényállási elemeket mutat fel és a fő érdekeltsegeinek központja Magyarországon van, úgy kérdésként merül fel, melyik jogforráson alapul a joghatósága. A minősített külföldi kötődés elmélete szerint a közösségi jogforrásból eredő joghatósági szabályok csak akkor alkalmazhatóak, ha az adós valamely tagállam irányában rendelkezik határokon átlépő vonatkozásokkal. Ezzel szemben az egyszerű külföldi kötődés elmélete a valamely tagállamban fő érdekeltsegi központtal rendelkező és “csupán” harmadik állammal kapcsolatban álló adóssal szemben kezdeményezett eljárásra is a Fizetéseképtelenségi rendeletet jelöli ki a joghatóság forrásaként. A fentiekben említett jogirodalmi vita miatt a tanulmány azt vizsgálja, hogy az egyes elméletek szemszögéből kiindulva, milyen következtetések vonhatók le az Nmjt. joghatósági szabályaira.

Az Európai joghatósági rendszert a Brüsszeli-I. rendelet II. fejezet szabályozza. Az Nmjt. 2000. évi módosítása a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény rendszerét átvéve szabályozza az általános, a különös, a kizárólagos, a kizárt és a kikötött joghatóságot. A Fizetéseképtelenségi rendelet az elsőbbséget élvező közösségi jogforrás szabályozási erejéből fakadóan a fizetéseképtelenségi ügyekben ugyancsak felállította az egységes uniós joghatósági rendszert. Ezért is indokolt a közösségi és a nemzeti jogforrásból eredő joghatósági szabályok összehangolása a nemzetközi fizetéseképtelenségi jog területén.

4.1 A kizárólagos joghatóság

Az Nmjt. a magyar bíróság kizárólagos joghatóságát állapítja meg, ha a fizetéseképtelenségi ügyben az adós székhelye belföldön van. A *magyarországi székhellyel* rendelkező adós határokon átlépő fizetéseképtelenségének vizsgálata során fény derülhet arra, hogy az adós *fő érdekeltsegeinek központja egy másik tagállamban* van. Ebben a relációban a közösségi jogforrás elsődlegessége folytán az Nmjt.-ben deklarált kizárólagos joghatósági szabály a magyarországi főeljárás tekintetében nem alkalmazható. Ellenben a magyarországi bejegyzett székhely minősítést nyerhet telephelyként⁷⁴ [EuFkR. 2. cikk h) pont], ennél fogva a helyi

⁷³ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 35. o., HAUBOLD, J.: In GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1451. o., 54, Jelentés 44, LEIBL, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 538. o.

⁷⁴ Az AG Köln értelmezése szerint a főeljárás megindítása nem akadályozza meg a másodlagos eljárás megindítását abban a tagállamban, ahol az adósnak a létesítő okirat szerinti (bejegyzett) székhelye van, amennyiben a Fizetéseképtelenségi rendeletben megszabott további feltételek fennállnak. In: *Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz*

hitelezők érdekében a közösségi jogi aktusból joghatóságot meríthet a magyar bíróság a másodlagos eljárás megindítására.

A magyar bírói gyakorlat a más tagállamban megindított főeljárásra figyelemmel, az adós magyarországi telephelyeként értékelte az adós létesítő okirat szerinti székhelyét, mert a társaság tartozása adóbevallásokon és adóhatósági megállapításokon alapult, azonban adótartozás rendezésére adott fizetési halasztás, majd azt követően az adóhatósági végrehajtás eredménytelen maradt.⁷⁵

Ezen túlmenően a főeljárás megindítását megelőzően, vagy a megindításától függetlenül – bár erről a Cstv. hallgat – európai nemzetközi joghatóságot nyerhet a magyar bíróság a partikuláris eljárás megindítására. A fentiek összegzésével megállapítható, hogy az Nmjt. kizárólagos joghatósági szabálya egyfelől a közösségi jogforrással való szembenállása miatt “erejét veszti” és az alkalmazása éppenséggel kizárt, másfelől a területi eljárások vonatkozásában a Fizetéseképtelenségi rendelettel összhangban állva mégis érvényesül.

4.1.1 Harmadik államban fő érdekeltségi központtal rendelkező adós

A belföldi székhelyű és harmadik államban fő érdekeltségi központtal rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásban a közösségi jogforrás alkalmazása kizárt. Erre az esetre a közösségi jogforrás alkalmazhatóságát – beleértve az abból eredő joghatóság szabályait – mind a minősített, mind az egyszerű külföldi kötődés elmélete egybehangzóan kizárja. Ezzel szemben a nemzeti jogforrás a magyar bíróság joghatóságának kizárólagosságát deklarálja. Véleményem szerint az Nmjt. a nemzeti belső piac zökkenőmentes működése és védelme érdekében akkor deklarálta a kizárólagos joghatósági szabályt, amikor a közösségi jogforrásból eredő, egységes joghatósági szabályok védőbástyaként még nem nyertek

und Sanierung (továbbiakban: NZI), 2004, 151. o., AG Düsseldorf In: ZIP 2004, 623, 625. o. Az új. főszékhely 2. cikk h) pontja szerinti telephellyé minősítése ellen szóló megfontolások abból indulnak ki, hogy a másodlagos eljárás kvázi felöleli az adós teljes vagyont, ezért a másik tagállamban megindított főeljárást elértéktelenedésének fennáll a veszélye. Ezzel szemben felhozható érv azonban, hogy a másodlagos eljárás nem egy második, versengő főeljárás. A másodlagos eljárás területileg korlátozott joghatásai révén nem marad figyelmen kívül a főeljárás vezető szerepe és elsőbbsége. Továbbá ezekben az esetekben a hitelezők dologi jogaiba csak a másodlagos eljárás folytán lehetne beavatkozni, így a másodlagos eljárás megindítását a főeljárás felszámolójának érdekében is meg kellene engedni In: SABEL, O.: NZI, 2004, 126, 127. o., VALLENDER, H.: Die Voraussetzungen für die Einleitung eines Sekundärinsolvenzverfahrens nach der EuInsVO, *Insolvenz und Vollstreckung* (továbbiakban: InVO), 2005, 44. o. Ennélfogva az adós létesítő okirat szerinti székhelye kivételesen telephelyként minősíthető.

⁷⁵ Fővárosi Bíróság 9. Fpk.01-05-002932/4. sz. végzés.

létjogosultságot. A Fizetéseképtelenségi rendelet közösségi jogi normaként az Európai Unió egységes belső piaca folyamatainak zavartalan lebonyolítását védi és ezen keresztül – közvetetten – az egész részeit alkotó, az azt felépítő egyes tagállamok belső piacát is. A közösségi jogi aktus természetéből adódóan a védelem szélesebb körű lett és kiteljesedett. Ennek fényében ellentmondás feszül a közösségi jogi norma kizárása és a nemzeti szabályozás kizárólagossága között. A Fizetéseképtelenségi rendeletből eredő szélesebb hatósugarú védelem tovább tágítása a nemzeti jogforrás kizárólagos joghatósági szabályának fenntartásával a harmadik államokhoz való viszonyban célszerűtlen és indokolatlan, mert fordított esetben kifejezetten kívánatos lenne a joghatóság léte, mintsem kizártsága.

A külföldi székhelyű, de Magyarországon fő érdekeltségi központtal rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásra az Nmjt. a magyar bíróság joghatóságát kizárja. Az egyszerű külföldi kötődés elmélete szerint azonban az adós fő érdekeltségi középpontjának tagállami léte a fizetéseképtelenség harmadik államokhoz fűződő vonatkozása esetén is megnyitja a közösségi jogforrás, közelebről a főeljárásra vonatkozó joghatósági szabály alkalmazhatóságát.

Az Nmjt. kizárólagos joghatósági szabályának fenntartása megfontolandó, mert harmadik állam is tükröt tarthat a viszonzosság jegyében a magyar szabályozás elé. Ennek megfelelően a saját nemzeti szervezetei számára kizárólagos joghatóságot írhatna elő a belföldön, tehát a harmadik államban székhellyel, de Magyarországon fő érdekeltségi központtal rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásokra. A harmadik állam elzárkózása és makacssága miatt pedig már az egyszerű külföldi kötődés elmélete sem alapozná meg a magyar bíróság joghatóságát. Ennek következményeként az adós fő érdekeltségi központjához kapcsolódó jelentős emberi és vagyoni értékkel bíró javak Magyarországon való fennforgása dacára és az adós ehhez kötődően kialakított valóságos gazdasági eseményeken alapuló “tartozik - követel” piaci kapcsolatrendszerre ellenére a magyar hitelezők követeléseiket nem tudnák érvényesíteni a hazai szabálykörnyezetben. Ennek a belső piacra gyakorolt nemkívánatos hatása lehetne az is, hogy a társaság alapítóit a harmadik államokbeli székhely kijelölése során olyan stratégiai célok vezetnék, amelyekkel csak azt kívánják elérni, hogy az esetleges fizetéseképtelenség kedvezőbb jogi megítélés alá essen. Az adós harmadik állambeli fő érdekeltségi központjának az európai fizetéseképtelenségi joghatóság alóli kivonása a torzult tükrökép vizontlátásának elkerülését is szolgálja. Véleményem szerint ezt a megfontolást nyomatékosítja az adóstól különböző irányú külföldi vonatkozásokat elváró elméletek kivételes egyetértése is.

4.1.2 Magyarországi székhely és fő érdekeltségeinek központ

Ha a harmadik állammal gazdasági kapcsolatban álló adósnak *mind a székhelye, mind a fő érdekeltségeinek központja Magyarországon* van, úgy az Nmjt. a kizárólagosság erejével követeli meg a magyar bíróság eljárásjogi hatalmasságát. A Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságával összefüggésben született álláspontok közül a közösségi jogforrás alkalmazhatóságának feltételeként az adós egyszerű külföldi vonatkozásával megelégedő elmélet – az Nmjt. céljával megegyezően – szintén megalapozottnak látja a közösségi jogforrásból eredő joghatóság fennállását, míg a minősített külföldi kötődés tana a nemzeti jogalkotó akaratára bízva a kollíziós norma meghatározását, elutasítva a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságát. Véleményem szerint a minősített külföldi kötődés az egységesség keretében hatékonyabban és szélesebb körben megvalósítható védelmi funkció kiteljesítése helyett “magára hagyja” a nemzeti jogalkotót, holott a harmadik államban fő érdekeltségi központtal rendelkező adós esetében – egyetértve az ellenkező állásponttal – kifejezetten kizárja a közösségi jogi normából eredő joghatóság szentesítését. A minősített elmélet nem teremt egyensúlyt és nem is következetes, hiszen a harmadik állambeli fő érdekeltség esetén elfogadja a közösségi jogforrás felesleges beavatkozását, ugyanakkor az adós tagállami fő érdekeltségi központja esetén pusztán a harmadik államhoz kötődő kapocs miatt nem tartja már szükségesnek és indokoltnak a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságát.

4.2 A kizárt joghatóság

Az Nmjt. a kizárólagos joghatósági szabályok tükörképeként alkotta meg a kizárt joghatóság szabályait. Ennek megfelelően kizárt a magyar bíróság joghatósága a külföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaság fizetéseképtelenségével kapcsolatos eljárásokban.

A más tagállamban székhellyel, míg Magyarországon fő érdekeltségi központtal rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásra az Nmjt. kategorikus tilalma ellenére a magyar bíróság joghatóságát a közösségi jogforrás megállapítja. A Fizetéseképtelenségi rendelet közösségi jogi aktusként nem csupán elsőbbséget élvez, de nem tűri az ellentmondást sem. Ennek megfelelően a magyar fizetéseképtelenségi bíróság joghatósága egyáltalán nem kizárt.

Akkor is szentesíti a közösségi jogforrás a magyar bíróság eljárását az Nmjt. kizárt joghatósági szabályával szemben, ha az adósnak *mind a székhelye, mind pedig a fő érdekeltségeinek a központja a Közösség másik tagállamában* van, nem pedig Magyarországon. Ebben az esetben, ha az

adósnak Magyarországon telephelye van, úgy itt területi eljárásként másodlagos vagy – további feltételek mellett – partikuláris eljárás indítható [EuFkR. 3. cikk (2),(3),(4) bek.]. Az Nmjt. kizárt joghatósági szabálya tehát ebben az esetben sem érvényesül.

4.2.1 Magyarországon fő érdekeltiségi központ és harmadik állambeli székhely

A Magyarországon fő érdekeltiségeinek központtal és harmadik állambeli székhellyel rendelkező adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásra az Nmjt. a magyar bíróság joghatóságát kizárja. Az európai joghatósági rendszer alkalmazását a minősített külföldi kötődés tana sem látja indokoltnak. Ezzel szemben az egyszerű külföldi vonatkozás elmélete megnyitja a közösségi jogforrás alkalmazhatóságát és a fenti tényállási elemek esetén megalapozza a magyar bíróság joghatóságát a följárás megindítására.

Véleményem szerint ebben a fizetéseképtelenségi ügyben is célszerűtlen és ésszerűtlen az Nmjt. kizárt joghatósági szabályának fenntartása. Előfordulhat, hogy az adós pusztán adminisztrációs okok vagy esetleg a kedvezőbb adózási feltételrendszer miatt helyezi székhelyét a Közösségen kívül álló harmadik államba. Ezzel szemben a profitot termelő valóságos gazdasági tevékenységét és érdekhálózatát Magyarországon alakítja ki. Így éppen a nemzeti jogszabály fosztja meg a magyar hitelezőket a kategorikus kizáró joghatósági szabálya folytán a hazai, általuk ismert és kiszámítható igényérvényesítés lehetőségétől.

A minősített külföldi vonatkozás elméletének álláspontját értékelve is disszonanciát érzékelünk. Véleményem szerint a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságának elutasítása éppen szűkíti, nemhogy elérné az általa megvalósítani kívánt nemzeti jogforrások által elérhető védelem bővítését. Jelen esetben az európai joghatóság elvetésével a belső piac védtelenné válna, holott a közösségi jogforrásnak magasabb szintű jogi normaként arra is hatékony eszköznek kellene lennie, hogy a belső piac és annak részét alkotó egyes nemzeti piacok védelmét szélesebb hatótávolságban valósítsa meg.

4.2.2 Harmadik állambeli székhely és fő érdekeltiségi központ

Ha az adós székhellyel és fő érdekeltiségi központtal egyaránt harmadik államban rendelkezik, Magyarországhoz pedig egyéb külföldi vonatkozás köti, úgy a magyar bíróság Nmjt. szerinti kizárt joghatósági szabályával mind a minősített, mind pedig az egyszerű külföldi vonatkozás elmélete egyetért.

Ebben az esetben is megfontolandó véleményem szerint az Nmjt. kizárt joghatósági szabályának fenntartása. Előfordulhat, hogy a székhelye, valamint a fő érdekeltiségei által egyaránt a harmadik államhoz kötődő adós

Magyarországon telephelyet működtet, amelyhez kapcsolódóan jelentős emberi és vagyoni értékkel bíró javakat fektet be. Az adós telephelyeinek közvetítése által Magyarországon is kialakítja gazdasági kapcsolatrendszerét, amelynek működtetése során a magyar piaci szereplőknek követelése keletkezik. A kizárt joghatósági szabály fenntartása esetén a magyar hitelezők a még Magyarországon is jelentős vagyoni értéket képviselő adós elleni fizetéseképtelenségi eljárás esetén ki lennének szakítva a nemzeti fizetéseképtelenségi eljárás általuk ismert és kiszámítható szabálykörnyezetéből. Erre az esetre a nemzetközi fizetéseképtelenségi jog körében indokolt lenne kollíziós normaként a területi – közelebből a partikuláris – eljárásokra vonatkozó szabályoknak megfelelő rendelkezések megalkotása, amelyek *telephely hiányában akár a vagyon fekvésére tekintettel* is eljárási felhatalmazást adhatnának a magyar fizetéseképtelenségi bíróságnak.

5 A Cstv. kizárólagos illetékességi szabálya és az adós külföldi kötődése

Ha az adós működése nem mutat fel más államokkal kapcsolódási pontot, úgy a belső piaci tényállás a nemzeti szabályozás keretei között marad és nem alkalmazhatóak sem a Fizetéseképtelenségi rendeletből eredő európai nemzetközi, sem pedig az Nmjt.-ből fakadó nemzetközi joghatósági szabályok. Ebben az esetben a fizetéseképtelenségi kérelem tárgyában eljáró bíróság a nemzeti fizetéseképtelenségi jogforrásba foglaltak szerint az illetékességét vizsgálja.

A Cstv. a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességét a Fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozó és *nem Magyarországon bejegyzett* gazdálkodó szervezet ellen megindított fő- vagy területi eljárásra állapítja meg [Cstv. 6. § (2) bek.]. E jogszabályhely utal a 3. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt Cstv. alkalmazásában gazdálkodó szervezetnek minősülő alanyi körre. Az itt található felsorolást lezárva a jogalkotó kiemeli, hogy a nevesített szervezetek akkor tartoznak a Cstv. hatálya alá, ha a fő érdekeltségeik központja az Európai Unió területén található.

A hivatkozott rendelkezések értelmében a harmadik államban bejegyzett és Magyarországon fő érdekeltségi központtal rendelkező szervezet elleni fizetéseképtelenségi eljárásokra is fennáll a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékessége.⁷⁶ A nemzeti jogalkotó ennél fogva nem zárja ki a közösségi rendelet harmadik államokkal szembeni alkalmazásának lehetőségét, mert nem “az Európai Unió más tagállamában bejegyzett” gazdálkodó szervezetekről rendelkezik. Ennek megfelelően megállapítható, hogy a

⁷⁶ vö. azonban a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőiről szóló 1997. évi CXXXII. törvény 20. § (1) bek.

jogalkotó figyelembe vette a közösségi szabályozás erejének és hatótávolságának kiteljesedésére utaló tendenciákat és az azt megalapozó jogtudományi érveket.

A negatív megfogalmazás azonban egyúttal ki is zárja a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességéből a *Magyarországon bejegyzett és itt fő érdekeltégi központtal* rendelkező adós elleni főljárás, illetve a *Magyarországon bejegyzett és itt telephellyel* [EuFkR. 2. cikk h) pont] rendelkező adós elleni területi eljárás lefolytatását. Ezek az eljárások az adós – a kérelem benyújtásának napján bejegyzett – székhelye szerint illetékes megyei (Fővárosi) bíróság hatáskörébe tartoznak [Cstv. 6. § (1) bek.]. Véleményem szerint az idézett illetékességi és egyúttal hatásköri szabály ugyancsak kizárólagos illetékességet alapít meg [vö. Pp. 30. § (1) bek.]. A kizárólagos illetékességi szabály funkciója egy adott, meghatározott, egyértelműen beazonosítható bírói fórum kijelölése. Ezzel szemben a nemzeti jogalkotó az Európai Unióban határokon átlépő fizetésképtelenségi eljárásokra széttagolt, tovább differenciált kizárólagos illetékességi szabályokat állapított meg, amelyek nem csak a belföldi, hanem a külföldi jogalkalmazók számára sem nyújt egyértelmű deklarációt.

A német fizetésképtelenségi jogforrás⁷⁷ példaként követhető megoldást kínál. Eszerint az a fizetésképtelenségi bíróság rendelkezik kizárólagos illetékességgel, amelynek a területén az adós önálló gazdasági tevékenységének központja van [InsO 3. § (1) bek, második mondat]. Az InsO idézett szabálya egybevág a Fizetésképtelenségi rendelet főljárásra vonatkozó joghatósági szabályával [EuFkR. 3. cikk (1) bek.], mert mindkét jogforrás az adós bejegyzett székhelyétől függetlenül, egyedül – mondhatni kizárólagosan – a gazdasági tevékenység középpontját jelöli ki kapcsolóelvként. Ennek megfelelően az InsO idézett rendelkezése illetékességi és joghatósági szabály is egyben.⁷⁸ Ezzel a megoldással a német szabályozás az eljáró bíróságtól az illetékesség vizsgálata során a tisztán nemzeti eljárásként induló fizetésképtelenségi eljárás esetén is ugyanazoknak a körülményeknek az áttekintését követeli meg, mint az adós nyilvánvaló külföldi kapcsolatrendszerének esetén a közösségi jogforrás a joghatóság vizsgálata körében.⁷⁹ Ennélfogva, ha az eljárás későbbi szakaszában is jut az eljáró német bíróság tudomására, hogy az adósnak külföldi vonatkozásai vannak, akkor ennek a fizetésképtelenségi eljárásra érdemi kihatása nem lesz.

⁷⁷ Insolvenzordnung (továbbiakban: InsO).

⁷⁸ HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1451. o., SABEL, O. – SCHLEGEL, U.: *EWiR* 2003, 368. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 544. o., BRAUN, E. – RIGGERT, R. – KIND, T.: *Die Neuregelungen der Insolvenzordnung in der Praxis*, Richard Boorberg Verlag, stuttgart etc., 2000, 261. o. vö. SMID, S.: i. m. InsO 3. §, 21.

⁷⁹ HAUBOLD, J.: *IPRax*, 2003, 36. o.

6 Az adós külföldi kötődésének vizsgálata

Az egyszerű külföldi vonatkozás elmélete azt hangsúlyozza, hogy a bíróság vállára felesleges többletteher hárulna már az eljárás megindításának szakaszában, ha az adós külföldi kapcsolatrendszerének feltérképezése során a bírónak még azt is fel kellene kutatnia, hogy az adós egyedileg meghatározottan, mely tagállamokhoz kötődik. Az ilyen mélységű és körültekintő hivatalból foganatosítandó vizsgálat szinte kivitelezhetetlen, mert a kérelem vizsgálatakor az eljáró bíróság még nincs birtokában azoknak a komplex ismereteknek, amelyek alapján e feladatát egyáltalán el tudná látni. Másfelől aránytalanul magas követelmény is, mert önmagában csak arra a kérdésre válaszolna, hogy a közösségi jogi aktus az alkalmazandó jogforrás, vagy sem. Az egyszerű külföldi vonatkozás tana szerint ennél súlyosabb következményekkel jár, ha az eljáró bíróság figyelme átsiklik az adós fizetéseképtelenségének határokon átívelő kötődési pontjain. Amennyiben a bíróság utólag, csak az eljárása folyamán észleli, hogy az adós fizetéseképtelensége mégis felmutat külföldi kötődést, úgy a fizetéseképtelenségi eljárás megindításáról szóló határozata bizonyos körülmények fennállása esetén helytelennek bizonyul, mert annak meghozatalakor és indokolásakor az eljáró bíróság nem alkalmazta a Fizetéseképtelenségi rendeletet.

A fizetéseképtelenségi eljárás kérelemre induló eljárás [Cstv. 7. § (1) bek. és 22. § (1) bek. b) pont vö. Cstv. 22. § (1) bek. c) és d) pont]. Ha az eljárást kezdeményező nem hivatkozik az adós külföldi kötődésére, úgy felmerül a kérdés, hogy az eljáró bíróság miként is tegyen eleget a hivatalból teljesítendő vizsgálati kötelezettségének, hogyan és kinek a költségére tudakozódjon afelől, hogy az adós valójában rendelkezik avagy sem külföldi – és azon belül tagállami – kötődéssel. A Cstv. sem a csődeljárás, sem pedig a felszámolási eljárás kezdeményezése esetén nem nevesíti az eljárás megindítására irányuló kérelemnek sem kötelező, sem pedig eshetőleges tartalmi elemeként az adós külföldi kötődésére vonatkozó nyilatkozattételt és az annak bizonyítására alkalmas okiratokat, ennél fogva nem is követeli meg ezeknek az okiratoknak a csatolását [Cstv. 8. § (1), (2) bek., 23. § (1) bek., 24. § (1) bek.]. Ebből következően, ha a fizetéseképtelenségi eljárásban részt vevő alanyi kör nem hivatkozik az adós külföldi kötődésére, úgy az eljáró bíróság – tételes jogszabályi rendelkezés hiányában – az illetékességét vizsgálja. A közösségi jogforrás egyértelműen deklarálja, hogy a fizetéseképtelenségi ügyben irányadó illetékességi szabályokat az érintett tagállam nemzeti joga határozza meg [EuFkR. preambulum (15) pont utolsó mondat].

A Cstv. fizetéseképtelenségi ügyekben kétféle illetékességi szabályt állapít meg. Egyfelől az eljárás lefolytatására irányuló kérelem benyújtásának

napján bejegyzett székhelyen alapuló illetékességi szabályt jelöli ki [Cstv. 6. § (1) bek.], másfelől a közösségi jogforrás hatálya alá tartozó és nem Magyarországon bejegyzett gazdálkodó szervezet ellen megindított eljárásokra a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességét állapítja meg [Cstv. 6. § (2) bek.]. A Cstv. az illetékesség vizsgálatára külön rendelkezéseket nem deklarál, ezért erre vonatkozóan a Pp. szabályai megfelelően irányadóak [Cstv. 6.§ (3) bek., Pp. 43. § (1) bek.]. A Cstv. kizárólagos illetékességi szabálya törvényből fakadó, ezért feltétlen érvényesülést követel magának a Pp.-ben meghatározott valamennyi más illetékességi okkal szemben. Ebből következően az illetékesség vizsgálata körében egyedül ennek a kizárólagos szabálynak az ismerete szükséges. A Cstv. Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességét deklaráló szabálya több, tételes jogszabály útján még nem szabályozott, ezért véleményem szerint megoldatlannak tűnő helyzet elé állíthatja az eljáró bíróságot. A követendő eljárás pedig a polgári nemperes eljárások rugalmas és költségkímélő szempontjait háttérbe szorítva a fizetéseképtelenségi eljárás szereplőinek érdeksérelmével is járhat.

6.1 Az adós külföldi kötődésének eljárás során történő észlelése

Az eljárás megindítására irányuló kérelem speciális tartalmi elemeit a Cstv. határozza meg [Cstv. 8. § (1), (2) bek., 23. § (1) bek., 24.§ (1) bek.]. A fizetéseképtelenségi eljárások nemperes eljárási jellegből adódóan a kérelem általános kellékeiről a Pp. szabályai rendelkeznek [Pp. 121. § (1) bek.]. Amennyiben a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását kezdeményező a kérelemben nem hivatkozik az adós határokon átlépő vonatkozására, úgy a kérelem elbírálása az adós – kérelem benyújtásának napján bejegyzett – székhelye által kijelölt megyei (Fővárosi) Bíróság hatáskörébe tartozik. Ha a megyei bíróság csak az eljárása során észleli az adós külföldi kötődését, akkor előfordulhat, hogy nem tehet mást, minthogy az előtte “tisztán” nemzeti eljárásként indult és ennek megfelelően a Cstv. hatálya alá tartozó fizetéseképtelenségi eljárást a Pp. megfelelő alkalmazása folytán megszünteti és átteszi a Fővárosi Bírósághoz [Cstv. 6. § (2) bek., Pp. 157. § a) pont, 158. § (2) bek., 129. §]. Így az adós külföldi kötődéseiről – akár az adós szándékosan késedelmes előadása miatt, akár a bíróságban az eljárás során felmerült kétely tisztázásának eredményeként – megkésve értesült hitelező csak arról kap tájékoztatást, hogy az eljárás megindítására irányuló kérelme még csak keresi az eljárás lefolytatására kompetenciával bíró fórumot. Véleményem szerint a hatályos eljárásjogi szabályozás hiányosságai már az eljárás megindításának szakaszában aránytalan nehézségeket és indokolatlan késedelmet, drága idővesztést okozhatnak a hitelezőnek. A hitelezőnek pedig csak az a “büne”, hogy nem rendelkezett komplex, széles körű

ismeretekkel az adós kapcsolatrendszeréről. A hitelezőnek már csak azért is nagyobb árat kell fizetnie az igényérvényesítéséért, mert időközben a Fővárosi Bíróság értesülhet arról, hogy ugyanazon adós ellen az Európai Unió más tagállamában már föeljárás indult. A föeljárás megindításáról szóló határozat elismerése pedig nem tagadható meg arra hivatkozással, hogy a határozatot hozó másik tagállami bíróság a közösségi szabályok megsértésével helytelenül állapította meg a joghatóságát. Ennélfogva mire révbe érne a magyar hitelező kérelme kiderül, hogy az zsákutcába futott, mert azt a Fővárosi Bíróságnak érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítania [Cstv. 25. § (1) bek. e) pont].

6.2 Észlelés az eljárás megindításáról szóló határozat meghozatalát követően

A Fővárosi Bíróság kétféle kizárólagos illetékességi szabály alapján is eljárhat a vizsgált határokon átlépő európai fizetéseképtelenségi ügyekben. Ha a Cstv. 6. § (1) bekezdésére hivatkozással érkezik meg a Fővárosi Bíróságra a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására irányuló kérelem és a bíróság későn, az eljárás megindításáról szóló határozatának meghozatalát követően észleli, hogy a fizetéseképtelenség külföldi tényállási elemet tartalmaz, úgy a határozat eljárásjogi szempontból több sebből is vérzik. Az eljárásjogi szabálysértés oka lehet egyfelől a – akár a közösségi, akár a nemzeti jogforrásból eredő – joghatóság hiánya. Másfelől az illetékességi szabályok figyelmen kívül hagyása, mert a Fővárosi Bíróság nem a Cstv. 6. § (2) bekezdésében foglaltak szerint járt el. A vélt vagy valós érdeksérelem orvoslása a határozat ellen benyújtott jogorvoslat útján nyerhető.

A jogorvoslati eljárásban észlelt külföldi vonatkozások vizsgálata és értékelése alapján arra a következtetésre juthat az eljáró bíróság, hogy Magyarországon van az adós fő érdekeltsegeinek központja, ezért itt föeljárásnak van helye. A jogorvoslati kérelem elbírálása időt vesz igénybe. Ez alatt az idő alatt a Fővárosi Bíróság arról is értesülhet, hogy más tagállamban ugyanazon adós ellen megindult a föeljárás [Cstv. 6/B. § vagy 6/C. §]. Az eljárást elsőként a nemzeti joga alapján hatályosan megindító bíróság határozatát a többi tagállamnak el kell ismernie, és a bíróság a határozatot nem vizsgálhatja felül [EuFkR. preambulum (22) pont utolsó mondat].⁸⁰ Ennélfogva az adós későn felismert külföldi kötődése miatt a

⁸⁰ Haubold álláspontja szerint a pozitív joghatósági összeütközések elkerülésére követendő eljárás lehet, ha az elsőként megkeresett bíróság döntéséig az utóbb megkeresett bíróság csak az adós vagyonának biztosítására vonatkozó ideiglenes intézkedéseket foganatosít. E megoldás mellett szól a tagállamok bíróságainak joghatóság vizsgálatába vetett kölcsönös bizalom európai alapelve és a bíróságok közötti versenyfutás (“race of courts”) megakadályozása. Ez persze feltételezi, hogy az utóbb megkeresett bíróság egyáltalán

magyarországi fő érdekeltégi központnak is értékelhető kapcsolatrendszer ellenére Magyarországon már nincs helye univerzális hatályú főeljárásnak. Szerencsésebb esetben megállapítható, hogy az adós rendelkezik Magyarországon telephellyel [EuFkR. 2. cikk h) pont], így a másodlagos eljárás [EuFkR. 3. cikk (2) bek.] még megindítható. Telephely hiányában azonban Magyarországon nem indítható fizetéseképtelenségi eljárás.⁸¹ Ennek folytán a kezdetben belső jogforrás hatálya alá tartozónak tűnő “tisztán” nemzeti fizetéseképtelenségi eljárás az adós külföldi kötődéséről való kései tudomásszerzés és az ebből eredő eljárásjogi szabálysértések orvoslására szükséges többletidő miatt “csődöt mondhat”.

Ennek megelőzésére véleményem szerint jogorvoslati kérelem hiányában is értékelés és vizsgálat tárgyává lehet/kell tenni az adós külföldi kötődését, ha annak fennforgása tekintetében az eljáró bíróságban kétely merült fel akár csak a megindításról szóló határozat meghozatalát követően tudomására jutott információk hatására. A Cstv. erre az esetre sem ad tételes jogi iránymutatást a követendő eljárásról, hanem a Pp. szabályaiból nyerhető eligazodás [Pp. 43. § (1) bek.].

7 Következtetések

A Fizetéseképtelenségi rendelet megalkotásának alapvető célja a belső piac zökkenőmentes működése érdekében az olyan körülmények megakadályozása, amelyek arra ösztönzik a feleket, hogy a kedvezőbb jogi helyzet elérése érdekében a vagyonukat vagy a bírósági eljárást egyik tagállamból a másikba helyezték [EuFkR. preambulum (4) pont]. Ha a minősített külföldi kötődés elméletét fogadjuk el, úgy véleményem szerint a közösségi jogforrás által megvalósítani szándékozott védelmi rendszer megrendülhet, mert a Közösség területén fő érdekeltégi középponttal, azonban harmadik államokban csak látszólagos kötődési pontokkal rendelkező ún. “árnyék” -társaságok a fizetéseképtelenségi eljárás lehetőségének kockázata nélkül üzérkedhetnének a Közösségben.⁸² A Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazhatóságának egy vagy több tagállami vonatkozást felmutató adós elleni fizetéseképtelenségi eljárásokra való korlátozása éppen ösztönözné a mesterkélt stratégiai magatartást, ami miatt

tudomással bír arról, hogy a másik tagállamban megelőzően kérelmet terjesztettek elő. Ld. HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1456. o., 76 vö. Európai Bíróság 2006. május 2-i, C-341/04. sz. ügyben hozott ítélete.

⁸¹ A főeljárás egyetemes hatályú és célja az adós teljes vagyonának a felölelése [EuFkR. preambulum (12) pont]. A főeljárás kiterjed az adós Magyarországon található vagyonára is. A Fizetéseképtelenségi rendelet nem ismeri a “vagyon fekvési helye” szerinti joghatósági okot.

⁸² SABEL, O. – SCHLEGEL, U.: *EWiR* 2003, 368. o.

kiszolgáltatottá válna nemcsak a Közösség egységes, hanem az egyes tagállamok nemzeti belső piaca is.

A közösségi jogi aktus által életre hívott európai fizetésképtelenségi joghatósági rendszerre figyelemmel szükséges a magyar nemzetközi fizetésképtelenségi jog kollíziós szabályainak átfésülése. A nemzeti jogforrásban hatályos joganyagként élő kizárólagos és kizárt joghatósági szabályok véleményem szerint meghaladottakká váltak és jelentőségüket veszítették a globális gazdasági mechanizmusok által megkövetelt államok közötti együttműködés szükségszerűségéből fakadóan és a bemutatni szándékozott ellentmondásokra is tekintettel. Miként a Fizetésképtelenségi rendelet is az egyetemlegesség és a területiség elveinek összeegyeztetésére tett kísérletet az egyes eljárási típusok meghatározása és az eljárásban részt vevő személyek együttműködésére vonatkozó szabályok megalkotása útján, tiszteletben tartva az egyes államok nemzeti fizetésképtelenségi jogi megoldásainak jelentős különbözőségét. A közösségi jogforrás nem használja a kizárólagosság, illetve kizártság fogalmait, hanem az érdekek összehangolására és kompromisszumra törekedett, kinyilvánítva egyúttal az érdekek sokféleségének védelmét.

A Fizetésképtelenségi rendelet nem fosztja meg a tagállamokat a jogalkotás szabadságától a Közösségen kívül álló harmadik államokkal fellépő fizetésképtelenségi tényállásokra. Ennek megfelelően a nemzetközi fizetésképtelenségi jog kollíziós szabályainak felülvizsgálata szükséges. A kizárt, illetve kizárólagos joghatósági okok fenntartása, illetve meghatározása helyett véleményem szerint a jogalkotónak kapukat kell nyitnia a magyar bíróságok eljárása előtt a Fizetésképtelenségi rendelet által nem érintett vagy a nemzeti jogalkotás szabályozására kifejezetten fenntartott fizetésképtelenségi tényállásokban. Megfontolandó lenne azért is a kizárólagos, illetve a kizárt joghatósági szabályok feloldása és kapcsolódóként a vagyontárgy fekvési helyének kijelölése a harmadik államokkal történő együttműködés és konszenzus kialakításának érdekében, mert " ... a nemzetközi joghatóság kérdése az, amely minden külföldi jogvita során kardinális jelentőséggel bír, mivel a jogvédelem központi előfeltétele, ezért szabályaival szemben a különleges tisztaság követelménye érvényesül, ...az egységes és tiszta joghatósági szabályozás és a határokon átnyúló polgári eljárás hatékony keretfeltételei tehát a belső piac és az egységes jogterület elengedhetetlen elemei."⁸³

A 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bírósága által hozott eljárást megindító határozatot az összes többi tagállamban attól kezdve el kell ismerni, amikor az hatályossá válik az eljárás megindításának helye szerinti

⁸³ PFEIFFER, T.: A nemzetközi magán- és eljárásjog közösségiesedése, *Európai Jog*, 2004. évi 1. szám, 5. o.

államban [EuFkR. 16. cikk (1) bek.]. Az Európai Bíróság értelmezése szerint a 16. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében az a jogi aktus tekintendő a “fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozatnak”, amelyet a közösségi jogforrás “A” mellékletében felsorolt eljárások valamelyikének megindítására irányuló és az adós fizetéseképtelenségére alapított kérelem alapján valamely tagállam bírósága hozott, amennyiben e határozat az adós vagyonának lefoglalásával és a “C” mellékletben feltüntetett felszámoló kinevezésével jár.⁸⁴ Az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet által létrehozott rendszer hatékonyságának biztosítása céljából fontos, hogy az eljárás minél előbb hatályosuljon. Ezzel összhangban véleményem szerint még inkább felerősödött az igény az eljárás megindításáról szóló gyors döntés iránt. A gyorsaságnak ugyanakkor párosulnia kell az alaposággal. Véleményem szerint a nemzeti bíróság akkor tud eleget tenni a hivatalból eredő, szakszerű és alapos joghatóság vizsgálatára irányuló kötelezettségeknek, ha a nemzeti tételesjogi normák egyértelműen meghatározzák számára – és rajta kívül a többi jogalkalmazó számára is – a számon kérhető adatokat, tényeket.

Az adós későn napvilágra került külföldi kötődése miatt csak útvesztőkön bukdácsolhat az eljárás, amelyből költségesebb út vezet ki, hiszen az idővesztés mellett a magyar hitelezők kénytelenek a követeléseiket a számukra drágább és ismeretlen szabálykörnyezetben érvényesíteni. A fizetéseképtelenségi eljárás már a kezdeti szakaszban az adós érdekjátszmáinak eszközévé válhat, mert az adós az időhúzás taktikáját alkalmazva saját érdekeinek megfelelően hallgathatja el határokon átlépő kapcsolatait, vagy számára megfelelő időben hivatkozhat a fizetéseképtelenség szempontjából releváns külföldi kötődéseire. Az adós időhúzást célzó magatartásával elérheti, hogy a főeljárás megindítását megalapozó, de későn feltárt fő érdekeltségei központjának magyarországi fennállása ellenére egyetlen egy fizetéseképtelenségi eljárás sem indulhat meg ellene Magyarországon.

8 A bizonyítás

8.1 A vélelem

A főeljárást annak a tagállamnak a bíróságai indíthatják meg, ahol az adósnak fő érdekeltségi középpontja van. Társaságok és jogi személyek esetében a közösségi jogforrás megdönthető vélelmet állít fel, így ellenkező bizonyításig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltségek középpontjának tekinteni [EuFkR. 3. cikk (1) bekezdés 2. mondat]. A Fizetéseképtelenségi

⁸⁴ Európai Bíróság 2006. május 2-i, C-341/04. sz. ügyben hozott ítélet rendelkező részének 3) pontja.

rendelet az adós fő érdekeltségeinek középpontját olyan helyként írja le, ahol az adós érdekeltségeinek kezelését rendszeresen végzi, és ez harmadik személyek részéről megállapítható [EuFkR. preambulum (13) pont]. Kétséges azonban, hogy a létesítő okirat szerinti székhely ezt a követelményt valóban minden esetben teljesíti.¹

A közösségi jogforrás vélelméből emiatt csak izolált vizsgálódás esetén olvasható ki a nemzetközi társasági jog bejegyzési elvéhez való igazodás.² A preambulum (13) pontjába foglalt követelmények inkább az adós *valóságos* vagyonkezelése és érdekeltségei *tényleges* igazgatása helyére utalnak, ahol a szervezet vezetésének alapvető döntései kívülről is megállapíthatóan, az állandó ügyvezetési aktusokban nyilvánulnak meg.³ Ennyiben a Fizetéseképtelenségi rendelet a székhely-elvet követi.⁴ A társaságok és a jogi személyek elleni fizetéseképtelenségi eljárás megindítására vonatkozó joghatósági szabályok a fentiekkel összhangban oly módon értelmezhetőek, hogy annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal az eljárásra, amelyben a társaság, illetve a jogi személy *tényleges* vagyonkezelési, igazgatási székhelye van [EuFkR. 3. cikk (1) bekezdés 1. mondat]. Ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy ez a hely valójában a létesítő okirat szerinti vagyonkezelési székhely.⁵

A közösségi jogi aktus megfogalmazása annyiban egyértelműnek tekinthető, hogy egyedül egyetlen egy állam bíróságainak teremt joghatóságot, ennek megfelelően alternatív joghatósági okokat a közösségi jogi aktus nem alapít.⁶

8.2 Vélelem és bizonyítás

Az eljárásjogi irodalom e megdönthető vélelemmel összefüggésben különösen a bizonyításra vonatkozó kérdések özőnét zúdította a jogalkalmazókra. A fizetéseképtelenségi bíróság a főeljárás megindítását megalapozó joghatósági okot hivatalból köteles vizsgálni.⁷ A joghatóság

¹ SABEL, O.: Haputtsitz als Niederlassung im Sinne der EuInsVO, *NZI*, 3/2004, 126. o.

² CARTENS, N.: i. m. 64. o. vö. NEMESSÁNYI, Z.: A székhelyelv alkonya? *Európai Jog* 2003, 6. sz., 16. o. és köv. o.

³ CARTENS, N.: i. m. 64. o.

⁴ Jelentés 75, GOTTWALD, P.: i. m. 19. o. és köv. o., LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 544. o. vö. DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 14, FRITZ, D. – BÄHR, R. M.: *DZWIR* 2001, 224. o.

⁵ CARTENS, N.: i. m. 64. o.

⁶ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk 15, KOLMANN, S.: i. m. 283. o., BALZ, M.: i. m. 949. o., Jelentés 15, 73, 75, SMID, S.: i. m. 40. o., 10 b) pont, LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 542. o.

⁷ A joghatóság hivatalból történő vizsgálatát a Fizetéseképtelenségi rendelet nem deklarálja kifejezetten. Tekintettel azonban arra, hogy e közösségi jogi aktus a "kölcsönös bizalom" elvére épül és a bíróság eljárás megindításáról szóló határozatának egy másik tagállamban

hivatalból eredő vizsgálati kötelezettsége ennél fogva szükségszerűen felöleli az érdekeltségi középpont felkutatásának kötelezettségét is.

A fenti összefüggések miatt a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján felállított megdönthető vélelem némi zavart okoz.⁸ A jogforrási vélelem nyomán felmerülő talán legfontosabb eljárásjogi kérdés az, hogy az ellenkező bizonyítása kit terhelő kötelezettség, avagy kit illető jogosultság.

8.2.1 Vélelem és a hivatalbóli bizonyítás

A főeljárást megalapozó joghatósági ok vizsgálata körében szükségképpen megállapítást nyer a fő érdekeltségek középpontjának helye. A fizetéseképtelenségi bíróság joghatóságának vizsgálatára hivatalból köteles, amely során megdőlhet a közösségi jogforrásból eredő vélelem. A hivatalból elvégzett vizsgálódás módjára nézve a közösségi jogforrás bizonyos játékkeret enged a tagállamoknak. A nemzeti jog kétféle úton járhat: vagy a nyomozati elvet érvényesíti, vagy az érintett feleket kötelezi a bíró a joghatóság megállapításához szükséges tények és bizonyítékok szolgáltatására.⁹

A vélelem megdöntésének lehetősége a német jogirodalom egyes szerzői szerint feloldja a fő érdekeltségek középpontja vizsgálatának hivatalból eredő kötelezettségét, mert a vélelem a bíróságok tehermentesítését szolgálja. A bíróság a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján abból indul ki, hogy mindaddig, amíg bizonyítást nem nyer az ellenkezője, a fizetéseképtelen társaság fő érdekeltségeinek középpontja a létesítő okiratba foglalt székhely.¹⁰ A többség ezzel szemben egyértelműen azt hangsúlyozza, hogy a közösségi jogforrásból eredő vélelem a bírót nem menti fel azon kötelezettsége alól, hogy az adós fő érdekeltségei középpontjának megfelelő hely hollétét hivatalból felderítse, illetve kutassa (nyomozati elv).¹¹ Az InsO

történő elismerése és végrehajtása során csak rendkívül szűk körben vizsgálható felül a határozatot hozó bíróság joghatósága, az eljárás minden szakaszában hivatalból kell vizsgálni a joghatóságot. In: KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 279. o., 432, NAGY, A.: In: *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában*, WOPERA, ZS. – WALLACHER, L. (szerk.), 2006, 270. o., GEIMER, R.: *Internationales Zivilprozeßrecht*, 2005, 1074. o., 3469 vö. InsO 5.§ (1) bek., PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1666. o.15.

⁸ SMID, S.: i. m. 60. o.

⁹ KENGYEL, M. – HARSÁGI, V.: i. m. 279. o., 432.

¹⁰ A Lemontey Jelentés abból indul ki, hogy a tényleges székhely és az üzleti középpont egybeesik [Lemontey Jelentés 115. oldaltól]. Ezt követően azonban félreérthetően úgy fogalmaz, hogy ez “szükség esetén is hivatalból vizsgálható” [Lemontey Jelentés In: KEGEL (Hrsg.) In: *Vorschläge und Gutachten*, 1988, 116. o.]

¹¹ SMID, S.: Vier Entscheidungen englischer und deutscher Gerichte zur europäischen internationalen Zuständigkeit zur Eröffnung von Hauptinsolvenzverfahren, *DZWIR* 2003,

5. § (1) bekezdés első mondata a német bíróságok kötelezettségeként deklarálja valamennyi olyan körülményt felkutatását, amelyek relevanciával bírnak a fizetéseképtelenségi eljárás szempontjából. E tények körébe tartoznak a joghatóságot megalapozó körülmények.

A bíróság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettsége azonban nem korlátlan. A Fizetéseképtelenségi rendelet vélelmi szabálya kizárólag azokban az esetekben érvényesül, amikor az eljáró bíróságban megalapozott kétely merül fel¹² arra vonatkozóan, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a fő érdekeltségek középpontja ugyanazon a helyen van. Alapos kétely felmerülése esetén a bíróság az őt (is) terhelő bizonyítási kötelezettség teljesítése érdekében a kérelem előterjesztőjét további bizonyítékok előterjesztésére hívhatja fel.¹³

Amennyiben az eljárás megindítása iránti kérelmet a létesítő okirat szerinti székhely államában terjesztették elő – és semmi nem támasztja alá a létesítő okirat szerinti székhely és az érdekeltségek kezelése tényleges helyének egymástól való elkülönülését –, akkor a bíróság a létesítő okirat szerinti székhely és a COMI azonosságának vélelme alapján megállapítja a joghatóságát. Ha tehát sem az adós, sem az eljárás egyéb résztvevőinek előadásából, sem a médiából, illetve egyéb iratokkal alátámasztható körülményekből, adatokból nem származik olyan bizonyíték, amely a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatának helytállóságát megdöntené, úgy a bíróság további kutakodásra nem köteles. Ha pedig a létesítő okirat szerinti székhelytől eltérő tagállam bíróságánál kezdeményezik az eljárást, úgy egyébként is olyan körülmények forognak fenn, amelyek a bíróság joghatóságának alapos vizsgálatára ösztönöznek.¹⁴

397, 399. o., HUBER, P.: i. m. 141. o., KOLMANN, S.: i. m. 285. o., GOTTWALD, P.: i. m. 20. o. és köv. o., SMID, S.: i. m. 41. o., 13, VOGLER, D.: ZIK 2001, 189. o. A vélelem a joghatóságot megalapozó körülményekre vonatkozó nyomozati elv (InsO 5. § (1) bek.) ellenére megkönnyíti a bíróságok életét. In: PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1666. o., 15.

¹² A kétely felmerülésére okot adó körülményekről ld. PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1667. o., 16.

¹³ PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1666. o., 15. A bíróságnak akkor kell hivatalból kutakodnia (nyomozati elv), ha adatok merülnek fel arra vonatkozóan, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a COMI nem esik egybe. In: HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.) 1448. o., 47, HUBER, P.: i. m. 141. o., DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk 25.

¹⁴ DUURSMA-KEEPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk 25.

8.2.2 Vélelem és a felek bizonyítási kötelezettsége

Jogforrásból eredő, illetve levezethető¹⁵ kötelezettség alól csakis jogszabályi rendelkezés adhat felmentést. A Fizetéseképtelenségi rendelet vélelmi szabálya véleményem szerint nem minősül ilyen kivételes rendelkezésnek, ezért téves összemérni a vélelemből fakadó lehetőséget a jogforrásból eredeztethető kötelezettséggel. A határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben véleményem szerint e vélelem inkább kiegészít, mintsem kiolt. Olyan értelemben fogható fel a bíróság “tehermentesítéseként”, hogy lehetővé teszi a felek számára a bizonyítás terén való aktív közreműködést, amely segíti a bíróságot az őt is terhelő vizsgálati kötelezettség teljesítésében.¹⁶

Csődeljárásunk tekintetében a Cstv. 8. § (2) bekezdése kimerítő felsorolásban nevesíti a csődkérelem mellékleteit. Amennyiben a csődkérelem nem tesz eleget a csődjogi kódexben elvárt adatközlésnek, akkor a bíróság hiánypótlásra hívja fel az adós vezetőjét. Ennek eredménytelensége a csődeljárás megszüntetésének eljárásjogi következményével jár [Cstv. 8. § (3) bek., 10. § (1) bek. b) pont]. Hiányosságai miatt már a Fizetéseképtelenségi rendelet hatálybalépését megelőzően komoly kritika érte a csődkérelem tartalmi elemeiről rendelkező taxatív felsorolást, mert az olyan, a törvény egyéb rendelkezéseiből következően szükség iratok megjelölését nem tartalmazza, amelyek nélkül a csődeljárást lefolytatni nem lehet.¹⁷

A felszámolási eljárás megindítására irányuló kérelem kellékeit a törvény külön nevesíti az adós, illetve a hitelező vonatkozásában. Az adós által kezdeményezett eljárás esetén a csődkérelem tartalmára vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadóak [Cstv. 23. § (1) bek., 8. § (1) és (2) bek.], míg a hitelező felszámolási kérelmének kellékeiről a csődkódex külön rendelkezik oly módon, hogy kifejezetten deklarálja a hitelező bizonyítási kötelezettségét [Cstv. 24. § (1) bek.]. Amennyiben a felszámolási kérelem nem felel meg a törvényi rendelkezéseknek, úgy azt a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja [Cstv. 25. § (1) bek.].

A nemzeti fizetéseképtelenségi eljárásaink kezdeményezésére irányuló kérelemnek a Cstv.-ben meghatározott követelményeknek túl eleget kell tennie a polgári perjogi kódex megfelelő alkalmazása folytán a Pp. 121. §-

¹⁵ DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, GEIMER, R.: i. m. 1074. o., 3469, NAGY, A.: In: Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában, WOPERA, ZS. – WALLACHER, L. (szerk.), 2006, 270. o.

¹⁶ vö. CSÖKE, A.: A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások I., *Céghírnök* 2003. évi 8. szám, 14.o., CSÖKE, A.: A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások II., *Céghírnök* 2003. évi 9. szám, 5. o.

¹⁷ CSÖKE, A. (szerk.): A csődtörvény magyarázata, 2003, 122. o., írta: SERÉNYI.

ában foglaltaknak is [Cstv. 6. § (3) bek.]. A Pp. 121. §-a azonban nem nevesíti a határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyekben irányadó joghatósági okokat megalapozó releváns körülményeket. Még a joggyakorlat sem tekinti a hitelezői felszámolási kérelem kötelező kellékeinek az adós adatait, amelyek az adós beazonosításához, a bíróság illetékességének megállapításához szükségesek, hanem azok felderítését és bejelentését csupán ajánlottak minősítik az eljárás gyorsítása érdekében.¹⁸

A fenti jogszabályhelyek pontosítása véleményem szerint elodázhatatlan tekintettel arra, hogy a közösségi jogi aktus a határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyekben európai joghatósági rendszert állított fel, amely az eljáró bíróság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettségét vonta maga után. Az eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem kötelező tartalmi elemei meghatározásának átgondolása nem pusztán a felek érdekeit szolgálja, hanem érdemi segítséget ad az eljáró bíróságnak abban, hogy a közösségi jogalkotó által elvárt hivatalbóli vizsgálati kötelezettségének eleget tegyen. Amennyiben a nemzeti csődjogi kódex az eljárást kezdeményező kérelem kötelező tartalmi elemeként nevesíti a bíróság joghatóságára vonatkozó nyilatkozatot¹⁹, tény- és adatközlést, úgy már az eljárás kezdeti szakaszában – akkor tehát, amikor a kérelemről az ellenérdekű fél még nem szerzett tudomást – akár a hiánypótlás eredményeként becsatolt bizonyítékokból érdemi információk állhatnának a bíróság rendelkezésére. Ha pedig a hivatalból eredő vizsgálati kötelezettség teljesítése során az adott társaságról, illetve jogi személyről vezetett nyilvántartásokból szerzett információk tükrében²⁰ a bíróságban nyomós kétely támad az eljárást kezdeményező által közölt adatok tekintetében, úgy az személyes meghallgatás során is tisztázható lenne.²¹

¹⁸ CSÖKE, A. (szerk.): A csődtörvény magyarázata, 2003, 273, 274. o., írta: HORVÁTH.

¹⁹ Véleményem szerint indokolt és szükséges a joghatóságra vonatkozó kifejezett nyilatkozattétel, még akkor is, ha nem határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyről van szó és ennek megfelelően a nyilatkozat ún. “nemleges” [vö. Pp. 121. § (1) bek. f) pont].

²⁰ Nemzeti fizetésképtelenségi eljárásaink polgári nemperes eljárások, amelyek során a Pp. megfelelően alkalmazandó. A VI. Pp-n. a 164. § (2) bekezdésében foglaltak módosításával kifejezett törvényi felhatalmazásra engedte meg a hivatalból elrendelhető bizonyítást. Bár nemzeti csődkódexünkben erre vonatkozó deklaráció nincs, a fizetésképtelenségi bíróság hivatalból eredő vizsgálati (nyomozati) kötelezettsége közösségi jogi aktusból fakad, amely jogi természetéből eredően felülírja, illetve pótolja a nemzeti jog ellentétes, illetve hiányzó rendelkezéseit. A közösségi jogforrásból származtatható hivatalból eszközözlendő bizonyítás során véleményem szerint a fizetésképtelenségi bíróságnak fel kell hívnia az eljárás kezdeményezőjét, hogy a joghatóságot megalapozó releváns tényeket adja elő és csatolja a szükséges bizonyítékokat. Amennyiben a jogalkotó a nemzeti fizetésképtelenségi eljárások kezdeményezésére irányuló kérelem tartalmi elemei között kifejezetten nevesítené az erre vonatkozó adatokat, úgy adott esetben a hiánypótlással járó idővesztés is elkerülhető lenne.

²¹ CARTENS, N.: i. m. 65, 66. o.

Nemzeti fizetésképtelenségi eljárásaink polgári nemperes eljárások, amelyek mind a bíróság, mind pedig az eljárásban részvételre jogosult más személyek által sajátos (a polgári perre előírtaknál általában egyszerűbb) eljárási formában végzett, törvényileg meghatározott, egymást követő cselekményeiből állnak.²² Véleményem szerint a fenti definíció alapján is megállapítható, hogy az eljáró bíróság vizsgálati kötelezettsége a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján *korlátozott*. Az “ellenkező bizonyítás” kifejezése használata egyértelműen arra utal, hogy a vélelem megdöntéséhez az adós, illetve a hitelező aktivitása szükséges. A 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata a vélelem megdöntéséig az érdekeltségek tényleges igazgatásának helyén lévő bíróságnak megtiltja joghatóságának kinyilvánítását.²³

8.2.3 A hitelező kérelme

Ha a hitelező az adós létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi az eljárást, akkor a kérelemben meg kell jelölnie és – ha nincs helye a Pp. 163. § (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásának – bizonyítania kell, hogy az adós az eljárás kérelmezése szerinti helyen rendelkezik a létesítő okirata szerinti székhellyel. Vélelem esetén a bizonyítási teher átfordul. Ennek eljárásjogi következménye abban nyilvánul meg, hogy a tényállás valótlanságának bebizonyítása az ellenérdekű félre hárul.

Ha a hitelező az eljárást a COMI helyén indítja meg, akkor a bíróságnak fel kell hívnia őt a joghatóságot megalapozó tények előadására és bizonyítására. Ebben az esetben a hitelezőnek arra kell hivatkoznia és azt kell bizonyítania, hogy az adós fő érdekeltségeinek középpontja nem a létesítő okirat szerinti székhelyen, hanem a kérelem előterjesztésének helyén van.

A hitelező számára a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata voltaképpen akkor jelent kedvezményt, ha az eljárás megindítását célzó kérelmét az adós létesítő okirat szerinti székhelyén terjeszti elő. Ebben az esetben ugyanis nem kell azt bizonyítania, hogy az eljárás kezdeményezésének helyén van az adós fő érdekeltségeinek középpontja is. Ha azonban a kérelmet az adós érdekeltségeinek tényleges igazgatási helyén terjeszti elő, úgy a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján állítási- és bizonyítási kötelezettség terheli.

Amennyiben a hitelező Magyarországon, mint az adós létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi a felszámolási eljárást, akkor a bíróság a kérelem egy példányának megküldésével haladéktalanul értesíti az adóst [Cstv. 24. § (2) bek.], az adós pedig az értesítés kézhezvételétől számított 8 napon belül

²² NÉMETH, J. (szerk.): *Polgári nemperes eljárások*, 1992, I. fejezet, 41. o.

²³ CARTENS, N.: i. m. 66. o.

nyilatkozni köteles [Cstv. 24. § (3) bek.]. Ebben a konstellációban megállapítható, hogy az adós az eljárás kezdeti stádiumában eljárásjogi lehetőséget nyer a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában foglalt vélelem megdöntésére.

8.2.4 Az adós kérelme

Az adós létesítő okirat szerinti székhelyen előterjesztett kérelme esetén a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában foglalt vélelem felmenti az adóst annak bizonyítási kötelezettsége alól, hogy ott is van a fő érdekeltsegeinek középpontja. Ha azonban az érdekeltsegei tényleges igazgatásának helyén kezdeményezi az eljárást, úgy az adóst állítási- és bizonyítási kötelezettség terheli.

Amennyiben az adós Magyarországon, mint a létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi a csődeljárást, úgy a hitelező ennek ellenkezőjét az eljárás későbbi szakaszában, legkorábban a fizetési haladék megszerzéséhez szükséges tárgyaláson folytatott tudakozódása esetén tudja bizonyítani. Az adósnak az eljárást kezdeményező kérelmet csakis a bíróságon kell előterjesztenie, azzal egyidejűleg a fizetési haladékról szóló tárgyalás meghívóját küldi meg a hitelezőinek. E meghívó mellékletei között pedig a törvény nem követeli meg az eljárás megindítására vonatkozó kérelem csatolását [Cstv. 9. § (1) bek., 8. § (2) bek.]. Ha tehát az adós a létesítő okirat szerinti székhelyén kéri a csődeljárás megindítását, akkor a hitelező legkorábban a csődeljárás kezdő időpontjától számított 30 napon belül kerül abba helyzetbe, hogy a közösségi jogforrásból eredő vélelem ellenkezőjét bizonyítsa.

Az adós által kezdeményezett felszámolási eljárás esetén a csődjogi törvény külön határidőt nem szab a hitelezők értesítésére. A Cstv. csakis a felszámolást elrendelő végzés meghozatalára nyitva álló 60 napos határidőt írja elő [Cstv. 27. § (1) bek.]. A törvény rendelkezéseinek egybevetéséből megállapítható, hogy a hitelezők legkorábban akkor értesülnek az adós kérelmében foglaltakról, ha azt a bíróság érdemi vizsgálat nélkül nem utasította el, továbbá az értesülés időpontja a törvény által kijelölt időtartamon belül a bírói gyakorlat függvényében alakul. Ennélfogva véleményem szerint megállapítható, hogy mind a csődeljárás, mind pedig a felszámolási eljárás során sérül a joghatóság megállapításával szemben támasztott azon követelmény, hogy azt az eljárás lehető legkorábbi szakaszában, egyértelműen és a közösségi bizalom elvéből fakadóan helyesen kell megállapítani.

A fentiek miatt véleményem szerint megoldást a *bíróság hivatalból* eredő vizsgálati kötelezettsége jelent, amely már akkor teljesítendő, ha a bíróságban *a legcsekélyebb kételye is* felmerül az érdekeltsegek középpontja

tekintetében.²⁴ Ennek során – a feleket – az adóst a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatának vélelme adta kedvezményel szemben *előadásra, illetve bizonyításra hívhatná fel* a bíróság. A közösségi jogalkotó aligha akarta azt, hogy maga a bíróság bizonyítsa be a vélelem ellenkezőjét a kérelem előterjesztőjének.²⁵

9 Eljárási visszasságok a magyar szabályozás tükrében

A Fizetéseképtelenségi rendelet nem tartalmaz se kifejezett szabályozást, se utalást arra nézve, hogy a közösségi jogi aktus alkalmazása érdekében az adósnak milyen irányú külföldi vonatkozásokkal kell rendelkeznie. Közelebbről, a “betűje szerint” nem szabja meg alkalmazási feltételeként se azt, hogy az adós a Közösség egyes tagállamai, se azt, hogy a Közösségen kívül álló ún. harmadik állam irányában mutasson fel határokon átlépő vonatkozást. Amennyiben az adós fő érdekeltsegeinek központja *valamely tagállamban található*, akkor a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazandó függetlenül attól, hogy az adós külföldi kötődése a Közösséghez vagy harmadik államokhoz való viszonyban nyilvánul meg. Ha az adós működése nem mutat fel más államokkal kapcsolódási pontot, vagy ha az eljárás kezdeményezője nem hivatkozik külföldi kötődésre, úgy ez a nemzethatárokon belüli piaci tényállás a nemzeti szabályozás keretei között marad. Ebben az esetben a fizetéseképtelenségi kérelem tárgyában eljáró bíróság a Cstv. szerinti illetékességét vizsgálja.

Ha a megyei bíróság csak az eljárása során észleli az adós külföldi kötődését, akkor az előtte “tisztán” nemzeti eljárásként indult fizetéseképtelenségi eljárást a Pp. megfelelő alkalmazása folytán megszünteti és adott esetben – a határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben “szétforgácsolt” kizárólagos illetékességi szabályok miatt – átteszti a Fővárosi Bírósághoz [Cstv. 6. § (3) bek., Pp. 157. § a) pont, 158. § (2) bek., 129. §].

Amennyiben az adós fő érdekeltsegeinek központját jelölné ki a jogalkotó egységes kizárólagos illetékességi okként, úgy az eljárás kezdeményezőjének már a kérelemben szükségszerűen elő kellene adnia és fel kellene térképeznie az adós külföldi kapcsolatrendszerét. Ennélfogva a bíróság a joghatóságának vizsgálatára irányuló hivatalból eredő kötelezettségének eleget is tudna tenni, mert ez az elé tárt körülmények gondos mérlegelésében nyilvánulna meg. Ha az adós hallgatása folytán mégis eléri, hogy valamely más tagállamban a magyarországit megelőzően megindul ellene a főeljárás, akkor sem menne veszendőbe a bíróság munkája, mert az általa megismert körülményeket telephelynek [EuFkR. 2. cikk h) pont] minősíthetné és így Magyarországon

²⁴ vö. DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikkk, 25.

²⁵ CARTENS, N.: i. m. 68. o.

megindulhatna a helyi hitelezői érdekeknek megfelelően a főeljárás joghatásait ex nunc hatállyal felfüggesztő másodlagos eljárás.

Ha a fenti javaslatot a jogalkotó egyéb megfontolások miatt nem találja elfogadhatónak, úgy további megoldások is kereshetőek. Véleményem szerint a tanulmányban felvetett határokon átlépő fizetéseképtelenségi esetek megoldására a Pp. illetékesség vizsgálatára vonatkozó szabályozásának megfelelő alkalmazása irányadó és mértékadó lehetne [Pp. 43. § (1) első mondat, (2) bek.]. A joghatóság vizsgálata során álláspontom szerint ésszerűen nem követelhető meg a bíróságtól a nyomozati elv érvényesítése különös figyelemmel arra is, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet megdönthető vélelmet állít fel [EuFkR. 3. cikk (1) bek, második mondat]. Ez a vélelem jogforrásból fakadó vélelem, amelyet nem a bíróságnak kell a joghatóság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettségének teljesítése során megdöntenie, hanem az eljárásban részt vevő személyeknek. Ellenkező esetben jelentőségét és értelmét veszítené a létesítő okirat szerinti székhely társaság, illetve jogi személy fő érdekeltégeinek középpontjaként való kijelölése. Erre figyelemmel a fizetéseképtelenségi bíróságnak a joghatóság fennállására, illetve hiányára előadott tényállítások valóságát csak akkor kellene vizsgálnia, ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellenkeznek, vagy egyébként valószínűtlenek, azaz kétely felmerülése esetén, illetve ha azokat az ellenfél –az ellenérdekű fél – vitássá teszi.

A közösségi jogforrás eltérő típusú fizetéseképtelenségi eljárásokat szabályoz és mindegyik esetében különböző joghatósági okokat jelöl ki. Ezért is lenne szükséges, hogy a jogalkotó a fizetéseképtelenségi eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem kötelező tartalmi elemeként kifejezetten megkövetelné a megindítani kívánt fizetéseképtelenségi eljárást megalapozó joghatósági ok megjelölését, úgy ahogy a Pp. elvárja a keresetlevél kötelező tartalmi elemeként azoknak az adatoknak a közlését, amelyekből a bíróság illetékessége megállapítható [Pp. 121. § (1) bek. d) pont]. Ennélfogva kiküszöbölhető lenne az idővesztés és elkerülhető lenne a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása is pusztán amiatt, mert a megindítani kívánt eljárás típusát helytelenül jelölte meg az eljárás kezdeményezője [Cstv. 25. § (1) bek. e) pont vö. 132. § (1) bek.].

III. A biztosítási intézkedések

A közösségi jogi aktus megalkotásának hatására és a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz való csatlakozása eredményeként a magyar fizetésképtelenségi jogban újra megjelent a biztosítási intézkedés alkalmazásának lehetősége.²⁶ Az európai fizetésképtelenségi jog megalkotásával e jogintézmény beiktatása nem csupán lehetőség volt, hanem szükségszerű követelmény is. Ha ugyanis valamely tagállam a Fizetésképtelenségi rendelet értelmében joghatósággal bír, akkor egyben köteles is az igazságszolgáltatásra. Ez esetben viszont ideiglenes jogvédelem nyújtására is köteles az érintett vagyontárgy fekvési helyére tekintett nélkül, még ha olyan formában csupán, ami a *lex fori* szerint igényelhető.²⁷

A közösségi jogforrás a 38. cikkében arra az időszakra is előírja a fizetésképtelenségi tömeg megóvását szolgáló biztosítási intézkedések kezdeményezésének lehetőségét, amikor a főeljárás megindítására kérelmet terjesztettek elő és ideiglenes felszámolót rendeltek ki. A 38. cikk az *ideiglenes főfelszámoló számára* teszi lehetővé a biztosítási intézkedések kezdeményezését a főeljárás államától eltérő más tagállamban. Ezzel a megoldással az ideiglenes főfelszámoló által kérelmezett biztosítási intézkedés már a lehetséges másodlagos eljárás megindításának előterében megóvja a területileg körülhatárolt fizetésképtelenségi tömeget.²⁸ A 38. cikk elsősorban az univerzális főeljárás érdekében és javára teljesíti a tömegbiztosítási feladatokat és csak másodsorban biztosítja a “területi tömeget” – mintegy mellékhatásként – a később esetlegesen meginduló másodlagos eljárásra tekintettel.²⁹

²⁶ Cstv. 24/A§-ának az ideiglenes vagyonfelügyelőről szóló rendelkezései, amelyet a 2004. évi XXVII. törvény 48.§-a iktatott be. Az 1992. január 1-én hatályba lépett Cstv. 14. § (2) bekezdés c) pontja alapján a vagyonfelügyelő a bíróságtól biztosítási intézkedések elrendelését kérhette, ha a gazdálkodó szervezet a hitelező követelésének teljesítését veszélyeztette. A biztosítási intézkedésre vonatkozó rendelkezést a Cstv.-t módosító 1993. évi LXXXI. törvény áthelyezte a 14. § (3) bekezdés b) pontjába. A Cstv. -t módosító 1997. évi XXVII. törvény 34. § (3) bekezdése 1997. augusztus 6-i hatállyal hatályon kívül helyezte a biztosítási intézkedésekre vonatkozó fenti rendelkezéseket.

²⁷ vö. GEIMER, R. – SCHÜTZE, R. A.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht, Kommentar zum EuGVÜ und zum Lugano Übereinkommen*, 1997, 401. o. Az Európai Bíróság értelmezése szerint az ideiglenes intézkedés fogalmába a biztosítási intézkedések is beletartoznak. vö. C-261/90 Reichert and Others v. Dresdner Bank AG (1992).

²⁸ SMID, S.: i. m. 147. o., 12.

²⁹ A 38. cikk alapján az adós telephelye szerinti másodlagos eljárás államában is kezdeményezhető biztosítási intézkedés akkor, amikor még nem terjesztették elő eziránt a megindítási kérelmet. A főeljárás oly módon vezethet a másodlagos eljárás megindítására, hogy a főfelszámoló kezdeményezi annak megindítását, ekkor azonban már nincs szó ideiglenes főfelszámolóról.

A német jogirodalomban vitatott az a kérdés, hogy a 38. cikk alkalmazásának további feltétele az, hogy az adós telephellyel rendelkezzen a biztosítási intézkedés kezdeményezése szerinti tagállamban.³⁰

A 38. cikk olyan intézkedésekre utal, amelyeket a fizetéseképtelenségi eljárás iránti kérelem és annak tényleges megindítása közötti időszakra nézve eszközölhetnek. A főeljárás mellett további fizetéseképtelenségi eljárások pedig csakis az adós telephelye szerinti tagállamokban lehetségesek [EuFkR. 3. cikk (3) bek. második mondat]. E gondolatmenet folytán a 38. cikk alkalmazásának további feltétele, hogy az adós a megkeresett bíróság államában telephellyel rendelkezzen.³¹

Ha azonban abból indulunk ki, hogy a 38. cikk rendelkezésének célja az, hogy a belföldön fekvő vagyontárgyakat a külföldön kérelmezett főeljárás részére biztosítsa, eltérő következtetésre juthatunk. A főeljárás univerzalitása ugyanis az adós telephelyétől függetlenül valamennyi tagállamra, az adós valamennyi vagyontárgyára kiterjed. Ennélfogva mindazon tagállamokban is megengedettnek kell lennie a biztosítási intézkedéseknek, amelyekben az adós telephelyének hiányában másodlagos eljárás megindítása folytán nem függeszthető fel a főeljárás egyetemes hatálya.³²

1 A biztosítási intézkedés kezdeményezése

A főeljárás felszámolója az adós telephelye szerinti tagállamban az illetékes bíróságnál másodlagos eljárás megindítását kezdeményezheti [EuFkR. 29. cikk a) pont]. A főfelszámoló kérelmezési jogosultsága a *lex fori secundariae*-től függetlenül érvényesül.³³ A főfelszámoló a másodlagos eljárás kezdeményezésére vonatkozó jogosítványát akkor gyakorolja, ha annak értelmét látja.³⁴ Amennyiben úgy értékeli, hogy a folyamatban lévő eljárás hatékonyságát, eredményességét nem szolgálja, úgy nem kezdeményezi az eljárást. Ha ebben a tagállamban még nem indult függő területi eljárás és ezzel ellentétes biztosítási intézkedést sem hoztak a fizetéseképtelenségi tömeg ideiglenes biztosítására, akkor a főfelszámoló a *lex*

³⁰ Jelentés 38, 262, DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 9 vö. HAUBOLD, J.: In.: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. 1508. o., 248, SMID, S.: i. m. 147. o., 12, PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* 2006, 1783. old, c) pont.

³¹ Jelentés 262, HAUBOLD, J.: In.: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.) 1508. o. 248, SMID, S.: i. m. 147. o., 12.

³² PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* 2006, 1784. o., 8.

³³ EuFkR. preambulum (19) pont, WIMMER, K. (Hrsg.): *Frankfurter Kommentar zur Insolvenzordnung*, 2001, Art 102 EGInsO, 136 vö. Cstv. 22. § (1) bek., b) pont.

³⁴ BALZ, M.: ZIP 1996, 953. o., KOLMANN, S.: i. m. 335. o., WIMMER, K.: *Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht* (továbbiakban: ZInsO) 2001, 102. o. A főeljárás felszámolója közösségi jogforrásból eredő jogainak és kötelezettségeinek összegzését ld. DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 18. cikk 22.

fori concursus generalis alapján gyakorolja jogait és teljesíti kötelezettségeit [EuFkR. 18. cikk (1) és (3) bek.]³⁵

Az *ideiglenes főfelszámolót* a főeljárás iránti kérelem előterjesztését követően, de még az eljárás megindítása előtt rendelhetik ki az eljárás helye szerinti állam nemzeti jogszabályi rendelkezései alapján. A főeljárás ideiglenes felszámolója a közösségi jogforrás szerint nem kezdeményezheti a másodlagos eljárás megindítását [vö. EuFkR. 29. cikk]. Ugyanakkor a potenciális másodlagos eljárás helye szerinti állam nemzeti joga kérelmezési jogosultságot deklarálhat részére. Azonban másodlagos eljárásról csakis a főeljárás megindítását követően beszélhetünk, így aligha illetheti meg az ideiglenes főfelszámolót a függő területi eljárás kérelmezésének joga a *lex fori concursus secundariae* alapján. Következésképpen az adós valamely más tagállamban fekvő vagyontárgyának megóvása érdekében számára az a lehetőség maradna, hogy a főeljárás bíróságánál biztosítási intézkedés elrendelését indítványozza, azokat pedig a többi tagállamban a 25. cikk (1) bekezdés harmadik mondata alapján nyilváníthatnák végrehajthatóvá. Ez az út azonban időigényes, ezért a közösségi jogforrás a főeljárás ideiglenes felszámolójának lehetővé teszi³⁶, hogy közvetlenül azon tagállam bíróságaihoz forduljon a biztosítási intézkedés elrendelése érdekében, amely területén az érintett vagyontárgyak megtalálhatóak [EuFkR. 38. cikk]. Ennek megfelelően a 38. cikk az ideiglenes főfelszámoló hiányzó kérelmezési jogkörének kiegyenlítéseként értékelhető.³⁷

Véleményem szerint az ideiglenes főfelszámoló nem pusztán az adós telephelye szerinti tagállamban, hanem a sürgős, azonnali jogvédelemre tekintettel – amely fajsúlyosabb igényként jelentkezik a fizetéseképtelenségi eljárásban, mint a klasszikus polgári ügyekben – a kérdéses *vagyontárgy fekvési helye szerinti tagállamban is* kezdeményezhet ideiglenes biztosítási intézkedést a 38. cikk alapján. Egyfelől a 38. cikk célja elsődlegesen az, hogy a külföldön kérelmezett főeljárás részére a belföldön fekvő vagyoneértékeket biztosítsa. Másfelől, ha megindul a főeljárás, akkor annak univerzális hatálya telephelytől függetlenül az adós Közösség területén található valamennyi vagyontárgyára kiterjed. Ennélfogva mindazokban a tagállamokban is lehetővé kell tenni a biztosítási intézkedéseket, amelyekben telephely hiányában másodlagos eljárás útján nem függeszthető fel a főeljárás foglalási joghatása.³⁸

³⁵ Jelentés 159, DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 18. cikk 5.

³⁶ A 38. cikk kérelmezési jogosultságot, és nem kötelezettséget deklarál az ideiglenes főfelszámoló részére, valamint nem zárja ki azt sem, hogy a *lex fori concursus secundariae* alapján a bíróság hivatalból biztosítási intézkedést fogantósítson.

³⁷ HERCHEN, A.: i. m. 162. o., DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 2.

³⁸ Az Európai Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 24. cikkéhez fűzött értelmezése szerint az ideiglenes biztosítási intézkedések elrendelésére azok a bíróságok a legalkalmasabbak,

2 A biztosítási intézkedés elrendelése

A fizetéseképtelenségi tömeg széles körű védelme oly módon biztosítható, ha a főeljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztését követően általában – és nem csak a másodlagos eljárás megindításának lehetőségére tekintettel – megengedett a biztosítási intézkedés elrendelése. Ennek megfelelően a közösségi jogforrás olyan megoldást keresett, amely révén a biztosítási intézkedések alkalmazására attól függetlenül sor kerülhet, hogy az adós más tagállamban telephellyel rendelkezik-e vagy sem, illetve amely figyelmen kívül hagyja, hogy a kérdéses vagyontárgy melyik tagállamban – a főeljárás megindításának helye szerinti tagállamban vagy másutt – található.³⁹

A 3. cikk (1) bekezdése alapján a főeljárás megindítására joghatósággal rendelkező bíróság az eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztésének időpontjától biztosítási intézkedés elrendelésére jogosult [EuFkR. 25. cikk (1) bek., harmadik mondat].⁴⁰ A biztosítási intézkedéseket a főeljárás bírósága attól független elrendelheti, hogy melyik tagállamban találhatóak meg az érintett vagyontárgyak, illetve az adós vagy annak hitelezői.⁴¹ A főeljárásra joghatósággal rendelkező bíróság biztosítási intézkedés elrendelésére vonatkozó jogosultsága nem korlátozza az ilyenfajta intézkedések fogantatásának államában sem a felszámolót, sem pedig az arra jogosult más személyeket, hogy az ott illetékes bíróságnál a *lex fori concursus* szabályait követve megfelelő intézkedések elrendelését kezdeményezzék. Ennek egyedül az a feltétele, hogy az érintett tagállam

amelyek területén az intézkedéssel érinteni kívánt vagyontárgy fekszik vö. Európai Bíróság C-391/95 számú, Van Uden v. Deco Line (1998) ügyben hozott ítélete. Az Európai Bíróság értelmezésének megfelelő alkalmazása folytán a 38. cikk folytán a nemzeti jogtól függ, hogy joghatósági, illetve illetékességi kapcsolóelvként elismerik-e az egyébként exorbitánsnak minősített érintett vagyontárgy fellelhetőségének helyét. WOPERA, ZS.: Az ideiglenes és biztosítási intézkedések In: *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában*, WOPERA, ZS. – WALLACHER, L. (szerk.), 2006, 160. o., SZEKERES, SZ.: Az ideiglenes és biztosítási intézkedések jogharmonizációs szempontú vizsgálata, *Európai Jog*, 2001. évi 4. szám, 22. o. és köv. o., PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* 2006, 1784. o., 8.

³⁹ A fizetéseképtelenségi eljárás megindítása előtt elrendelt biztosítási intézkedések különösen fontos szerepet játszanak nemcsak a fizetéseképtelenségi tömeg, hanem az eljárás hatályos megindításának – ezáltal az elsőbbség “megszerzésének” – biztosításában is. Az Európai Bíróság értelmezése szerint a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását megelőzően az ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló határozat eljárást megindító határozatnak minősül, amennyiben az “A” mellékletben meghatározott eljárások valamelyikének megindítása végett, az adós fizetéseképtelenségére alapított kérelem alapján valamely tagállami bíróság hozott, amennyiben e határozat az adós vagyonának lefoglalásával és a “C” mellékletben feltüntetett felszámoló kinevezésével jár. In: Európai Bíróság 2006. május 2-i, C-341/04. sz. ügyben hozott ítélete indokolásának 58. pontja.

⁴⁰ Jelentés 78, LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 570. o.

⁴¹ Jelentés 78.

bíróságai a nemzeti jog szabályai alapján biztosítási intézkedés elrendelésére illetékesek legyenek, valamint teljesítsék az idevágó rendelkezések objektív elvárásait (pl. biztosíték adása).⁴² Ezek a biztosítási intézkedések a főeljárásnak alárendeltek, így a 16. és 25. cikk alapján a főeljárás bírósága hatályában fenntarthatja, módosíthatja, illetve hatályon kívül helyezheti ezeket a biztosítási intézkedéseket.⁴³

A 38. cikk alapján a biztosítási intézkedések elrendelésére azoknak a tagállamoknak a bíróságai is joghatósággal rendelkeznek, ahol az adós vagyontárgyai találhatóak.

3 A 38. cikk alkalmazásának feltételei

A 38. cikk csak akkor bír jelentőséggel, ha a *főeljárás megindítása iránti kérelmet már előterjesztették*, azonban azt még nem indították meg, ugyanakkor a fizetéseképtelenségi tömeg védelme érdekében más tagállamokban is szükséges a biztosítási intézkedés elrendelése. A 38. cikk a másodlagos eljárás megindítása előtti szakaszra is alkalmazható, azonban ennek feltétele, hogy az adós telephellyel rendelkezzen a tervezett ideiglenes intézkedés foganatosításának államában. Így biztosítási intézkedés elrendelésére a 38. cikk alapján az intézkedés foganatosításának helye szerinti állam bíróságai is lehetőséget nyernek. Az ideiglenes főfelszámoló kirendelése folytán más tagállam bíróságai az érintett tagállam nemzeti fizetéseképtelenségi joga szerint a felszámolási eljárásra előirányzott biztosítási intézkedéseket rendelhetnek el, amelyek hatálya az adós ebben a tagállamban fekvő vagyonára terjed ki.⁴⁴

A 38. cikk nem egységes kollíziós jogi norma, ezért önmagában e jogszabályhelyre hivatkozással nem nyílik lehetőség valamennyi tagállamban a fizetéseképtelenségi eljárás kezdeményezése és megindítása közötti szakaszban az ideiglenes felszámoló kirendelésére. Ha a rendeletalkotó akarata az ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló közösségszerte érvényesülő egységes szabályozás megalkotására irányult volna, akkor a 38. cikket oly módon fogalmazta volna meg, hogy “Valamely tagállam 3. cikk (1) bekezdése alapján joghatósággal rendelkező bíróság, amennyiben ez szükséges az adós vagyonának biztosítására, ideiglenes felszámolót rendel ki, aki ...” A 38. cikk az adós vagyonának megóvása végett a biztosítási intézkedés elrendelésének lehetőségét feltételelesen teremti meg, akkor tehát, ha az érintett tagállam nemzeti joga előirányozza az ideiglenes felszámoló kirendelését.⁴⁵

⁴² Jelentés 78.

⁴³ vö. Jelentés 78, 184, 262, DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 18.

⁴⁴ Jelentés 78, 262.

⁴⁵ DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 7.

A 38. cikk a másodlagos eljárás megindításának előterében felhatalmazza a *főeljárás* megindítására joghatósággal rendelkező *bíróság által kirendelt ideiglenes felszámolót* arra, hogy valamennyi érintett tagállam nemzeti joga [EuFkR. 28. cikk], a *lex rei sitae* szerint⁴⁶ az adós ott található vagyonának megóvására és biztosítására előirányzott intézkedéseket kezdeményezze.⁴⁷

A 38. cikk alkalmazására vezető tényállási elemek az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- főeljárás megindítása iránti kérelmet terjesztettek elő, azonban a főeljárás még nem indult meg [EuFkR. 3. cikk (1) bek.]
- az ideiglenes felszámoló kirendelésének lehetőségét a főeljárás nemzeti joga szabályozza [EuFkR. 4. cikk]
- az ideiglenes felszámolót a főeljárás bírósága rendeli ki
- az adós más tagállamban fekvő vagyonának biztosítása végett
- más tagállamban nincs folyamatban partikuláris eljárás
- ennek a másik tagállamnak a nemzeti joga a fizetéseképtelenségi eljárás kezdeti szakaszában lehetővé teszi a biztosítási intézkedéseket
- az ideiglenes (fő-) felszámoló a másik tagállam illetékes bíróságánál biztosítási intézkedés elrendelését indítványozza
- ennek a másik tagállamnak a bírósága [EuFkR. 3. cikk (2) bek.] a saját nemzeti jogát alkalmazza a biztosítási intézkedésre.

4 A főeljárás megindítása

Ha a főeljárást megindították, akkor a főfelszámoló a kirendelését követően dönt arról, hogy kezdeményezi-e a másodlagos eljárás megindítását vagy sem [EuFkR. 29. cikk a) pont]. A főfelszámoló megfelelő kérelmére a másodlagos eljárás megindítása helye szerinti állam bíróságai döntenek a biztosítási intézkedés módosításáról vagy hatályban tartásáról. Mindaddig, amíg a főfelszámoló nem kezdeményezi a másodlagos eljárást, illetve ha a főfelszámoló kérelme hiányában a másodlagos eljárás megindítására nem kerül sor, akkor az adós érintett tagállamban fekvő vagyonára vonatkozó biztosítási intézkedések a főeljárásra joghatósággal rendelkező bíróság határozataitól függenek. Ezek az intézkedések a főeljárás bíróságának főeljárás során hozott határozatainak alárendeltek. Ennek megfelelően a főeljárás bíróság aziránt is intézkedhet, hogy a biztosítási intézkedést kibocsátó másik tagállam bírósága ezeket az intézkedéseket helyezze hatályon kívül vagy módosítsa.⁴⁸

⁴⁶ PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1784. old, 11.

⁴⁷ Jelentés 262.

⁴⁸ Jelentés 262.

A főeljárás bíróságának a biztosítási intézkedések sorsa feletti kompetenciája a főeljárás univerzális hatályából ered. A főeljárás egyetemleges hatálya a másodlagos eljárás megindításáig az adós teljes vagyonára kiterjed, függetlenül attól, hogy az melyik tagállamban található.

Ha Németországban van az adós fő érdekeltsegeinek központja és a 3. cikk (1) bekezdése alapján joghatósággal rendelkező bíróságnál főeljárás megindítása iránti kérelmet terjesztenek elő, akkor a főeljárás bírósága az InsO 11. §-a alapján jár el, és ha szükségesnek ítéli, ideiglenes felszámolót rendel ki az InsO. 22. §-a alapján. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy az adós telephelye szerinti másik tagállamban, pl. Ausztriában másodlagos eljárás megindítása szükséges [EuFkR. 3. cikk (2) bek.], úgy a 29. cikk a) pontja alapján nem lenne olyan személy, aki a másodlagos eljárás kezdeményezésére jogosult, mert még ebben a szakaszban nem eldöntött, hogy a főeljárást tulajdonképpen meg is indítják. A fizetéseképtelenségi tömeg széleskörű megóvása érdekében a 38. cikk lehetővé teszi az ideiglenes főfelszámolónak a főeljárás előterében, hogy legalább azokat az intézkedéseket kezdeményezze egy másik tagállamban (Ausztria), amelyeket az osztrák jog a felszámolási eljárás kérelmezése és megindítása közötti időre előírányoz (KO 73. §). Ha végül Németországban megindítják a főeljárást, úgy a német főfelszámoló dönt arról, hogy egyáltalán kezdeményezi-e a másodlagos eljárás megindítását Ausztriában. Ha nem, akkor a KO 73. § (4) bek. első mondata alapján az osztrák bíróság ideiglenes intézkedései (esetlegesen a német bíróság rendelkezésére) hatálytalanok. A Németországban folyó főeljárás joghatásai kiterjednek azonban az adós Ausztriában fekvő vagyonára is. Ha pedig Ausztriában másodlagos eljárás indul, úgy az ideiglenes intézkedések ex lege hatálytalanok (KO 73. § (4) bek., 78. §).⁴⁹

5 Az alkalmazandó jog

A *lex rei sitae* határozza meg a kérelmezhető és elrendelhető biztosítási intézkedések körét [EuFkR. 4, 28. cikk].⁵⁰

Például az osztrák ideiglenes (fő-) felszámoló a Németországban telephellyel rendelkező adós esetén az InsO 21. §-a alapján kérelmezheti a biztosítási intézkedés elrendelését. A biztosítási intézkedés egyes típusaira a közösségi jogforrás 28. cikke alapján a német jog az alkalmazandó. Ennek megfelelően jár el a német bíróság a biztosítási intézkedés elrendelése során.⁵¹

⁴⁹ DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk 19.

⁵⁰ DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 14, HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1508. o., 248.

⁵¹ DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 14.

A közösségi jogforrás 38. cikke a 28. cikket olyan értelemben módosítja, hogy az ott kijelölt alkalmazandó jog érvényesüléséhez nem követelmény a másodlagos eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztése.⁵² A 38. cikkbe foglalt rendelkezések célja éppen az, hogy már a másodlagos eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztése előtt lehetőséget nyújtsanak a biztosítási intézkedések elrendelésére.⁵³

Ha az adós fő érdekeltségek központja olyan tagállamban van, amelyik nem ismeri a 38. cikk szerinti ideiglenes felszámoló jogintézményét és ebben a tagállamban főeljárás megindítására kérelmet terjesztenek elő, úgy a 38. cikkben előírányzott lehetőséget az ideiglenes felszámoló kirendelésére akkor sem lehet igénybe venni, ha az adós egy másik tagállamban telephellyel rendelkezik. A 38. cikk nem az ideiglenes felszámoló kirendelésére deklarál jogalapot. A 38. cikk csak a főeljárás megindításának helye szerinti állam nemzeti rendelkezései alapján kirendelt ideiglenes felszámolónak adnak lehetőséget a biztosítási intézkedés kezdeményezésére egy esetleges másodlagos eljárás előterében.⁵⁴

5.1 A német szabályozás

A német fizetéseképtelenségi jog rendelkezései értelmében az eljárás megindítása előtt a bíróság minden olyan intézkedést eszközöl, amely szükségesnek mutatkozik a – jövőbeli – fizetéseképtelenségi adós vagyoni helyzete hátrányos megváltoztatásának megakadályozására [InsO 21.§]. Az InsO 21. §-a a bíróság mérlegelésére bízta a megfelelőnek tűnő intézkedés kiválasztását. Ezzel szemben a 38. cikk értelmében a külföldi ideiglenes felszámoló valamennyi olyan intézkedést kérelmezhet, ami a *lex rei sitae* szerint kérhető. Ennélfogva a fizetéseképtelenségi bíróságnak nem feladata az, hogy saját belátása szerint a kérelemtől eltérő más intézkedést eszközöljön.⁵⁵

Az InsO a bíróság által elrendelhető biztosítási intézkedéseket példálózóan sorolja fel. Így különösen: az ideiglenes felszámoló kirendelése, az általános rendelkezési tilalom vagy az ideiglenes felszámoló hozzájárulásához kötött rendelkezési jog, az adóssal szembeni bírósági végrehajtási intézkedések tilalma vagy ideiglenes megszüntetése, illetve az ideiglenes postai zárlat [InsO 21.§ (2) bek.]. Amennyiben a fenti eszközök alkalmazása nem vezet

⁵² HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1508. o., 248, aki szerint ugyan a kérelem előterjesztése nem követelmény, de a másodlagos eljárás megindítása lehetőségének potenciálisan fenn kell állnia vö. PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1783. old. 7, 1784. o. 8.

⁵³ Tekintettel arra, hogy a másodlagos eljárás megindítására irányuló kérelem benyújtására az ideiglenes (fő-) felszámoló nem jogosult.

⁵⁴ DUURSMA-KEPPLINGER: *EuFkR.-Komm*, 38. cikk, 20.

⁵⁵ PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1785. o., 13.

eredményre, úgy a fizetéseképtelenségi bíróság az adóst kényszer útján elő is állíthatja, és azt követően elrendelheti az őrizetbe vételét [InsO 21.§ (3) bek.]. A jogalkalmazás során különösen az általános rendelkezési tilalom és az ideiglenes felszámoló kirendelésének együttes alkalmazása terjedt el.⁵⁶ Az adós vagyona – a jövőbeli fizetéseképtelenségi tömeg – feletti vagyongazdálkodási és rendelkezési jogosultsága átszáll az ideiglenes felszámolóra. Ha ideiglenes felszámolót rendelnek ki és az adóst általános rendelkezési tilalom sújtja, úgy az ideiglenes felszámoló a jogállására vonatkozó rendelkezések értelmében biztosítja és megőrzi az adós vagyont. Gondoskodik arról, hogy az adós vagyona egybe maradjon, továbbá az adós által működtetett vállalkozást a fizetéseképtelenségi eljárás megindításáról szóló döntés meghozataláig – amennyiben a bíróság a vagyon jelentős csökkenésének elkerülése érdekében nem járul hozzá a tevékenység leállításához – folytatja [InsO 22.§ (1) bek. 1. és 2. pont].

A vagyongazdálkodásra és a rendelkezésre jogosult felszámolót meghatározott vizsgálati kötelezettségek is terhelik az eljárás megindítása iránti kérelemről szóló bírósági döntés előkészítésének céljából. Ilyen kötelezettségként határozza meg a német fizetéseképtelenségi jog az eljárás költségei fedezetének vizsgálatát [InsO 26.§ (1) bek.], valamint a bíróság utólag megbízhatja, hogy szakértőként vizsgálja meg, fennáll-e a fizetéseképtelenségi eljárás megindításának oka és milyen kilátások, esélyek mutatkoznak az adós vállalkozásának folytatására [InsO 22.§ (1) bek. 2. és 3. pont]. Az InsO 22.§ (1) bekezdésének 1. pontja értelmében a felszámoló által alapított kötelezettségek a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását követően a fizetéseképtelenségi tömeg kötelezettségeként érvényesülnek [InsO 55.§ (2) bek.]. Ha az ideiglenes felszámolót kirendelik, de nem rendelik el az általános rendelkezési tilalmat, akkor a bíróság meghatározza a felszámoló vagyongazdálkodási kötelezettségeit, amelyek az InsO 22.§ (1) bekezdés második mondata alapján kijelölt kereteket nem léphetik túl [InsO 22.§ (2) bek.].

Az ideiglenes felszámoló mind a két esetben jogosult a – jövőbeli – fizetéseképtelenségi adós üzleti helyiségeibe belépni és azt átvizsgálni [InsO 22.§ (3) bek. első mondat vö. Cstv. 24/A. § (7) bek.]. Amennyiben az adós az ideiglenes felszámoló eljárását megakadályozza, úgy a bíróság határozatban rendeli el az adós üzleti helyiségeinek átkutatását, erről egyébként a fizetéseképtelenségi bíróság előrelátóan már a felszámolót kirendelő határozatban is rendelkezhet [InsO 21.§ (2) bek, 1. pont, 56.§]. Az adós együttműködni köteles az ideiglenes felszámolóval, köteles lehetővé tenni az üzleti könyvekbe és papírokba való betekintést, valamint köteles minden szükséges felvilágosítást megadni [InsO 22.§ (3) bek. második és harmadik

⁵⁶ JAUERNIG, O.: *Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrecht*, 1999, 260. o.

mondat vö. Cstv. 24/A. § (8) bek.]. A bíróság számára azonban a rendelkezésre álló kényszerítő lehetőségek – éppen a fizetésképtelenségi adóstól származó szükséges információk megőrzése érdekében – szűk körűek, azokat az InsO 22.§ (3) bekezdés harmadik mondata alapozza meg. Az ideiglenes fizetésképtelenségi felszámoló azonos jogállással rendelkezik, mint a fizetésképtelenségi eljárás megindítása esetén kirendelt felszámoló [InsO 21.§ (2) bek. 1. pont, 8.§ (3) bek., 56.§, 58-66.§].

5.2 A magyar szabályozás

5.2.1 A regisztráció hiánya

Németország esetében a Fizetésképtelenségi rendelet “C” melléklete külön nevesíti az ideiglenes felszámolót. A német szabályozás a közösségi jogforrás tételes szabályaival összhangban, a preambulum (16) pontjában kifejezésre jutatott elvárásnak megfelelően lehetőséget teremt a főeljárás megindítása előtt kirendelt külföldi ideiglenes felszámolónak a biztosítási intézkedés kezdeményezésére. Amennyiben a főeljárás megindítása előtt külföldön ideiglenes felszámolót rendeltek ki, úgy annak kérelmére az illetékes fizetésképtelenségi bíróság a belföldi másodlagos eljárás által felölelt vagyon biztosítására szükséges biztosítási intézkedéseket eszközölhet [InsO 21.§ (2) bek. 1. pont, 22.§, 344.§ (1) bek.].

Magyarország vonatkozásában a közösségi jogi norma alkalmazásában figyelembe veendő felszámoló minőségében nem került még nevesítésre a Cstv.-ben szabályozott státusszal rendelkező ideiglenes vagyonfelügyelő [Cstv. 24/A§] annak ellenére, hogy őt a bíróság a biztosítási intézkedések alkalmazásával elérni kívánt céllal [Cstv. 24/A§ (1) bek., (2) bek. a) és b) pont] ugyanakkor a felszámolók névjegyzékéből rendeli ki, valamint annak jogállására megfelelően alkalmazni kell a felszámolókra vonatkozó törvényi előírásokat [Cstv. 24/A§ (1) bek., (12) bek.].⁵⁷ A magyar fizetésképtelenségi jogi szabályozás és a közösségi jogforrás célkitűzéseinek egybevetéséből ugyanakkor véleményem szerint az is megállapítható, hogy pusztán a közösségi jogi aktus megfelelő mellékletébe való regisztráció elmaradása miatt a Cstv. alapján kirendelt ideiglenes (fő-)vagyonfelügyelő nem fosztható meg a 38. cikkből eredő jogkörének gyakorlásától a más tagállamban található vagyontárgyakra nézve.

⁵⁷ A regisztráció szükségességéről ld. Jelentés 263, DUURSMA-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 38. cikk, 3 vö. az ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló határozat vonatkozásában az Európai Bíróság 2006. május 2-i, C-341/04. sz. ügyben hozott ítélete rendelkező részének 3) pontját, amely kifejezetten a “C” mellékletben feltüntetett felszámoló kinevezésére utal, SMID, s.: i. m. 147. o., 9.

5.2.2 Az igénybe vehető biztosítási intézkedés egyedisége

A 38. cikk alapján a főeljárás ideiglenes felszámolója közvetlenül az adós telephelye, vagy az érintett vagyontárgy fekvési helye szerinti külföldi bíróságnál olyan biztosítási intézkedések elrendelését kezdeményezheti, amelyet a mindenkori nemzeti jog előír. A közösségi jogi szabályozás értelmében valamennyi olyan intézkedést kérelmezhet az ideiglenes főfelszámoló, amelyek az adott állam joga szerint kérhetőek. E közösségi jogi szabályoknak megfelelően az ideiglenes főfelszámoló *Magyarországon csakis ideiglenes (másod-)vagyonfelügyelő kirendelését* indítványozhatja.⁵⁸ Az ideiglenes főfelszámoló 38. cikkből fakadó kérelmezési jogosultságát azonban éppen a nemzeti jog korlátozza. Egyfelől ehhez a Cstv. szerinti *egyedüli* biztosítási intézkedés kezdeményezéséhez az szükséges, hogy az adós Magyarországon telephellyel rendelkezzen a másodlagos eljárás megindítása végett [vö. EuFkR. 27. cikk, 3. cikk (2) bek.], másfelől a Cstv. az ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelésére legkorábban csak a fizetéseképtelenségi (felszámolási) eljárás iránti *kérelem benyújtását követően* – tehát a másodlagos eljárás kezdeményezése után – ad lehetőséget [Cstv. 24/A§ (1) és (10) bek.], *nem pedig azt megelőzően*, vagy attól függetlenül, illetve annak előterében.

5.2.3 Az egyedi végrehajtás tilalma

A magyar fizetéseképtelenségi jogban életbe léptetett biztosítási intézkedés egyediségével szemben a német szabályozás a bíróság részére tágabb teret enged és többfajta biztosítási intézkedés alkalmazását teszi lehetővé. Ezek közül különösen a *bírósági végrehajtással összefüggő intézkedések* bevezetése megfontolandó lenne a magyar fizetéseképtelenségi jogi szabályozás számára is, tekintettel arra, hogy a hitelező kérelme nyomán az ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelésére legkorábban a fizetéseképtelenségi (felszámolási) eljárás iránti kérelem benyújtását követő időszakban kerülhet sor [Cstv. 24/A§ (1) és (10) bek.]. Ez alatt az átmeneti időszak alatt is törvényi tilalom és kizáró szabály hiányában a hitelezőknek módjukban áll, hogy egyedi bírósági végrehajtás útján érvényesítsék igényeiket.

Az ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelését követően az adós – akinek fizetéseképtelenségi állapota még egyáltalán nem bizonyított, hiszen annak

⁵⁸ A közösségi jogforrás abból indul ki főszabályként, hogy a fő- és a másodlagos eljárás felszámolója eltérő személy. Vitatott a német jogirodalomban azonban az, hogy a másodlagos eljárás felszámolója és a főeljárás felszámolója egy és ugyanazon személy is lehet. vö. HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1498. o., 218, KOLMANN, S.: i. m. 351. o., PAULUS, C.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, 2006, 1758. o., 25.

vizsgálata a fizetéseképtelenségi eljárás következő mozzanata – az esetleges rosszhiszemű hitelező magatartása miatt rendkívül kiszolgáltatott helyzetbe kerülhet. Az adós ketrecbe szorul, mert egyfelől már az ideiglenes vagyongfelügyelő hozzájárulására szorulnak egyes tervezett jogügyletei, másfelől pedig folyhat ellene az egyedi végrehajtás is [vö. Cstv. 38. § (1) bek.]. Így a jó szándékkal vezérelt jogalkotás éppen a versenytárs piacról való eltüntetésének hathatós és törvény által szentesített eszköze is lehet. Véleményem szerint az időigényes polgári peres eljárásban érvényesíthető kártérítési igény [Cstv. 24/A. § (11) bek.] ekkor már sovány vigasz a megtépzott üzleti hírnévre szert tett adósnak. Ezzel szemben véleményem szerint a hitelezői fegyelmet szolgálná és az adósnak is egyfajta garanciát jelentene, ha már a biztosítási intézkedés elrendelését eleve biztosíték adásához kötné a bíróság [vö. Cstv. 24/A. § (10) bek.].⁵⁹ A fentiek alapján véleményem szerint indokolt lenne a nemzeti fizetéseképtelenségi ügyekben is német mintára további biztosítási intézkedések bevezetése.

Az ideiglenes vagyongfelügyelő intézményének a német fizetéseképtelenségi jogi szabályozással történő egybevetése nyomán indult vizsgálata elvezet a Cstv. egyik, véleményem szerint közösségi jogba ütköző rendelkezéséhez is. Különös tekintettel arra, hogy a nemzeti jogalkotó a határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekre nézve az elemzésre kerülő jogszabályi rendelkezés alól kivételt, illetve részletszabályokat nem fogalmaz meg. A Cstv. szerint az adós ellen a felszámolás kezdő időpontjában folyamatban lévő – a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos – végrehajtási eljárásokat haladéktalanul meg kell szüntetni [Cstv. 38. § (1) bek.].

Az Európai Bíróság közelmúltban hozott ítéletében⁶⁰ ezzel szemben megállapította, hogy adott esetben a 16. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában már az ideiglenes felszámolót kirendelő határozat eljárást megindító határozatnak minősül. Az elsőbbség elve az eljárást megindító – az ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló – határozat hatályosságához tapad. Ennélfogva *a főeljárás univerzalitása már az ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló határozat hatályosságának pillanatában beállhat, a hatáskiterjesztés folytán pedig tilos az egyedi jogérvényesítés.*⁶¹ A főeljárás

⁵⁹ vö. Európai Bíróság értelmezése a biztosítási intézkedés ideiglenességéről, illetve védelmi jellegéről in: C-391/95 Van Uden v. Deco Line (1998) ügyben. Véleményem szerint ez megoldást jelentene egyúttal az ideiglenes vagyongfelügyelő díjának viselésével felmerült problémákra is vö. CSÓKE, A.: A Csódtörvény módosításának várható hatásai IV., *Céghírnök*, 2006. évi 6. szám, 13. o. A fizetéseképtelenségi ügyekben alkalmazható biztosítási intézkedés további típusaira nem csak a német fizetéseképtelenségi jog adhat mintát, hanem a Vht. is. Ennek megfelelően véleményem szerint fizetéseképtelenségi ügyekben is hasznos lehetne a pénzkövetelés biztosítása, vagy a zárgondnok kirendelése.

⁶⁰ Európai Bíróság 2006. május 2-i, C-341/04. sz. ügyben hozott ítélete.

⁶¹ GEIMER, R.: i. m. 3534a, 3534b.

univerzalitása tehát a hatályossághoz kötődik, amely a határozatnak a jogerőre emelkedést megelőző és attól függetlenül érvényesülő fejlődési szakasza. Az egyedi jogérvényesítés tilalmát ezzel szemben a Cstv. még a határozat jogerőre emelkedésénél is távolabbi időponthoz köti [Cstv. 27. § (1) bek., 28. § (1) bek.].

A határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyben a 38. cikk értelmében a külföldi ideiglenes főfelszámoló olyan időszakban kezdeményezheti Magyarországon az ideiglenes vagyonszelő kirendelését, amikor még se külföldi följárást nem indítottak, se kérelmet nem terjesztettek elő a magyarországi másodlagos eljárás iránt.⁶² Az Európai Bíróság értelmezésére tekintettel pedig már ebben a sajátos köztes állapotban beállhat az egyedi igényérvényesítési tilalom.

A fenti tényállás esetén tanácstalan a külföldi ideiglenes főfelszámoló, mert nem tudja melyik bírósághoz forduljon. Másfelől a létezéséről szóló információk és a Cstv. speciális rendelkezéseinek hiánya miatt tovább folytatott bírósági végrehajtás során esetlegesen befolyt összegek kiadása iránt bábeli zűrzavar támad.

Ezzel összhangban megfontolást igényelne a végrehajtási eljárások megszüntetésére vonatkozó szabályozás fenntartása, illetve szükséges lenne a határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyekben irányadó és a közösségi jogforrás rendelkezéseivel összhangban álló kivételek megfogalmazása a nemzeti jogalkalmazók tájékozódásának megkönnyítése végett is [vö. Cstv. 6/B-6/D. §].⁶³

5.2.4 Hiányzó kérelmezési jogosultság

További hiányossága a nemzeti szabályozásnak véleményem szerint, hogy a Cstv. *kizárólag a hitelező kérelmezési jogosultságát* deklarálja [Cstv. 24/A § (1) bek.]. A joghézagot a közösségi jogi aktus elsődlegessége és jogpótló funkciója révén kitölti, mégis a Cstv. hiányos szabályozása megoldhatatlan tűnő helyzetet is teremthet.

A Cstv. az ideiglenes vagyonszelő kirendelésének harmadik feltételeként tevékenysége finanszírozása érdekében a költség- és díj előlegezését írja elő a

⁶² Továbbá a 38. cikk alapján az ideiglenes főfelszámoló akkor is gyakorolhatja indítványozási jogát, ha adott esetben az adós telephelyének hiányában másodlagos eljárás egyáltalán nem is indítható Magyarországon.

⁶³ A nemzeti fizetésképtelenségi kódex csakis az Európai Unió más tagállamában *megindított* fizetésképtelenségi eljárás, illetve az Európai Unió más tagállamában *megindult* följárást tekintetében deklarálja a közzétételi szabályokat [Cstv. 6/B-6/D. §]. A 38. cikk alkalmazása során azonban az ideiglenes főfelszámoló akkor gyakorolja a közösségi jogforrásból eredő jogkörét, amikor még a följárást megindításáról nincs határozat.

hitelező számára [Cstv. 24/A§ (2) bek. c) pont]. Nyomatékosan felmerül tehát a kérdés, amennyiben a közösségi jogi norma adta felhatalmazással élve a főeljárás ideiglenes felszámolója indítványozza az ideiglenes vagyonszelő kirendelését Magyarországon, akkor *kit terhel a költség- és díjelőlevezési kötelezettség*. A közösségi jogi aktus a biztosítási intézkedésekre egyértelműen deklarálja az elvárásait. Ennek megfelelően a főeljárás megindítására illetékes bíróságnak jogosultsággal kell rendelkeznie biztosítási intézkedések elrendelésére a más tagállamok területén található vagyontárgyakra vonatkozóan, másrészt lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a főeljárás megindítása előtt kinevezett ideiglenes felszámoló azokban a tagállamokban, ahol az adósnak megóvásra érdemes vagyontárgyai vannak, az adott állam joga szerint lehetséges biztosítási intézkedéseket igénybe vehesse [EuFkR. preambulum (16) pont.]. Véleményem szerint ennek a kérdésnek a szabályozása feltétlenül szükséges, mert a közösségi jogi aktusból fakadó jogosítványok érvényesülését a nemzeti jogszabályi rendelkezések nem akadályozhatják. Ezzel szemben a Cstv. a biztosítási intézkedés elrendelésének konjunktív feltételeként jelöli meg a díjelőlevezést. Ezen túlmenően szükséges lenne az ideiglenes főfelszámoló 38. cikk szerinti kérelme alapján kirendelt ideiglenes vagyonszelői díj viselésére vonatkozó rendelkezések megalkotása is, különös figyelemmel arra, hogy ekkor még – az esetleges – másodlagos eljárás megindítása is kérdéses, hiszen ebben az esetben még kérelmet sem terjesztettek elő a függő területi eljárás megindítására [vö. Cstv. 24/A. § (11) bek.].

5.2.5 *Hiányzó illetékességi szabályok*

A 38. cikk alapján az ideiglenes főfelszámoló a potenciális másodlagos eljárás helye, illetve a kérdéses vagyontárgy fellelhetősége szerinti államban kezdeményezheti a biztosítási intézkedés elrendelését. E jogkör gyakorlásának nem feltétele, hogy a másodlagos eljárás lehetséges államában az eljárás megindítása iránti kérelmet előterjesszék. A közösségi szabályok tükrében vizsgálva a nemzeti szabályozást megállapítható, hogy a Cstv. csakis a felszámolási eljárás iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg vagy azt követően kezdeményezhető biztosítási intézkedésről rendelkezik [vö. Cstv. 24/A. § (1) bek.], és hallgat az ideiglenes főfelszámoló által kezdeményezett biztosítási intézkedés esetén követendő szabályokról. Szükségszerű azonban egyértelművé tenni a külföldi ideiglenes főfelszámoló számára azt, hogy melyik az általa kezdeményezett biztosítási intézkedés elrendelésére *illetékes magyar bírói fórum*.

A német fizetéseképtelenségi jog másodlagos eljárásokra vonatkozó illetékességi szabályai értelmében, ha a német bíróságok joghatósága fennáll a közösségi jogi aktus 3. cikk (2) bekezdése alapján, úgy kizárólag az a

fizetéseképtelenségi bíróság az illetékes, amelynek a területén az adós telephelye van [EGInsO 102. cikk 1.§ (2) bek.]. Részben ehhez igazodóan nyerne szabályozást a biztosítási intézkedések elrendelésre vonatkozó illetékességi szabályok is. A biztosítási intézkedésről hozott döntésekre az a fizetéseképtelenségi bíróság az illetékes, amelynek területén az adósnak a telephelye – vagy ha a telephely hiányzik – a vagyona van [EGInsO 102. cikk, 1. § (3) bek. 1. mondat]. A német szabályozás tehát mind az adós telephelyét, mind pedig – annak hiányát pótolandó – az adós vagyonának fekvési helyét *exorbitáns illetékességi okként* jelöli meg. A német példához igazodva véleményem szerint megfelelő megoldás lenne, ha a jogalkotó az adós telephelyét, illetve – annak hiányában – a vagyontárgy fekvési helyét jelölné ki kizárólagos illetékességi okként az ideiglenes főfelszámoló által a 38. cikk alapján kezdeményezett biztosítási intézkedések elrendelésére.

5.2.6 Az ideiglenes vagyonfelügyelő jogállása

A Cstv. az ideiglenes vagyonfelügyelőre a bíróság irányába *haladéktalan* tájékoztatási kötelezettséget ró olyan adós által tett jognyilatkozatok esetén, amelyek a *kirendelésének időtartama alatt* jöttek létre és a Cstv. 40.§ (1) bekezdésének a)–c) pontjaiba és a (2) bekezdésbe tartozó jogügyleteknek minősülnek [Cstv. 24/A§ (7) bek.]. A Cstv. 40.§-ában olyan tényállási elemeket nevesít, amelyek fennállása, illetve fenn nem állása megállapítására kereseti kérelem előterjesztése útján polgári peres eljárásban kerül sor. Amennyiben az ideiglenes vagyonfelügyelő tudtával jönnének létre ezek a jogügyletek, akkor a közreműködése kétféle nézőpontból is értékelhető. Az ún. jóhiszemű értékelés legfőbb érve az lehetne, hogy nem várható el az ideiglenes vagyonfelügyelőtől, hogy már az adott jogügylet megkötésének pillanatában eldöntse azt, hogy a létrehozni kívánt jogügylet az adós Cstv. 40.§-ában körülírt magatartását megvalósítja vagy sem, mivel ez a kérdés a peres eljárás során is csak időigényes, terjedelmes bizonyítási eljárás lefolytatásának eredményeként válaszolható meg. Az ún. rosszhiszemű értékelés kiindulópontja az, hogy a jogalkotó e jogügyletek létrejöttének idejét az ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelésének időtartamára, azaz működésének idejéhez köti. Ennélfogva felmerülhet annak “gyanúja” is, hogy az ideiglenes vagyonfelügyelő a Cstv. 24/A. § (7) bekezdésében foglalt jogköreit az ilyenfajta jogügyletek megkötésének megelőzése és az adós vagyonának megóvása érdekében nem rendeltetésének megfelelően gyakorolta. Véleményem szerint, ha az ideiglenes vagyonfelügyelő a hitelezői érdekek védelmének szem előtt tartásával valójában figyelemmel kíséri az adós gazdasági tevékenységét és szakszerűen, rendszeresen gyakorolja a jogköreit, akkor aligha fordulhat elő a hitelezők kijátszását és a fizetéseképtelenségi tömeg csorbitását eredményező jogügylet. Különös

tekintettel arra is, hogy viszonylag rövid ideig kell(-ne) feladatait ellátnia [Cstv. 24/A. § (10) bek., 27. § (1) bek., 28. §]. Ebből következően nyomatékosan felmerül a kérdés, hogy az ideiglenes vagyongazdálkodó közrehatása a kirendelésének időtartama alatt létrejött, Cstv. 40.§ (1) bekezdésének a) – c) pontjai, illetve a (2) bekezdése szerint minősülő jogügyletek vonatkozásában milyen jogkövetkezményeket vonhat maga után, illetve a Cstv. 40. §-a alapján megindítható perben az ideiglenes vagyongazdálkodó az eljárás esetleges résztvevőjeként miként és milyen minőségben nyer perbeli legitimációt.

A jogalkotó egyértelműen nem határozta meg, hogy kivel szemben és mi az alkalmazandó *jogkövetkezmény* arra az esetre, ha az ideiglenes vagyongazdálkodó a Cstv. 40.§ (1) bekezdésének a) – c) pontjaiba és a (2) bekezdésbe tartozó jogügyletek megkötését bejelenti a bíróságnak. Ezzel szemben a cég vezetőinek legalább két alkalommal az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulása nélküli, külön minősítéssel nem illetett szerződéskötése esetén egyértelműen kijelöli a felszámolás elrendeléséről szóló soron kívüli döntést [Cstv. 24/A. § (8) bek.]. Véleményem szerint további kérdésként merül fel, hogy az ideiglenes vagyongazdálkodó haladéktalan tájékoztatása folytán nyert *információkkal mit is kezd a bíróság*, azokat milyen eljárást követve kinek, mikor, hogyan és miért továbbítja [Cstv. 24/A. § (8) bek. vö. Cstv. 40. §, 33/A. §].

Az adós gazdálkodó szervezet vezetője – az ideiglenes vagyongazdálkodó tevékenységének megkezdését követően – a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatban csak az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulásával köthet *a rendes gazdálkodás körét meghaladó szerződést* [Cstv. 24/A. § (4) bek.]. E jogszabályhely megfogalmazása arra utal, hogy az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulására csakis a rendes gazdálkodás körét meghaladó jogügyletek szorulnak. Arra vonatkozóan iránymutatást nem ad a jogalkotó, hogy az egyes jogügyletek rendes gazdálkodás körét meghaladónak való minősítése kinek a kompetenciája. Az ideiglenes vagyongazdálkodó, mint biztosítási intézkedés rendeltetése szerint vizsgálva ezt a kérdést az a következtetés vonható le, hogy az ő mérlegelésén múlik a hozzájárulásához kötött jogügyletté minősítés. Ez a mérlegelési felhatalmazás azonban véleményem szerint az adós gazdasági döntéseibe való lényeges beavatkozási lehetőségként értékelhető.

Emellett a Cstv. az együttműködési kötelezettségük súlyos megsértésének minősíti a cég vezetőinek különösen azt a magatartását, amikor legalább két alkalommal a vagyongazdálkodó hozzájárulása nélkül kötnek szerződést vagy tesznek más jognyilatkozatot [Cstv. 24/A. § (8) bek.]. Ez a jogszabályhely nem minősíti a szóban forgó jognyilatkozatokat sem rendes gazdálkodást körét meghaladóknak, sem abba tartozóknak [vö. Cstv. 24/A. § (4) bek.]. Ennélfogva arra enged következtetni, hogy itt az adós valamennyi

jognyilatkozatáról szó van. Ugyanakkor e rendelkezés megfogalmazása arra is következtetni enged, hogy az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulása nélkül egy alkalommal eszközölt jognyilatkozat még nem valósítja meg az együttműködési kötelezettség megszegését [vö. Cstv. 24/A. § (4) bek. első mondatának első tagmondata].

A Cstv. 24/A. § (4) és (8) bekezdéseinek egybevetéséből bizonytalanság fakad. Eszerint felmerül a kérdés, valójában milyen jellegű jogügyletek tekintetében kizárt, illetve korlátozott az adós rendelkezési joga? A vizsgált rendelkezések szerint egyfelől a rendes gazdálkodás körét meghaladó jogügyletek – a “csak” kizárólagossága miatt – az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulásával köthetőek meg, ellenkező esetben érvénytelenek. Másfelől azonban valamennyi – így a rendes gazdálkodás körét meghaladó – jognyilatkozatra nézve a hozzájárulás egy alkalommal való elmaradása miatt még nem sérül súlyosan a cégvezetők együttműködési kötelezettsége, és a Cstv. hallgatása folytán a jogügylet érvénytelensége sem állapítható meg. A logika erejével így lesz a kizárólagos kizárt. Ha ellenben a jogalkotó célja az volt, hogy az adós valamennyi jognyilatkozatát az ideiglenes vagyongazdálkodó hozzájárulásához kösse, akkor külön minősítések használata nélkül egyértelműen ezt kellett volna deklarálnia.

Véleményem szerint jogalkotói következetlenség nyilvánul meg az ideiglenes vagyongazdálkodó eljárásának szabályozásában is. A Cstv. az ideiglenes vagyongazdálkodóra haladéktalan tájékoztatási kötelezettséget csakis éppen a peres eljárás során megállapításra kerülő vagyongazdálkodást megvalósító jogügyletek tekintetében ró, a hozzájárulása nélkül kötött jogügyletekre vonatkozóan azonban már nem ad szabályozást. Véleményem szerint haladéktalanul a hozzájárulása nélkül kötött jogügyletekről képes tájékoztatást nyújtani az ideiglenes vagyongazdálkodó, a Cstv. 40. §-a szerinti minősítéshez több időre van szükség(-e). Véleményem szerint elsőként a jogalkotói szándékot kell egyértelműen megfogalmazni. A jogalkotó az ideiglenes vagyongazdálkodó jogintézménye útján vagy általános jelleggel, illetve teljes terjedelemben korlátozza az adós rendelkezési jogát, vagy csak részben. Amennyiben részleges korlátozást kíván(-t) deklarálni, úgy a jogalkalmazók számára egyértelműbbé kell tenni az ideiglenes vagyongazdálkodó jóváhagyására szoruló jogügyletek körét. Véleményem szerint indokolatlan a fizetésképtelenségi eljárás ezen szakaszában a gazdaságilag célszerű és ésszerű jogügyletekbe való beavatkozás akár oly szankcióval való fenyegetettség által, miszerint a “legalább két alkalommal” hozzájárulás nélkül tett jognyilatkozatok miatt megvalósul a cégvezetők súlyos kötelezettségzegése.

6 A biztosítási intézkedés elismerése és végrehajtása

A főeljárás bíróságai a biztosítási intézkedés elrendelésére vonatkozó joghatóságukat a 3. cikkből nyerik. Ezeket az intézkedéseket a többi tagállam automatikusan elismeri és – adott esetben a végrehajthatóvá nyilvánítást követően⁶⁴ – végrehajtja [EuFkR. 25. cikk (1) bek. 3. albekezdés].⁶⁵

Az Európai Bíróság értelmezése szerint valamely tagállamnak a 3. cikk (1) bekezdése alapján hozott, ideiglenes felszámoló kirendeléséről szóló határozata is eljárást megindító határozatnak minősülhet.⁶⁶ Ezzel összhangban megállapítható, hogy ezt a biztosítási intézkedésről szóló határozat kivételesen nem a 25. cikk (1) bekezdése, hanem a 16. cikk (1) bekezdése alapján nyer automatikus elismerést.

A fizetésektelenségi tömeg biztosítására további lehetőségeket deklarál a 38. cikk. E rendelkezés folytán mindig abban az államban rendelik el a biztosítási intézkedést, ahol azt végre is kell hajtani, ezért ez általában nem szorul elismerésre. Kivételesen szükséges a 25. cikk (1) bekezdés harmadik albekezdésén alapuló elismerés, amikor a vagyontárgyat a biztosítási intézkedés elrendelését követően külföldre helyezik át.⁶⁷

7 Következtetések

Az európai fizetésektelenségi eljárás megindítása során alkalmazható biztosítási intézkedések kétféle közösségi jogalpból származnak, amelyek több szempontból eltérnek egymástól. A 3. cikk (1) bekezdése szerint elrendelt biztosítási intézkedést a főeljárás megindítására joghatósággal rendelkező bíróság a 4. cikk által kijelölt alkalmazandó jog rendelkezéseit követve bocsátja ki. A 38. cikk értelmében eszközölhető biztosítási intézkedés 28. cikk szerinti kibocsátására annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a másodlagos eljárást esetlegesen megindítják⁶⁸, illetve ahol az érintett vagyontárgy fellelhető.

⁶⁴ Az adós vagyontárgyának felszámoló általi birtokba vételéhez szükséges lehet a biztosítási intézkedésről szóló határozat végrehajthatóvá nyilvánítására [EuFkR. 25. cikk (1) bek. második mondat], mert a külföldi felszámoló közvetlenül kényszerintézkedést nem alkalmazhat [EuFkR. 18. cikk (3) bek. második mondat vö. Cstv. 6/B-6/D. §] In: DUURSMAN-KEPLINGER: EuFkR.-Komm., 3. cikk, 51 vö. PAULUS, C.: Änderungen des deutschen Insolvenzrechts durch die EuInsVO, ZIP 2002, 733. o. A fizetésektelenségi eljárásból eredő határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására a Brüsszel-I. r. az irányadó vö. HAUBOLD, J.: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.) 1494. o., 204.

⁶⁵ Jelentés 78, 198, HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1508. o., 247.

⁶⁶ Európai Bíróság 2006. május 2-i, C 341/04. sz. ügyben hozott ítélete.

⁶⁷ HAUBOLD, J.: In: GEBAUER, M. – WIEDMANN, T. (Hrsg.), 1493. o., 202.

⁶⁸ LEIBLE, S. – STAUDINGER, A.: i. m. 570. o.

A 38. cikk alapján az ideiglenes főfelszámoló biztosítási intézkedést kezdeményezhet és a 3. cikk (2) bekezdése, illetve a nemzeti jog szerint deklarált vagyontárgy fekvési helye szerinti bíróság által elrendelt intézkedések az ebben a tagállamban található vagyonra korlátozódnak.⁶⁹ A 3. cikk (1) bekezdésén és a 38. cikkben alapuló intézkedéseket akkor is el lehet rendelni, ha az érintett tagállamban másodlagos eljárás nem indítható. Ennek megfelelően a *telephely* megléte a kérdéses tagállamban *nem feltétel*.⁷⁰

A Cstv. 24/A. §-ában foglaltak szerint az ideiglenes vagyonszelvényező kirendelését legkorábban a felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelemben kezdeményezheti a hitelező. A 38. cikk azonban azáltal módosítja egyfelől az alkalmazandó jogot, hogy az ideiglenes főfelszámoló is kérheti az ideiglenes vagyonszelvényező kirendelését – hiszen a magyar fizetési képtelenségi jog ezt az intézményt ismeri egyedüli biztosítási intézkedésként –, másfelől a másodlagos eljárás megindítása iránti kérelemnek még nem kell előterjesztettnek lennie. A 38. cikk rendelkezéseinek célja ugyanis éppen az, hogy már az esetleges másodlagos eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztése előtt lehetőség nyíljon a biztosítási intézkedésekre.

A fenti következtetést alátámasztja véleményem szerint, hogy a 38. cikk alkalmazhatósága érdekében vezette be a Cstv. 24/A. §-ában szabályozott ideiglenes vagyonszelvényező jogintézményét biztosítási intézkedésként a nemzeti jogalkotó. A Magyarországon “csak” vagyontárggyal, telephellyel azonban nem rendelkező olyan adós ellen, akivel szemben más tagállamban főeljárást kezdeményeztek, Magyarországon nem is lehet másodlagos eljárást indítani, mert hiányzik az irányadó joghatósági ok és önmagában a vagyonszelvényező fekvési helyét a közösségi jogforrás nem szentesíti eljárás megindítását megalapozó joghatósági okként. Mindemelllett a Magyarországon található vagyontárgy biztosítása azonban szükséges lehet a főeljárás érdekében.

A 3. cikk (1) bekezdése szerinti intézkedések más tagállamokban elismerést és végrehajtást igényelnek a 25. cikk értelmében. Ezzel szemben a 38. cikkben alapuló biztosítási intézkedések közvetlenül helyben hatályosulnak.⁷¹ Mindezek fényében véleményem szerint a nemzeti fizetési képtelenségi kódexben szükséges lenne – a dolgozatban felvetett problémákon és javaslatokon túlmenően – a főeljárásra joghatósággal rendelkező bíróság által elrendelt biztosítási intézkedésről szóló határozat elismerésére, végrehajthatóvá nyilvánítására, illetve közzétételére vonatkozó szabályok részletes megalkotása is [vö. Cstv. 6/B-6/D.§, InsO 23§]

⁶⁹ Jelentés 78.

⁷⁰ PAULUS: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* (2006), 1724. o., 8. vö. DUURSMAN-KEPPLINGER: *EuFkR.-Komm*, 38. cikk, 13, HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann (Hrsg.), 1508. o., 248.

⁷¹ LÜKE, W.: i. m. 161. o.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] *Balz, Manfred*: Das neue Europäische Insolvenzübereinkommen, ZIP 1996, 948-955. old.
- [2] *Braun, Eberhard/ Riggert, Rainer/ Kind, Thomas*: Die Neuregelungen der Insolvenzordnung in der Praxis, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart etc., 2000.
- [3] *Bráváczy Ottóné/ Szőcs Tibor*: Jogviták határok nélkül. Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása polgári ügyekben, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Bp, 2003.
- [4] *Cartens, Nis*: Die internationale Zuständigkeit im europäischen Insolvenzrecht, KTS, Schriften zum Insolvenzrecht, Band 21, Carl Heymanns Verlag, Köln etc., 2005.
- [5] *Csóke Andrea* (szerk.): A csődtörvény magyarázata, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp, 2003.
- [6] *Csóke Andrea*: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások I. Céghírnök 2003. évi 8. sz. 12-14.old.
- [7] *Csóke Andrea*: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások II. Céghírnök 2003. évi 9. sz. 4-7. old.
- [8] *Csóke Andrea*: A Csődtörvény módosításának várható hatásai IV., Céghírnök, 2006. évi 6. sz., 12-14. old.
- [9] *Duursma-Kepplinger, Henriette-Christine/ Duursma, Dieter/ Chalupsky, Ernst*: Europäische Insolvenzverordnung – Kommentar, Springer-Verlag, Wien, 2002 [rövidítés: Duursma-Kepplinger: EuFkR.-Komm.].
- [10] *Eidenmüller, Horst*: Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren und zukünftiges deutsches internationales Insolvenzrecht IPRax 2001, 2-15. old.
- [11] *Fritz, Daniel Friedemann/ Bähr, Rainer M.*: Die Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren – Herausforderung an Gerichte und Insolvenzverwalter, DZWIR 2001, 221-235. old.
- [12] *Geimer, Reinhold*: Internationales Zivilprozeßrecht, Verlag Dr.Otto Schmidt, Köln, 2005.
- [13] *Geimer, Reinhold/ Schütze, Rolf A.*: Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zum EuGVÜ und zum Lugano Übereinkommen, Verlag C.H.Beck, München, 1997.
- [14] *Gottwald, Peter*: Grenzüberschreitende Insolvenzen – Europäische und weltweite Tendenzen und Lösungen, C.H.Beck, München, 1997.
- [15] *Haubold, Jens* in: Gebauer/ Wiedmann (Hrsg.): Europäische Insolvenzverordnung (EuInsVO) in: Zivilrecht unter europäischem Einfluss, Die richtlinienkonforme Auslegung des BGB und anderer

- Gesetze – Erläuterung der wichtigsten EG-Verordnungen, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart etc., 2005, 1427-1535. old.
- [16] *Haubold, Jens*: Mitgliedstaatenbezug, Zuständigkeitserschleichung und Vermögensgerichtsstand im Internationalen Insolvenzrecht, IPRax 2003, 34-41. old.
- [17] *Herchen, Axel*: Das Übereinkommen über Insolvenzverfahren der Mitgliedstaaten der Europäische Union vom 23. 11. 1995 – Eine Analyse zentraler Fragen des Internationalen Insolvenzrechts unter besonderer Berücksichtigung dinglicher Sicherungsrechte, Würzburger Rechtswissenschaftliche Schriften, Band 19, Ergon Verlag, Würzburg, 2000.
- [18] *Herchen, Axel*: Scheinauslandsgesellschaften im Anwendungsbereich der Europäischen Insolvenzverordnung, ZInsO 2003, 742-747. old.
- [19] *Huber, Peter*: Internationales Insolvenzrecht in Europa, ZZZ 114. Band, 2 Heft, 2001, 133-166. old.
- [20] *Jauernig, Othmar*: Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrecht, C.H.Beck, München, 1999.
- [21] *Juhász László*: A magyar fizetésektelenségi jog kézikönyve, Lícium-Art Könyvkiadó- és Kereskedelmi Kft., Miskolc, 2006.
- [22] *Kecskés László*: EU-JOG és jogharmonizáció, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp, 2003.
- [23] *Kegel, Gerhard/ Thieme, Jürgen* (Hrsg.): Vorschläge und Gutachten zum Entwurf eines EG-Konkursübereinkommens. Im Auftrag einer Sonderkommission des Deutschen Rates für Internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, Tübingen, 1988.
- [24] *Kemper, Jutta*: Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren – Ein Schritt zu einem europäischen Insolvenzrecht, ZIP 2001, 1609-1621. old.
- [25] *Kengyel Miklós/ Harság Viktória*: Európai polgári eljárásjog, Osiris Kiadó, Bp, 2006.
- [26] *Kolmann, Stephan*: Kooperationsmodelle im internationalen Insolvenzrecht- Empfiehlt sich für das deutsche internationale Insolvenzrecht eine Neuorientierung? Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2001.
- [27] *Leible, Stefan/ Staudinger, Ansgar*: Die europäische Verordnung über Insolvenzverfahren, KTS, 2000, 533-575. old.
- [28] *Lüke, Wolfgang*: Das europäische internationale Insolvenzrecht ZZZ 111 Band Heft 3 (1998), 275-314. old.
- [29] *Nagy Adrienn*: A Tanács 1346/2000/EK rendelete a fizetésektelenségi eljárásról, in: Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában (szerk. Wopera Zsuzsa/ Wallacher Lajos), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Bp, 2006, 255-332. old.

- [30] *Nemessányi Zoltán*: A székhely elv alkonya? *Európai Jog*, 2003/6. sz., 16-24. old.
- [31] *Németh János* (szerk.): *A Polgári perrendtartás magyarázata 1-2.*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Bp, 2007.
- [32] *Németh János* (szerk.): *A bírósági nemperes eljárások magyarázata 1.*, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp, 2002.
- [33] *Paulus, Christoph G.*: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, Frankfurt am Main, 2006.
- [34] *Paulus, Christoph G.*: *Änderungen des deutschen Insolvenzrechts durch die Europäische Insolvenzverordnung*, *ZIP* 2002, 729-737. old.
- [35] *Pfeiffer, Thomas (Burger László fordításában)*: *A nemzetközi magán- és eljárásjog közösségiesedése*, *Európai Jog*, 2004. évi 1. sz., 3-11. old.
- [36] *Pollmächer, Frank*: *Insolvency Act 1986 sec. 8; EuInsVO Art. 3, 29a; EGInsO Art. 102, Anerkennung eines in England eröffneten Hauptinsolvenzverfahrens über das Vermögen einer deutschen GmbH nur bei Anhörung des deutschen Geschäftsführers ("ISA")*, *ZIP* 2004, 623-625. old.
- [37] *Sabel, Oliver*: *Hauptsitz als Niederlassung im Sinne der EuInsVO?* *NZI* 2004, 126-128. old.
- [38] *Sabel, Oliver/ Schlegel, Ursula*: *Kurzkomentar, High Court of Justice Chancery Division Companies Court (England), Urt. V. 7.2.2003-0042/2003, In re BRAC Rent-A-Car International INC (2003) EWHC (Ch) 128, EWIR 2003, 367-368. old.*
- [39] *Sabel, Oliver/ Schlegel, Ursula*: *EuInsVO Art. 3, 1, Insolvency Act 1986 sec. 8, 251, InsO §§ 3, 343, Zuständigkeit nach EuInsVO für Insolvenzverfahren über Vermögen eines Unternehmens mit US-amerikanischem Sitz (hier: englisches Hauptverfahren neben US-Chapter-11-Verfahren) bei hauptsächlicher Tätigkeit in EU-Staat ("BRAC-Budget")*, *ZIP* 2003, 813-816. old.
- [40] *Schack, Haimo (fordította: Ballai Péter)*: *Kölcsönhatások az európai és nemzeti polgári perjog között*, *Magyar Jog*, 1997. évi 11. sz., 694-700. old.
- [41] *Smid, Stefan*: *Deutsches und Europäisches Internationales Insolvenzrecht, Kommentar*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2004.
- [42] *Stoll, Hans* (Hrsg.): *Vorschläge und Gutachten zur Umsetzung des EU-Übereinkommens über Insolvenzverfahren im deutschen Recht/vorgelegt von Stoll*, Tübingen, 1997.
- [43] *Szekeres Szilvia*: *Az ideiglenes és biztosítási intézkedések jogharmonizációs szempontú vizsgálata*, *Európai Jog*, 2001. évi 4. sz., 22-28. old.

- [44] *Vallender, Heinz*: Eröffnung eines deutschen Sekundärinsolvenzverfahrens bei englischem Hauptinsolvenzverfahren, NZI 2004, 151-155. old.
- [45] *Vallender, Heinz*: Die Voraussetzungen für die Einleitung eines Sekundärinsolvenzverfahrens nach der EuInsVO, InVo 2005, 41-46. old.
- [46] *Várnay Ernő/ Papp Mónika*: Az Európai unió joga, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp, 2005.
- [47] *Vogler, Daniela*: Die internationale Zuständigkeit für Insolvenzverfahren, ZIK 2001, 189- 193. old.
- [48] *Wilkens, Jochen*: EuInsVO Art. 3 Eröffnung eines englischen Liquidationsverfahrens über das Vermögen einer in den USA errichteten und Eingetragenen Inc. mit wesentlichen Beteiligungen in England (“Ci4net”), ZIP 2004, 1769-1773. old.
- [49] *Wimmer, Klaus*: Die Besonderheiten von Sekundärinsolvenzverfahren unter besonderer Berücksichtigung des Europäischen Insolvenzübereinkommens, ZIP 1998, 982-989. old.
- [50] *Wimmer, Klaus*: Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren, ZInsO 2001, 97-103. old.
- [51] *Wopera Zsuzsa*: Az ideiglenes és biztosítási intézkedések in: Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Bp., 2006 (szerk. Wopera Zsuzsa/ Wallacher Lajos), 146-163. old.